

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
İSÖ – YL – 2009 – 0004

İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ

HAZIRLAYAN
Özlem TUNCER

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

Aydın - 2009

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
AYDIN

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Özlem TUNCER** 28.09.2009 günü yapılan tez savunma sınavında **İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi** adlı tezini savunmuş. aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından kabul/ red edilmiştir.

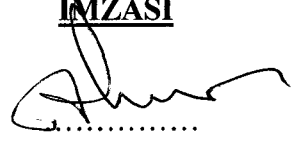
UNVANI-ADI VE SOYADI :

KURUMU :

İMZASI

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

Adnan Menderes Üniversitesi



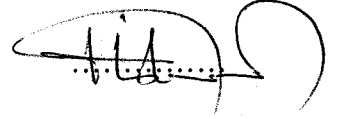
Yrd.Doç.Dr.Ruken AKAR VURAL

Adnan Menderes Üniversitesi



Yrd.Doç.Dr.Bilal DUMAN

Muğla Üniversitesi



Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun
..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç.Dr. Ümit TATLİCAN
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Özlem Tuncer

İmza :

YAZAR ADI- SOYADI: ÖZLEM TUNCER

BAŞLIK: İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (AYDIN İLİ ÖRNEĞİ)

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı 2005 ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programını, programı uygulayan Aydın merkez ilçe ilköğretim okulları öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir.

Aydın merkez ilçe okulları 3. sınıf öğretmenlerine araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. 2005 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim programının genel durumu, beceri ve kazanım, tema, etkinlik, ölçme-değerlendirme öğeleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma örneklemini, Aydın ili merkez ilçesinde yer alan tüm ilköğretim okullarından 2007- 2008 eğitim-öğretim yılında 3. sınıfları okutan ve değerlendiren 139 öğretmen oluşturmuştur. Geri dönüşümü sağlanarak değerlendirilen 139 anketten elde edilen veriler, bilgisayarda SPSS istatistik programı yardımıyla frekans, yüzde, ortalama kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı kullanılarak hesaplanmış ve 0.87 bulunmuştur.

Araştırma sonunda, Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların birçoğunun gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, tematik yaklaşımın benimsenmesinin olumlu bulunduğu ve temalarla ilgili genel görüşlerin olumlu yönde olduğu görülmüştür. Hayat Bilgisi öğretim programının öğrenme-öğretme sürecinde sanat ve estetik eğitime yeterince yer verilmediği, programda kullanılması önerilen araç gereçlerin kolay elde edilebilir nitelikte olmadığı, öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına ilişkin bilgilerinin yeterli olmadığı gibi

olumsuz sonuçların yanında, derslerde öğrencilerin daha aktif olduğu, yeni yaklaşımın gerektirdiği strateji, yöntem ve tekniklere yer verildiği, velilerle daha fazla iletişim kurulduğu gibi olumlu sonuçlara da ulaşılmıştır. Son boyutta öğretmenlerin, genel olarak programda önerilen ölçme araçlarını kullandıkları ancak bu konuda eğitim ihtiyacı içinde oldukları bulunmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Hayat Bilgisi, Sınıf Öğretmeni, Yapılandırmacılık, Program Değerlendirme

NAME and SURNAME: Özlem TUNCER

TITLE: EVALUATION OF 3rd GRADES ELEMENTARY LIFE SKILLS CURRICULUM BASED ON TEACHERS VIEWS (THE CASE OF AYDIN)

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the new curriculum of 3., grade of primary life skills lessons according to teachers' views working in Aydın.

Research universe included teachers working at third grade of primary schools in the province of Aydın. The questionnaire developed by the researcher was applied to the participating teachers. This provided an insight into several aspects of the life skills curriculum such as overall view of the programme, skills and acquisition, themes, activities and evaluation and grading of the 2005 curriculum.

This study was carried out with all 139 teachers who were teaching to 3. grade pupils in Aydın in 2007-2008 education year. 139 questionnaires were used in the final analysis. The data was analyzed by using SPSS package programme. The following techniques were used to analyze the data: frequency, percentage, means. Reliability coefficient of the questionnaire was estimated by using Cronbach alpha internal consistency coefficient; and the resulting value was 0.87.

Findings have revealed that most of the gains in Life Skills Instructional Curriculum are achievable in nature, that the adoption of thematic approach is positive and that general outline of opinions regarding the themes are also positive. Some of the findings were negative: learning and teaching processes in Life Skills Instructional Curriculum do not spare enough time and activities for arts and esthetic training; tools and equipment advised to be used by the Instructional Curriculum are not easily available for all students; teachers do not have adequate amount of knowledge about structural learning approach; while some other findings were

positive: students are more active during lessons; strategies, methods, and techniques required by the new instructional curriculum are in practice; the communication between school and parents has increased. In addition, teachers generally use the assessment tools advised by the instructional program, but they are still in need of training to be able to apply them more effectively.

KEYWORDS:

Life Skills, Elementary School Teacher, Constructivism, Curriculum Evaluation.

ÖNSÖZ

Milli Eğitim Bakanlığı 2005–2006 eğitim - öğretim yılında ilköğretim okulu programlarını, eğitimde kaliteyi artırmak, eşitliği sağlamak, ekonomi ve demokrasiye duyarlı insanlar yetiştirmek amacı ile değiştirmiştir. Öğrencilerin merak ve ilgilerine cevap verecek nitelikte olması amaçlanmıştır.

2005 İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Aydın İli Örneği) başlıklı Yüksek lisans tezinde, yapılan çalışmalarla program geliştirme sürecine ve uygulamacılara katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın tamamlanmasında içten katkılarından ve yol gösterici değerlendirmelerinden dolayı danışmanım Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU'na, desteğini hiç esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL, Yrd. Doç. Dr. Bilal DUMAN, Yrd. Doç. Dr. Şerife AK ve Araş. Gör. Meltem ÇENGEL'e, ayrıca çalışmalarım sırasında teze katkıları ile isimlerini sayamadığım dostlarıma ve aileme teşekkür ederim.

Özlem TUNCER

Aydın–2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
EKLER LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	xv
 BİRİNCİ BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. VARSAYIMLAR	6
1.5. SAYILTILAR	6
1.6. TANIMLAR	6
 İKİNCİ BÖLÜM	
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. İLKÖĞRETİM VE İLKÖĞRETİMİN ÖNEMİ	9
2.2. EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME	10
2.2.1. Eğitim ve Öğretim Programları	10
2.2.2. Eğitimde Genel Olarak Program Geliştirmenin Tarihçesi	12
2.2.3. Program Geliştirme Sürecinde Yapılan Çalışmalar	15

2.3.	YENİ İLKÖĞRETİM PROGRAMLARI	17
2.3.1.	Yeni İlköğretim Programlarının Hazırlanma Süreci.	17
2.3.2.	Yeni İlköğretim Programlarının Hazırlanmasının Gerekliliği	17
2.3.3.	Yeni İlköğretim Programlarında Öğretmenin Rolü	18
2.4.	YAPILANDIRMACILIK	19
2.4.1.	Geleneksel Yaklaşımla Yapılandırmacı Yaklaşımının karşılaştırılması	20
2.4.2.	Yapılandırmacı Sınıfın Özellikleri	21
2.4.3.	Yapılandırmacı Öğretmenin Özellikleri	22
2.5.	İLKÖĞRETİMDE HAYAT BİLGİSİ	23
2.5.1.	Hayat Bilgisi Dersi	23
2.5.2.	Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi	24
2.5.3.	Hayat Bilgisi Öğretim Programı	28
2.5.4.	Hayat Bilgisi Programının Vizyonu	29
2.5.5.	Hayat Bilgisi Programının Temel Yapısı ve Yaklaşım	29
2.5.6.	Hayat Bilgisi Programının Öğeleri	31
2.5.6.1.	Kazanımlar	31
2.5.6.2.	Tema	34
2.5.6.3.	Öğrenme-Öğretme Süreci	38
2.5.6.4.	Ölçme ve Değerlendirme	46
2.5.7.	Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Temel Değişiklikler	47
2.6.	EĞİTİM PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	49
2.6.1.	Belli Başlı Program Değerlendirme Modelleri	50
2.7.	İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	53
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.	YÖNTEM	61

3.1.	ARAŞTIRMANIN MODELİ	61
3.2.	EVREN VE ÖRNEKLEM	62
3.3.	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİLERİN TOPLANMASI	62
3.3.1.	Veri Toplama Aracı	62
3.3.2.	Veri Toplama Aracının Uygulanması	63
3.4.	VERİLERİN ANALİZİ	64
	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4.	BULGULAR VE YORUM	65
4.1.	KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN BULGULAR	65
4.2.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	68
4.2.1.	Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşleri	68
4.2.2.	Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Kazanımlar ve Beceriler Boyutuna İlişkin Görüşleri	70
4.2.3.	Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programın Tema (İçerik) Boyutuna İlişkin Görüşleri	77
4.2.4.	Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programın Etkinlikler (Öğrenme-Öğretme Süreci) Boyutuna İlişkin Görüşleri	81
4.2.5.	Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programın Ölçme – Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri	86
4.3.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN GENEL GÖRÜŞLERİ	89

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.	TARTIŞMA	94
5.1.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN GENEL DURUMUNA İLİŞKİN TARTIŞMA	94
5.2.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN KAZANIMLAR VE BECERİLER BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA	95
5.3.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN TEMA (İÇERİK) BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA	97
5.4.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN ETKİNLİKLER (ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ) BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA	98
5.5.	ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN ÖLÇME-DEĞERLENDİRME BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA	101

ALTINCI BÖLÜM

6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	104
6.1.	SONUÇLAR	104
6.1.1.	İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının, Genel Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Sonuçlar	104
6.1.2.	İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının, Beceri ve Kazanımlar Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Sonuçlar	105
6.1.3.	İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının, Tema Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Sonuçlar	105
6.1.4.	İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının, Etkinlikler (Öğretme-Öğrenme Süreci)	106

Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Sonuçlar	
6.1.5. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının, Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Sonuçlar	106
6.2. ÖNERİLER	107
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	107
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	108
KAYNAKÇA	109
EKLER	117
ÖZGEÇMİŞ	128

EKLER LİSTESİ

- EK-1:** İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programını Değerlendirme Anketi
EK-2: Anketin Uygulandığı Okul Listesi
EK-3: Araştırma İzin Belgesi

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO	Sayfa
2.1. Davranışçı Yaklaşımla Yapılandırmacı Yaklaşımın Karşılaştırılması	20
2.2. Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıf Ortamlarının Karşılaştırılması	21
2.3. Okul Heyecanım Teması	36
2.4. Benim Eşsiz Yuvam Teması	37
2.5. Dün, Bugün, Yarın Teması	38
2.6. 2004 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda Öğretmenin Rolü	43
2.7. 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı ile 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın Karşılaştırılması	47
3.1. Anket Maddelerinin Alanlarına Göre Dağılımları	63
4.1. Örneklemdeki Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine göre Dağılımları	65
4.2. Öğretmenlerin, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşleri	68
4.3. Öğretmenlerin, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Kazanımlar ve Beceriler Boyutunun Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Görüşleri	71
4.4. Öğretmenlerin, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Temalar (İçerik) Boyutuna İlişkin Görüşleri	77
4.5. Öğretmenlerin, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Etkinlikler (Öğrenme-Öğretme Süreçleri) Boyutuna İlişkin Görüşleri	85
4.6. Öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	Sayfa
2.1. Program Geliştirme Modeli	16
2.2. Hayat Bilgisi Dersi Programının Çatısı	30
2.3. Hayat Bilgisi Dersi Programına İlişkin Beceriler, Temalar, Ara Disiplinler ve Kişisel Nitelikler	34
2.4. Hayat Bilgisi Programında Öğrenme-Öğretme Sürecinin Örgütlenmesi	40

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

%: Yüzde

f: Frekans

$\bar{X}$: Ortalama

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bilginin hızla yenilenerek üretildiği çağımızda birey ve toplumun geleceği, bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerine bağlı bulunmaktadır. Bu becerilerin kazanılması ve hayat boyu sürdürülmesi ezberlemeyi değil, bilgi üretimine dayalı çağdaş bir eğitimi gerektirmektedir. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı günümüzde öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımları ön plana çıkarılmıştır.

Çağımızın bu gereklerinden dolayı, ilköğretim programında yer alan derslerin niteliklerinin artırılması ve en etkili öğretim uygulamalarının düzenlenmesi eğitim programlarıyla yakından ilişkilidir. İlköğretim okullarında yer alan Hayat Bilgisi Dersi öğrencinin yaşamı için çok önemlidir. Öğrenci için bir temel oluşturmaktadır. Bu temel ne kadar sağlam olursa, çocuğun gelişen teknolojiye ve bilime ayak uydurması o kadar hızlı olur.

1.1. PROBLEM

Eğitim, bir ülkenin kalkınmasında önemli bir unsurdur. Bireyin, toplumun ve ekonominin gelişmesine yön veren bir araçtır. Bu nedenle ülkenin gelişmesi için toplumun eğitilmesi kaçınılmazdır. Dünyada meydana gelen hızlı değişimler eğitimin de çağa uygun olarak değişmesini gerektirmektedir. İnsanın eğitimden geçmeden, toplumda uygarca yaşamını sürdürmesi olanaksızdır. İnsanın kendi kendine ve aile içinde eğitim alması hızla gelişen çağ için yeterli gelmemektedir. Eğitim gereksinimini karşılamak için bireylerin başkaları ile ilişkiye geçmesi, toplumda eğitim için bir ilişkiler dokusu oluşturmuştur (Başaran, 1993: 11). Eğitim bireylerin bedensel, devinimsel, duyuşsal ve bilişsel yapılarıyla dengeli birer bütün olarak en uygun ve en ileri düzeyde yetiştirilmesini amaçlar (Uçan, 1989: 51).

Bilim ve teknoloji de her geçen gün meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmeler doğrultusunda toplumun eğitimden beklentileri de her gün biraz daha artmaktadır. Ülkeler arasında ki gelişmişlik düzeyinin farkı gerek

eğitim gerekse bilim ve teknoloji alanında birtakım değişiklikler yapmayı gündeme getirmektedir. Eğitimde kalitenin artırılması hedefine oturtulmuş bu değişikliklerin, öğrencilerin de içinde bulunduğu toplumun gereksinimlerine göre mükemmel yaratılmış insanın, doğuştan getirdiği özelliklerini geliştirebilecek nitelikte yapılması beklenir. Bu değişiklikler doğrultusunda eğitim görece bireylerin çağın özelliklerine göre donanımlı hale gelmesi ve eğitimin çağın gerisinde kalmaması gerekmektedir.

Her ülkede eğitim sisteminin görevi, toplumsal yaşam düzeninin bilimsel, teknolojik, sosyal ve kültürel alanda geliştirilmesi ve bu toplumsal sistemleri işletecek insan gücünün yetiştirilmesidir. Eğitim sisteminin bu görevini yerine getirebilmesi için eğitim kuramlarının işlev ve işleyişleriyle ilgili eğitim programları bireylerin ve toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde düzenlenir.

Bilgi toplumu, bilgiye erişebilme, yararlı bilgiyi tarayabilme hızına, ulaştığı bilgiyi değere dönüştürebilme yeteneğine ve yeni bilgi üretebilmesine olanak veren yaratıcılık yeteneğine sahip bireyler üzerine kurulur. Bu nedenle eğitim çağın gereklerine uygun bir şekilde düzenlenmesi ve eğitim sisteminin bu gereklere uygun bir şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir (Milli Eğitim Dergisi, 2003).

Çocukların teknolojik ve bilimsel gelişmelerle karşılaştığı yerler okullardır ve burada yaparak yaşayarak öğrenmektedirler. Ayrıca çocuklar uygulamalı sisteme geçmektedirler. Bu sistemde uyguladıkları çalışmalardan sonuçlar elde ederler. Yakın çevresinden yararlanırlar. Bulunduğu çevrede nasıl yaşanması gerektiğini de öğrenirler. Bulundukları ortamın olanaklarından en iyi şekilde yararlanırlar. İlköğretimde bunların gerçekleşmesine olanak sağlayan ve bu köprüyü en iyi şekilde kuran ders olarak karşımıza Hayat Bilgisi çıkmaktadır.

İlköğretimde okutulan Hayat Bilgisi dersi, toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş ve öğrencilere öz saygı, özgüven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik gibi kişisel nitelikleri kazandıran bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları

için tasarlanan bu ders 1924, 1936, 1948, 1998 ilköğretim programlarında yer almaktadır. 2004 eğitim-öğretim yılı programında da aynı adla yer almaktadır.

Hayat Bilgisi dersi, İlköğretim ve sonraki eğitim kademelerinde okutulan diğer derslerin çekirdeği ve merkezidir. Yaşantısal özelliği yüksektir. Bu dersle temel bilgilerin inşasına başlanır ve 3. sınıftan sonra Hayat Bilgisi dersi yerini, diğer derslere bırakır. Hayat Bilgisi dersiyle inşa edilen temel bilgiler ne kadar sağlam olursa çocuğun diğer derslerdeki bilgi alımı o kadar hızlanır.

Diğer yandan çocuğun gelişimine yardımcı olarak da çevresinde öğrendiği yanlış bilgiler düzeltilir ve çevresine duyduğu merak giderilir. Bu amaçla somut işlemler döneminde olan bu çocuklara gerçek yaşam ve yakın çevre sunulur. Bundan dolayı Hayat Bilgisi dersinin çocuk için ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çocuklar için bu kadar önemli olan bir dersin sürekli gelişmeler karşısında kendini yenilemesi gerekmektedir. Bu da eğitim sürecinde yer alan öğretim programlarının kendini etkili bir şekilde geliştirmesiyle gerçekleşir.

Yapılan literatür taramalarında “Hayat Bilgisi Öğretim Programının ve bu programda yer alan öğelerin değerlendirilmesi” (Baysal, 1995, Karakaş, 1998, Belet, 1999; Dündar, 2003, Küçükahmet, 2005; Özçetin, 2000; Ocak, 2004; Ocak ve Beydoğan, 2005; Özden, 2005; Polat, Tanrıverdi ve Apak, 2005; Sabancı ve Şahin, 2005; Genç, 2006; Uğur, 2006; Çakır, 2007) ile ilgili yapılan birçok çalışmalara rastlanmaktadır. Araştırmaların büyük bölümünde öğretmen görüşlerine göre program değerlendirilmesine, çok azında da nitel araştırma yöntemlerine başvurduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları eğitim programının daha etkili fakat bazı boyutlarının zayıf olduğunu göstermektedir. Yapılan bu araştırma da Aydın ili merkez ilçe okullarının 3. sınıf öğretmenlerinin görüşleri ile farklı bir örneklem üzerinde programın farklı açılardan değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Hayat Bilgisi dersinin etkili bir şekilde sunulması için bu derse ait öğretim programının her yönüyle yeterliliğinin saptanması gerekmektedir. Bunu en etkili şekilde gerçekleştirmek için de öğretmen görüşlerine başvurulabilir. O yüzden 2005–2006 yılından itibaren uygulanmakta olan 2005 ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi

öğretim programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı Aydın İli Merkez İlçe İlköğretim Okullarında 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada öğretmenlerin Hayat Bilgisi programının genel durumuna, öğrenci kazanımlarına, temasına (içeriğe), öğretme-öğrenme sürecine (eğitim durumları) ve ölçme -değerlendirmeye ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Öğretmenlerin ilköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nın,

- 1) Genel durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Öğrenci kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Tema boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Ölçme – değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Hayat Bilgisi Dersinde çocuğa, ilgi duyacağı, hoşlanacağı konuları karşılaştırarak dikkatinin çekilmesi sağlanır. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersinde tek tür etkinlik yerine çeşitli etkinliklere yer vermek gerekir. Okula yeni başlayan çocuğun gelişmesi çoğunlukla kendi dünyasında yaşadığı ilgilerin doyurulmasına bağlıdır. Çocuğun bu özelliğini alan Hayat Bilgisi dersinde, gözlem, inceleme, çevre gezisi, deney vb. yöntemlerle hayal dünyasından gerçekler dünyasına çekilmeye çalışılır. Bu yöntemlerin yanı sıra verilecek örnekler de somut olmalı ve çocuğu hayale sürüklememelidir. Çocuğun hoşlandığı temsili etkinliklerle onların ilgilerinin doyurulmasına yardım edilmelidir. Hayat Bilgisi derslerinde olayların canlandırılması yöntemine sıkça yer verilmesi gerekir. Böylece çocuk, bir iş yaparak, nesnenin kendisi ile karşılaşarak kendi hayal dünyasından, yetişkinler dünyasına yönlendirilir (Özdemir, 1998: 2,3).

Hayat Bilgisi dersinin konuları, çocukların doğal ve toplumsal çevrelerini tanımalarına, içinde bulundukları bu çevrelere uyum sağlamalarına yönelik becerilerin kazandırılması esas alınarak seçilmiştir. İnsan, yaşamak için hem doğal, hem de toplumsal çevrenin bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.

Eğitimin işlevsel ve dinamik bir süreç olduğu düşünülürse, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir kaynak durumunda bulunan içeriğin, çağın gereklerine uygun hâle getirilebilmesi için sürekli yenilenmesi ve geliştirilmesi gereklidir. İlköğretimin 3. sınıfı Hayat Bilgisi dersinin son kez okutulduğu ve bu ders yoluyla çocuğun kazanması gereken davranışların şekillendiği bir dönemdir. Çocuk bu dönemde edindiği davranışlarla, diğer beş sınıfta okuyacağı Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine hazırlanır.

Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan Hayat Bilgisi dersi programı şüphesiz büyük bir titizlikle hazırlanması gereklidir. Bu programların uygulanmasında en iyi sonuçları almak üzere yapılan faaliyetlerin tümü program geliştirme faaliyetleridir. Program geliştirilirken bir taraftan elde var olan eğitim programı uygulanmakta, diğer taraftan da uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümünde, mevcut araştırmalardan yararlanılmakta ya da araştırmalar yapılmaktadır. Bir programın etkililiği programın uygulayıcısı durumundaki öğretmenlerin programları yorumlayışına ve öğrenme-öğretme ortamı düzenleme işindeki ustalıklarına bağlıdır.

Programları daha etkin hâle getirecek doğru kararların alınabilmesi için bu kararların dayanaklarının bilimsel çalışmalarla araştırılması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekir. Program geliştirme sürecinin her aşamasında önemli bir role sahip olan öğretmenin şüphesiz programı oluşturan öğelerin hazırlanması sürecinde görev almaması düşünülemez.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, uygulamaya konulmuş olan programın sonuçları hakkında bilgi verdiğinden ve alınan bilgilere dayanarak çözüm önerileri sunulduğundan yapılan araştırma bir program değerlendirme niteliği taşımaktadır, bu niteliğinden dolayı araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, hayat bilgisi öğretim programı ile ilgili yürütülecek program geliştirme çalışmalarına ve bu konuda yapılacak başka araştırmalara kaynaklık etmesinin yanında, hayat bilgisi dersini veren öğretmenlere, içinde bulundukları durum hakkında bilgi sağlayacaktır

1.4. VARSAYIMLAR

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

- 1-Öğretmenler için hazırlanan anket araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri yansıtacak niteliktedir.
- 2-Seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 1-İlköğretim okulları 3. sınıflarında uygulanan Yeni Hayat Bilgisi Programı'nın değerlendirilmesi,
- 2-Aydın İli merkez ilçesinde bulunan MEB'e bağlı devlet okulları,
- 3-Bu okulların 3.sınıflarında Hayat Bilgisi dersine giren sınıf öğretmenleri,
- 4-Öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Eğitim Programı: Bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı Milli Eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeveye içine girer (Varış, 1988: 17).

Program Geliştirme: Gerek okul içinde gerekse okul dışında, Milli Eğitim ve okulun hedeflerini etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabalarının tümüdür (Varış; 1997: 17)

Yapılandırmacılık: Öğrencilerin kendi bilgi, deneyim ve düşünceleri sonucunda kendilerinin oluşturdukları zihinsel modeller ve bilgilerdir (MEB, 2005).

Program Değerlendirme: Programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir (Ertürk, 1997).

2. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde İlköğretim ve ilköğretimin önemi, eğitimde program geliştirme, Hayat Bilgisi öğretim programı ve eğitimde program değerlendirmeye ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

2.1. İLKÖĞRETİM VE İLKÖĞRETİMİN ÖNEMİ:

Çocuğun ailesi ve okul öncesi eğitiminden sonra en uzun süreli karşılaştığı bir eğitim kurumu olarak ilköğretim yer alır. Bu eğitim-öğretim kurumlarında çocuklar başarı duygusunu tadar ve çocukların diğer eğitim kademelerinde ve gerçek hayatta nitelikli bir kişi olmalarının temeli atılır. Bu okullarda eğitim alan çocuklar aynı yaşta bile olsalar farklı özelliklere sahiptirler.

İlköğretimin toplum ve birey için taşıdığı önem her türlü tartışmanın dışında tutulmaktadır. Çünkü ilköğretim çocuk için gerçek fırsat eşitliği ve şanstır. Çocuğun yaşadığı topluma ait bir varlık ve öge olması ancak ilköğretim sayesinde olmaktadır. O yüzden de eğitimin bu kademesi, çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de, “temel eğitim” olarak adlandırılmaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanunu ‘na göre ilköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Anayasaya göre ilköğretim bu çağlardaki çocuklar için zorunludur. Böylece 6-14 yaşları zorunlu öğrenim çağı olmaktadır.

Bu eğitim kademesinde çocuklara toplum içinde diğer üyelerle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazdırılır. Çağdaş bir yaşam için gerekli olan okuma-yazma, okuduğunu anlama, ana dilini doğru kullanma, temel matematik işlemlerine dayalı problemleri çözme gibi beceriler ile toplumsal yaşam kuralları öğretilir.

İlkokullarda kazandırılan bilgi ve becerilerin bir yandan bireyin hayata atıldığı zaman kendisi ve toplum için daha üretken ve verimli olmasını sağlarken diğer yandan daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmenin temelini oluşturur. Özellikle eğitim olanaklarının sınırlı olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde toplumdaki tüm bireylerin en azından temel bilgi ve becerilerle donanık hale getirilmesi açısından ilkokulların eğitim sistemini oluşturan diğer eğitim kurumları arasında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu nedenle ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasından sonra ilkokulların yaygınlaştırılması devletin temel eğitim politikalarından biri olmuştur.

Milli Eğitimin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine baktığımızda;

- Her Türk çocuğunu iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktadır (Başaran, 1996: 8).

İlkokullarda kazandırılan bilgi ve becerilerin bir yandan bireyin hayata atıldığı zaman kendisi ve toplum için daha üretken ve verimli olmasını sağlarken diğer yandan daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmenin temelini oluşturur.

O yüzden her alanda olduğu gibi özellikle programın geliştirilmesi konusunda titiz olunması gereklidir.

2.2. EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME

2.2.1. Eğitim ve Öğretim Programları:

Ülkelerin eğitim sistemlerinin temelini eğitim programları oluşturur. Çünkü nasıl bir insan yetiştirileceği sorusunun cevabı eğitim programlarında ifadesini bulur.

Eğitimde yenileşme her şeyden çok, birey davranışlarının yenilenmesidir. Bunun içinde Milli Eğitim politikası doğrultusunda eğitim amaçlarının saptanması ve

bu amaçlar ile değerlendirme süreçleri doldurulması gerekmektedir (MEB, 10. şura: 60).

Eğitim, toplumsal bir kurumdur ve değişimin hem aracı, hem önkoşulu hem de etkileyicisi konumundadır (Tezcan, 1997: 190-193). Eğitimin niteliğinin belirleyicisi ise eğitim programlarıdır. Varış (1998: 18), eğitim programını “ bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, Milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımın yanı sıra eğitim programı pek çok düşünür ve eğitim bilimcisi tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ronald C. Doll (1986: 8) eğitim programının, okul sorumluluğunda öğrencilerin değerlerini, tutumlarını tavırlarını değiştiren, becerilerini geliştiren, bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlayan hem süreç hem de içerik olarak tanımlamış ve okulun kontrolünde öğrencilerin tüm yaşantıları düzeni olarak gördüğünü belirtmiştir.

Eğitim programı, öğrencilerde beklenen öğrenmelerin gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri kapsar (Uçan, 1989: 53). Sönmez’e göre (1986: 25) ise, eğitim programları kişide gözlenmesi karşılaştırılan amaçları, bunları gerçekleştirebilecek düzenli eğitim ve sınav durumlarını içeren dinamik bir bütün olarak tanımlanabilir.

Demirel’e (2005: 4) göre ise eğitim programı “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir.”

Günümüzde, eskiden olduğu gibi okullarda her çeşit bilgileri öğretmek yerine, öğrencilere içinde yaşadıkları hayata uyum göstermelerini sağlayacak bilgi ve becerilerin kazandırılmasına önem verilmektedir. Buna bağlı olarak, eğitim programlarında işlevsel esnek, toplumun görüş ve isteklerine uygun ve uygulayıcılara yardımcı olma gibi özellikler bulunmalıdır (Aydın, 1998: 2). İyi bir eğitim programının özellikleri işlevsellik, topluma uygunluk, esneklik ekonomiye uygunluk, bilimsellik, uygulanabilirlik hedeflere yönelik olma şeklinde maddelendirilmiştir (Özçetin, 2000: 2).

Eğitim programı ile öğretim programı kavramları çoğu kez birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Demirel'e (2005: 6-7) göre öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir. Öğretim programı bir eğitim basamağında çeşitli sınıf ve derslerde ele alınarak konularla ilgili tüm öğretim etkinliklerini kapsamaktadır.

Program geliştirme en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir (Erden, 1993: 3).

Varış'a (1997: 17) göre program geliştirme, gerek okul içinde gerekse okul dışında, Milli Eğitim ve okulun hedeflerini etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabalarının tümüdür. Demirel'e (2005: 5) program geliştirme, eğitim programının hedef, içerik, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür.

Eğitim programlarının geliştirilmesi gelişigüzel yapılamaz. Program geliştirmede istenilen sonuçlara ulaşabilmek için programın amaç, içerik, öğretme öğrenme süreçleri ve değerlendirme alanlarında analizlerin yapılması gerekmektedir (Uçan, 1989: 59).

2.2.2. Eğitimde Program Geliştirmenin Kısa Tarihçesi

Cumhuriyet döneminde ilköğretim programları, yeni rejimin felsefesi bakımından gözden geçirilerek düzenlenmiş, inkılâpları, laikliği topluma benimsetip kırsal kitlelerin davranışlarını değiştirecek bir araç olarak görülen ilköğretim üzerinde durulmuştur (Akyüz, 2006: 348-349).

Cumhuriyetin ilk yıllarında 1924 yılında tek tip ve 5 yıl için bir program yapılmış, 1926 yılında toplu öğretim, çocuğa görelilik, yakın çevre ilkelerine göre

program gözden geçirilmiş, 1936 ve 1948 yıllarında daha iyi bir duruma getirilmiştir (Varış, 1978: 49).

Türkiye’de program geliştirme çalışmaları, il merkezlerinde başlamış daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında devam etmiştir. 1924 yılında Türkiye’ye davet edilen John Dewey’in hazırladığı rapor doğrultusunda ilköğretim programlarının geliştirilmesine ağırlık verilmiştir (Demirel, 2002: 15).

1952 yılında Türkiye’ye gelerek koy okullarında incelemeler yapan K. V. Wofford’un hazırladığı rapor doğrultusunda program geliştirme çalışmaları daha sistematik bir yaklaşımla yapılmaya başlanmış, 1953 yılında toplanan Milli Eğitim Şurası’nda ilköğretim programları ele alınmış, 1948 programının geliştirilmesi zorunluluğu üzerinde durulmuştur. Program geliştirme çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığı’nda ağırlıklı bir şekilde başlamış, dersler ve konular listesi anlamında kullanılan müfredat programı anlayışı yerini eğitim programı anlayışına bırakmıştır (Demirel, 2002: 15-16).

1960’lı yıllarda Türkiye’de program geliştirme çalışmaları tekrar ilkokul programları üzerinde yoğunlaşmıştır. 222 sayılı İlköğretim Kanunu 1961 yılında kabul edilmiş programların geliştirilip değiştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. 1962 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şurası’nda programların günün şartlarına göre düzenlenmesi, bu düzenlemeye bağlı olarak ders ve kaynak kitapların hazırlanması, öğretmenlerin bu doğrultuda yetiştirilmesi, hazırlanacak ve uygulanacak deneme programının komisyonlarca incelenerek değerlendirilmesinden sonra çeşitli bölgelerde iki yıl süreyle denenmesi ve deneme programlarının geliştirilerek tüm yurttan uygulanması kararlaştırılmıştır. Buna bağlı olarak hazırlanan program taslağı gerekli çalışmalar yapıp 5 yıl süre ile tüm illerdeki deneme okullarında uygulanmış, uygulama sonunda değerlendirmeler yapılmış, gerekli değişiklikler yapılarak program 1968–1969 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. 1968 programı uygulamaya konduktan sonra izlenmiş uygulamada karşılaşılan aksaklıklar için gerekli önlemler alınmıştır (Demirel, 2002: 16-17).

“1970’li yıllarda sekiz yıllık ilköğretim okulu denemesi ve program çalışmaları gündeme gelmiş ve bu çalışmalara hız verilmiştir. Dokuz üyeden meydana gelen çalışma grubu sekiz yıllık okulun amaçlarını ve bu okulun eğitim ilkelerini tespit edip çalışmalarına başlamış ancak deneme aşamasında kalmıştır” (Demirel, 2002: 17).

1980’li yıllarda program geliştirme çalışmalarında yeni bir arayış başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı 1982 yılında Milli Eğitim Bakanlığı program geliştirme konusunda bir model oluşturmak ve bundan sonra hazırlanacak programların buna göre hazırlanmasını sağlamak amacıyla bir dizi toplantı düzenlemiştir.

Üniversitelerde görevli bilim adamlarıyla işbirliği yapılmıştır. Ortaya çıkan yeni program modeli kabul edilerek 2142 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır. Bu model, amaç-davranış-isleyiş-değerlendirme boyutları içinde programların derslere göre hazırlanması esasını getirmektedir (Demirel, 2002: 17-18).

1990’lı yıllarda Milli Eğitim Sisteminde yeniden düzenleme çalışmaları yapılmış, bu çalışmalarda program geliştirmeye ve ölçme değerlendirmeye önem verilmiştir. 28 Şubat 1990 yılında Ölçme Değerlendirme ve Program Geliştirme İhtisas Komisyonları toplanmış, dokuz program geliştirme ihtisas komisyonu oluşturulmuştur. Daha sonra komisyon sayısı on ikiye çıkarılmış, her komisyona ders programlarını hazırlamak için bir yıllık süre verilmiştir. Yeni ders programlarının 1983’de kabul edilen program modeline göre hazırlanması önerilmiş ancak yapılan itirazlar sonucunda komisyonlar çalışmalarında serbest bırakılmışlardır. Böylece program geliştirmede ortak noktalarda birleşilememiş, uygulanabilir nitelikte program modeli arayışı Türk Milli Eğitim Sisteminde devam etmiştir (Demirel, 2002: 18-19).

Son olarak 2004 yılında MEB program geliştirme modeli hazırlanmış Ağustos 2004’de 2563 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bu modelde ihtiyaçların belirlenmesi ile başlayan program geliştirme çalışmaları, genel hedeflerin belirlenmesi, alanın kavram, ilke ve becerilerinin belirlenmesi, öğrenme alanları ve alanı kapsayan kazanımların belirlenmesi, öğrenme alanlarının kapsadığı ünitelerin/temaların belirlenmesi (bu basamakta öğretim etkinlikleri, ölçme değerlendirme ve

öğretmen kılavuzu, diğer alanlarla bağlantılar, kavram haritalarının oluşturulması ile basamak ilişkilendirilir), paydaşlarla paylaşımın sağlanması, materyal geliştirilmesi, programların onaya sunulması, programların denenmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi alınan sonuçlara göre geliştirme çalışmalarına yukarıda belirtilen süreç doğrultusunda devam edilmesi şeklindedir.

2.2.3. Program Geliştirme Sürecinde Yapılan Çalışmalar

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı; Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı tarafında yürütülen program geliştirme çalışmasında aşağıdaki model esas alınmıştır.

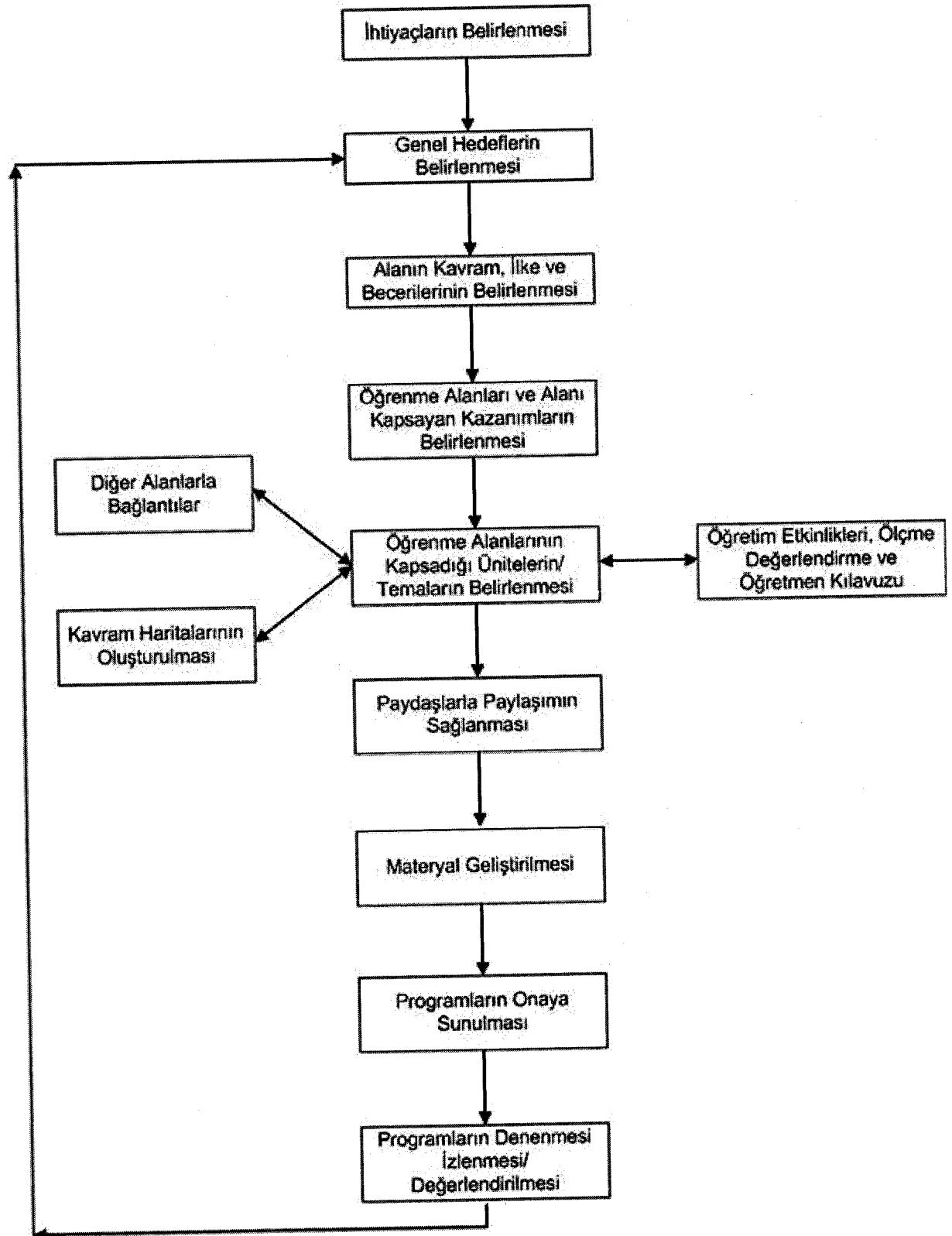
Bu model;

- İhtiyaç Belirleme
- Genel Hedeflerin Belirlenmesi
- Alanın Kavram, İlke ve Becerilerinin Belirlenmesi
- Öğrenme Alanları ve Alanın Kapsadığı Kazanımların Belirlenmesi
- Öğrenme Alanlarının Kapsadığı Ünitelerin/Temaların Belirlenmesi
- Diğer Alanlarla Bağlantılar
- Kavram Haritaları Oluşturma
- Öğretim Etkinlikleri Ölçme Değerlendirme ve Öğretmen Kılavuzunun Hazırlanması
- Paydaşlarla Paylaşım
- Materyal Geliştirilmesi
- Programların Onaya Sunulması
- Yeni Programların Uygulanması ve İzlenmesi
- Yeni Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi (MEB, 2004) olarak karşımıza çıkar.

Şekil 2.1.'de Program Geliştirme Modeli yer almaktadır (MEB, 2004).

Şekil 2.1. Program Geliştirme Modeli

3. PROGRAM GELİŞTİRME MODELİ



2. Eğitimde kaliteyi artırmak ve eşitliği sağlamak,
3. Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
4. Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerleri de dikkate alarak geliştirilmesi ihtiyacı,
5. Mevcut öğretim programları uygulamaları kapsamında öğrencilerin çoğunluğunda okula, öğrenmeye, okumaya tepki düzeyinde bir isteksizlik olması,
6. Mevcut öğretim programlarında konuların çok kapsamlı ve ezbere dayalı bilgi yoğunluklu olması nedeniyle, konuların zamanında bitirilememesi ve çoğu zaman sıkıştırılıp öğrenilmeden bitirilmesinin tercih edilmesi,
7. Programda yer alan konuların birçoğunun çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmaktan, onların merak ve ilgilerini karşılamaktan uzak olması,
8. Okulda kazandırılmaya çalışılan yaşantı biçimleri ile gerçek dünyanın çoğu kez uyum içinde olmaması,
9. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması ile ilkokul ve ortaokul programları üst üste eklendiği için, temel eğitimde program bütünlüğünün olmaması,
10. Dikey ekseninde, temel eğitimde birinci sınıftan-sekizinci sınıfa her bir dersin kendi içinde kavram bütünlüğünün olmaması,
11. Yatay ekseninde, dersler arasında yeterli paralelliğin sağlanmamış olması,
12. Ekonomik ve toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak, bireylerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, işbirliği yeterliklerini kazanmalarının daha bir önem kazanmış olması,
13. Kendini ifade edebilen, iletişim kurabilen, girişimcilik ruhuna sahip vatandaşlar yetiştirme gerekliliğinin daha baskın konuma gelmesi,
14. Çocuklarımızın, ülke çapında ya da uluslar arası değerlendirmelerde beklenen düzeyde başarı gösterememesidir (Karip, 2005: 14).

2.3.3. Yeni İlköğretim Programlarında Öğretmenin Rolü

Öğretmen, eğitim sisteminin vazgeçilmez bir unsurudur. Öğretmen, eğitim ve öğretimi sağlamak için öğrencinin yaşantılarını düzenlemesine yardım edip davranış değişikliğine yol açan önemli bir öğedir. Öğretimde birinci derece role sahip olan öğretmenler, sadece öğretim için değil, öğrencide kişiliğin gelişimi ve oluşmasında da aileden sonra en etkili kişidir. 2004 yılında yapılan ilköğretim programı dışındaki

programlarda öğretmen, sürekli bilgi aktaran, sınıf öğretmen hâkimiyeti, öğretmen merkezli olan sistem, öğrencinin kendini gerçekleştirmesine olanak sağlamayan programlar vardı.

2005 ilköğretim programında öğretmen sadece bilgi aktaran değil, kendine ve diğer insanlara değer veren, öğrenciler üzerinde baskı kurmayan, sürekli kendini yenileyen, yeniklere ayak uydurabilen, öğrenci-öğretmen ilişkilerini ve sınıf yönetimini öğrencilerini kırmayacak biçimde düzenleyen, aynı zamanda eğitimsel amaçlardan ödün vermeyen, düzenli, üretken ve entelektüel bir kişiliğe sahiptir.

2.4. YAPILANDIRMACILIK

İngilizcede “construct” (inşa etmek, yapmak) kelime kökünden türeyen “constructivist” kavramı yerine “yapılandırımcı”, “oluşturmacı”, “inşacı” kelimeleri de kullanılmaktadır.

Jean Piaget’nin “Bildiklerimizi nasıl biliyoruz?” sorusuna cevap ararken ulaştığı sonuç şuydu: “Bilgi, bütün bir şekilde bir insandan diğer bir insana iletilmez, insanların kendi bilgilerini ve kendi anlayışlarını yapılandırmaları gerekir. Öğrenme, bilginin bir öğretmen ya da ders kitabından çocuğun beynine taşınması şeklinde gerçekleşmektedir.

Bunun yerine, her çocuk önceki bildiklerini yeni bilgilerle birleştirerek kendi anlamını inşa eder. Böylece yeni bilgi, çocuğa kişisel bir anlam sağlar (Titiz, 2005: 17). Yapılandırımcılık, öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır. Bu kuram bilgiyi temelden kurmaya dayanır (Demirel, 2000: 233). Öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmeye başlayan yapılandırımcılık zamanla öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırıdıklarına ilişkin bir yaklaşım halini almıştır. Yapılandırımcılıkta bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Şaşan, 2002).

Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar. Birey, içinde yaşadığı çevreyle ve geçirdiği yaşantıların getirdiği sıkıntılarla baş etmek için bilgiyi yapılandırmak zorundadır. Bu süreç, yaşam boyu sürer. Çünkü çeşitli zamanlarda çeşitli ortamlarda geçirdiği yaşantılar bireyde bir dengesizlik, bir problem yaratır. Birey önceki deneyimlerine, kavramlarına ve bilgilerine dayanarak bu dengesizliği giderebilecek olası çözümler düşünür. Bu çözümlerden doğru olanlar, daha sonra kullanılmak üzere saklanır (Açıkgöz, 2003: 61).

Titiz'e (2005: 20) göre bilgi, kalıplaşmış bir obje değildir, dolayısıyla onun elde edilmesi, bireyin kendi yaşantıları ve kendi öznel durumuna bağlı olarak şekillenmektedir. Bu durumda birey, aktiftir. Öğrenilecek konuyla yüz yüze gelerek gerçek (otantik) tecrübeler yaşar. Yaşadığı bu tecrübeleri tamamen kendine özel kodlamalarla yapılandırır.

2.4.1. Geleneksel Yaklaşımla Yapılandırmacı Yaklaşımın Karşılaştırılması

Tablo 2.1.'de davranışçı yaklaşımla yapılandırmacı yaklaşımın karşılaştırılması yer almaktadır (Özden, 2003, 57).

Tablo 2.1. Davranışçı Yaklaşımla Yapılandırmacı Yaklaşımın Karşılaştırılması

Davranışçı Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Öğrenme dıştan etkilerle, (pekiştirme ve tekrar) elde edilen bir sonuçtur.	Öğrenme, insan zihnindeki eski ve yeni bilgilerin yapılandırılması sonucu oluşur
Öğrenci dış uyarıcıların pasif alıcısıdır.	Öğrenci, uyarıcıların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturunucusudur.
Öğretim programı tümevarım ve temel becerilere ağırlık verilerek işlenir.	Eğitim programları tündengelim yoluyla ve temel kavramlara ağırlık verilerek işlenir, öğrenci sorunlarına göre program yönlendirilir
Öğretmenler, öğrenci başarısını ve öğrenmesini değerlendirmek için sorulara kesin ve tek doğru cevap beklerler.	Öğretmenler öğrencilerin belli bir konudaki görüş ve fikirlerini anlamak için uğraşırlar.
Öğretmenler, öğrencilere bilgiyi aktaran kaynak durumundadır.	Öğretmenler, öğrenme sürecinde aynı zamanda öğrenendir. Öğrencilerle karşılıklı etkileşime girer ve öğrenme

Öğrenciler, öğretmenler tarafından bilgiyle doldurulacak, <i>boş tüpler</i> konumundadır.	ortamını düzenleyip, hazırlar. Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur, çevreden edindikleri bilgilere kendi zihinlerinde anlam verirler ve böylelikle öğretimde aktiftirler.
Öğretim programıyla ilgili etkinlikler, ders kitaplarıyla sınırlıdır.	Öğretim programlarıyla ilgili etkinlikler, geniş ölçüde birincil derecedeki kaynaklara dayanır.
Öğrenci başarısının değerlendirilmesi, öğretimden ayrı bir süreçtir. Genellikle testler yoluyla, eğitim programının sonunda yapılır.	Değerlendirme öğretim sürecinin bir parçasıdır. Öğretim sırasında öğretmen gözlemleri ile ve öğrenci çalışmalarının toplanması ile gerçekleştirilir.
Önceden hazırlanmış, öğretim programına sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur.	Öğretim sürecinde öğrencilerin istekleri, ilgileri, ihtiyaçları ve çeşitli konularla ilgili soruları geniş yer tutar.

2.4.2. Yapılandırmacı Sınıfın Özellikleri

Yapısalcı sınıf ortamları, öğrencinin sınıf içinde daha bağımsız hareket etmesini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir. Bu durumda öğrencilerin derste ki aktiviteleri de artacaktır.

Tablo 2.2.'de geleneksel ve yapılandırmacı sınıf ortamlarının karşılaştırılması yer almaktadır (Saban, 2002: 178).

Tablo 2.2. Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıf Ortamlarının Karşılaştırılması

Geleneksel sınıflar	Yapılandırmacı sınıflar
1. Eğitim programı, temel becerilerin kazanılmasına ağırlık verir ve parçadan bütüne doğru işler.	1. Eğitim programı, kavramlara ağırlık verir ve bütünden parçaya doğru işlenir.
2. Önceden hazırlanmış bir öğretim programına sıkı sıkıya bağlıdır.	2. Öğretim sürecinde öğrencilerin istekleri, ilgileri, ihtiyaçları ve çeşitli konularla ilgili soruları geniş yer tutar.
3. Eğitim programıyla ilgili etkinlikler, ders kitapları ile sınırlıdır.	3. Eğitim programıyla ilgili etkinlikler, geniş ölçüde birincil derecedeki kaynaklara dayanır.
4. Öğrenciler, öğretmenin bilgiyle dolduracağı "boş kutular" veya "boş depolar" olarak algılanır.	4. Öğrenciler, kendi öğrenmelerinden sorumlu olan, çevreden edindikleri bilgilere kendi zihinlerinde anlam veren ve bu nedenle de öğretimde aktif olan bireyler olarak algılanırlar.
5. Öğretmenler, bilgiyi öğrencilere aktaran yegâne kaynak olarak algılanırlar.	5. Öğretmenler, öğrenme sürecinde bir öğrenen olarak, öğrencilerle karşılıklı bir etkileşime girerler ve öğrenme çevresini düzenlerler.
6. Öğretmenler, öğrenci başarısını ve öğrenmesini değerlendirmek için sorulara kesin ve tek doğru cevap beklerler.	
7. Öğrenci değerlendirilmesi, tamamıyla öğretimden ayrı bir süreç olarak algılanır	

ve genellikle testlerle eğitim programının sonunda gerçekleştirilir.	6. Öğretmenler, öğrencilerin belli bir konu hakkında çeşitli görüş ve fikirlerini anlamak için çaba sarf ederler.
8. Öğrenciler, sınıfta genellikle yalnız çalışırlar	7. Öğrenci değerlendirilmesinin öğretim sürecine entegrasyonu sağlanır ve değerlendirme eğitim programı devam ederken öğretmen gözlemleri veya öğrenci çalışmalarının toplanması ve sergilenmesi gibi çağdaş yaklaşımlarla gerçekleştirilir.
	8. Öğrenciler, sınıfta genellikle grup içinde ve diğerleriyle birlikte çalışırlar.

2.4.3. Yapılandırmacı Öğretmenin Özellikleri;

Yapılandırmacı kuramın öğrenme anlayışında birey, bilginin pasif alıcısı değil, aldığı bilgiyi zihninde işleyen ve yapılandıran bir varlıktır. Öğrenci, öğrenme sürecinin aktif bir katılımcısı; öğretmen de bu süreci kılavuzlayan öğrenciye rehberlik eden kişi konumunda olmalıdır.

Saban'da (2002), yapılandırmacı eğitim modelini benimsemiş öğretmenlerin şu özelliklere sahip olması gerektiği ileri sürülmektedir.

- Öğrencilerin öne sürdükleri fikirleri desteklerler.
- Ham veriler ve temel kaynakların yanı sıra öğrencilerin etkileşimini sağlayan diğer kaynakları ve materyalleri kullanırlar.
- Öğrencilere ödev verirken sınıflandırma, analiz, tahmin ve yaratıcılık gibi bilişsel kavramlara yer verirler.
- Öğrencilerin istekleri doğrultusunda dersin içeriğinde ve kullanılan öğretim stratejilerinde değişikliğe giderler.
- Çeşitli kavramlar hakkındaki anlayışlarını belirlemeden önce, öğrencilerin o kavramlar hakkındaki fikirlerini ve anlayışlarını bulmak için çaba sarf ederler.
- Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle karşılıklı iletişime ve diyaloga girmelerini özendirirler.
- Öğrencilerin birbirlerine açık uçlu ve anlamlı sorular yönelterek araştırma yapmalarını özendirirler.

- Öğrencilerin ilk cevaplarını genişleterek, onlara ilaveler yaparak ve örnekler vererek, işlenen konuları aydınlığa kavuşturmaya çalışırlar.
- Öğrencilere yönelttikleri sorulara cevap verebilmeleri için yeterli zaman tanırırlar.
- Öğrencilerin doğal meraklarını geliştirmek için öğretim stratejilerinde sık sık değişiklik yaparlar.

2.5. İLKÖĞRETİMDE HAYAT BİLGİSİ

2.5.1. Hayat Bilgisi Dersi

Bebeklik döneminden çocukluk dönemine geçen bir çocuk ailesinden ve çevresindekilerden farklı okul denen bir kurumla karşılaşmaktadır. Bu kurumla yavaş toplumsallaşmaya başlar. Birçok yeniliklerin temelini okulda atmaya başlar. Bundan dolayı ilköğretim çocuk için çok önemlidir.

Hayat Bilgisi dersi toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir derstir. Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanmıştır. O dönem çocukları aile ortamından dışarıya açılmaya, toplum içinde yer almaya başlar. Toplumu tanınması ve yaşaması için neler gerekli olduğunu bu derste öğrenir.

Hayat Bilgisi Dersi çocuğun bütün olarak gelişmesini sağlar. Önceden öğrenmiş olduğu eksik ve yanlış bilgiler, bu dersle birlikte düzeltilir ve tamamlanır. Bu bilgilerin günlük hayatta en iyi şekilde nasıl kullanması gerektiğini öğretir.

İlköğretim 1., 2. ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi dersinin, İlköğretim hedeflerinin gerçekleşmesinde önemli bir yeri vardır. İlköğretimin bu döneminde yaşamı bir bütün olarak algılayan çocukta genelde tek tek olgu ve olaylar yoktur. Bunun içinde bu dönemde Türk eğitim sisteminde dersler sosyal ve fen bilgisi olarak ayrılarak, hem bunların, hem de sanat, çağdaş düşünce ve değerlerin bir bileşkesi olan hayat bilgisi dersi düzenlenmiştir (Sönmez, 1999: 10).

Hayat Bilgisi dersinin konuları, çocukların doğal ve toplumsal çevrelerini tanımalarına, içinde bulundukları bu çevrelere uyum sağlamalarına yönelik becerilerin kazandırılması esas alınarak seçilmiştir. İnsan, yaşamak için hem doğal, hem de toplumsal çevrenin bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.

Bu derste çocuğa içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre inceletilerek; kendini tanıma, çevreyi ve çevrede meydana gelen olayları anlama, daha iyi yaşama yollarını bulma, çevredeki eşyaların yerlerini ve bunların nasıl kullanılacağını bilme, Atatürk'ün bilimsel yönlerini tanıma, bireyin yakın çevresi ile ilgili günlük olaylara ilgi duyma, toplu yaşamın önemini kavrama, toplumun istediği davranışları gösterme, sağlıklı ve düzenli yaşama alışkanlıklarını kazanma gibi bireyin yaşadığı çevreyi daha iyi tanınması ve bu çevre ile uyumlu biçimde yaşayabilmesi için gerekli bilgi ve alışkanlıkların kazandırılmasına çalışılır.

2.5.2. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Gelişimi

Hayat Bilgisi eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, "insanoğlunun var olduğu andan itibaren hem fen bilimleri, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır" denilebilir (Sönmez, 1998: 13). Hayat Bilgisi dersinin temelleri Eflatun'a kadar dayanmaktadır. Eflatun, öğrenen kişinin eşyaya yaklaştırılmasını, ona eşyanın gösterilmesini ve onu kullanmasını istemiştir. 16. yüzyılda İngiliz bilim adamı Bacon'un, öğrencilerin ezberlemekle değil doğrudan deneyimlerle öğrenmesi gerekliliği ilkesini W. Ratichius'ta aynı dönemde ilkokullara uygulamak istemiştir. (Brückl, 1932: 69-71). Gözlem, düşünme ve sonra konuşma diyen 17. yüzyıl eğitimcilerinden J. A Comenius eğitimde esaslı olarak Hayat Bilgisi konularına yer veren ve Hayat Bilgisi dersinin kurucusu olarak bilinen kişidir. 1658 yılında çıkan "Orbis Sensualium Pictus" adlı eserinde Comenius, Hayat Bilgisi konularını her şeyden önce dil konularına bağlamış ve derse ilk sınıflar için en uygun şekli vermiştir. Eseri, öğretiminde kelimelerle eşya arasında ilişki kurma konusunda yapılan ilk çalışmadır (Baysal, 1995: 25).

Türk eğitim tarihinde ise; İslamiyet'ten önce toplumsal ve doğal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyet'ten sonra

ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin kuralları da öğrencilere kazandırılmıştır (Sönmez, 1998: 14). Osmanlı Devleti zamanında okullardaki eğitim programlarında Kur'an öğretimine ağırlık verilmiştir. Eğitimde ilk yenileşme çalışmaları Islahat hareketi ile başlamış Tanzimat ile devam etmiştir. Yine bu dönemde 1868'de kurulan Sıbyan okulları programlarına İmla, Malumat-ı Nafia (Faydalı Bilgiler, Hayat Bilgisi), Coğrafya ve Aritmetik derslerinin eklenmesi planlanmışsa da bu gerçekleşmemiştir (Kodaman, 1991: 62).

1 Eylül 1869 tarihli "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" uyarınca okutulacak derslerde önemli değişiklikler yapılmış, eğitim sistemine batı kültürü düşüncesi girmiştir. Yazı, Tarih-i Osmanî, Coğrafya, Malumat-ı Nafia dersleri ilkokullarda okutulmaya başlanmıştır (Kodaman, 1991: 63). 1869'a gelinceye kadar ne Sıbyan ne de rüştiye okullarında eşya tedrisatı adı altında Hayat Bilgisi ile ilgili ders yoktur. İlk sınıflarda, özellikle birinci sınıfta bu yıllardan sonra okutulan "Düruf-ı Eşya ve Malumat-ı Nafia" dersleri konuları bakımından Hayat Bilgisine çok yaklaşmaktadır (Baymur, 1937: 38).

"Maarif-i Umumiye Nizamnamesi"nden sonra II. Meşrutiyet döneminde 1913'te "Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati" (İlköğretim Geçici Yasası) hazırlanmıştır. Emrullah Efendi tarafından hazırlanan bu geçici yasaya göre, ilkokul altı yıl olup iki sınıflı üç devreye ayrılmıştır. Hazırlanan programa göre, eşya dersleri dağınıklık sergilemektedir. Bu dersler "Musahabatı Ahlakiye, Tarihiye, Sıhhiye ve Medeniye", "Tarih", "Coğrafya", "Eşya Dersleri" ve Ziraat'dir. Ünitelerde, Tabiat Bilgisi (Doğa ve Fiziki Bilimler) görüşü daha ağırlıklıdır (Baymur, 1937: 42).

Cumhuriyet'ten sonra 3 Mart 1924'te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretimin Birleştirilmesi Yasası) ile Türk Eğitiminde düzenlemeler ve yenilikler başlamıştır. Bu dönemde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda öğrencilere Cumhuriyetçi bir eğitim vermek olmuştur. İlköğretime büyük önem verilmiş, Cumhuriyet döneminde ilköğretim programları, gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. 1926 tarihinde yayınlanan ilkokul programı, öğretim etkinliklerine "toplu öğretim" ilkesini getirmiştir. Bu, önceki dönemlerin geleneksel öğretim anlayışından çok farklı yepyeni bir öğretim ilkesidir (Akyüz, 1993: 286-301). 1926

programında ilkokulun temel amacı genç kuşakları etkin biçimde çevresine uyum göstermelerini sağlamak yoluyla iyi vatandaş yetiştirmek olarak belirlemiş; Hayat Bilgisi dersine haftada 4 saat olmak üzere 1. , 2. ve 3. sınıflarda yer verilmiştir. 1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki amaca; "bireyleri, bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek" gibi ilkeler eklenmiştir (Sönmez, 1998: 14).

1926 programı, 1936 yılında yeniden değiştirilmiş ve on yıllık uygulama deneyiminden edinilen izlenimlerle programa birtakım teknik ekler yapılmış ve özellikle programdaki amaçlar ve öğretim ilkeleri yeniden gözden geçirilmiştir. Ayrıca birinci sınıfın önemine ilişkin bir bölüm eklenmiş, her derse ait amaçlar ve ilkeler ortaya konmuş, programın sonunda eğitim öğretim sırasında ilkokulun yararlanacağı araçlarla bunların nasıl kullanılacağı konusunda bilgiler verilmiştir (Öymen ve Erkman, 1959: 42). 1936 programında da Hayat Bilgisi adıyla okutulan ders 1. sınıfta 5, 2. sınıfta 6 ve 3. sınıf ta 7 saat olarak yer almıştır.

1948 programında Hayat Bilgisi dersinin amaçları, 1936 programının amaçları ile fazla farklılık göstermemektedir. Bu amaçlar 1948 ve 1961 programlarında tabiat ve toplumsal yaşayışla ilgili iki başlık altında toplanmış 1. sınıfta 5, 2. sınıfta 6 ve 3. sınıfta 7 saat olarak yer almıştır (Sönmez, 1998: 14). 1962 ve 1965 program taslaklarında Hayat Bilgisi ve daha sonraki "Sosyal Bilgiler" dersi, "Toplum ve Ülke İncelemeleri" dersleri başlığı altında yer almıştır. 1936 ve 1948 programlarında konular halinde sıralanan dersler, 1968'de üniteler çevresinde toplanmıştır. 1968 ve 1995 programlarında amaçlar, daha önce de sözü edildiği gibi. a) yakın çevreyi tanıma ile ilgili, yetenek ve becerileri geliştirme yönünden, b) yurttaşlık (Görevleri ve sorumlulukları yönünden, c) toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden, d) ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden ve e) daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır (Sönmez, 1998, 14).

1926, 1936 ve 1948 programları ile 1968 programının uygulanışı açısından gözlenen en önemli farklardan birisi de, Hayat Bilgisi dersi işlenirken, ünitelerin özelliği ve olanaklar göz önüne alınarak çeşitli yöntemler yanında, çocukların

ve kurumların programla ilgili görüş ve önerileri de göz önünde bulundurularak gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Program 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla onaylanarak 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konulmuştur (MEB Program, 2005: 8).

2.5.3. Hayat Bilgisi Öğretim Programı

Okula başlamadan önce çocukların dünyası aileleriyle ve ailelerin çocuklara sağlayabildiği olanaklarla sınırlıdır. Okul, çocuklara yeni fırsatlar sunarak daha geniş bir dünyaya açılmasını sağlar, çocuklar da okulla birlikte yeni insanlar tanımaya ve yeni deneyimler edinmeye başlarlar.

Hayat Bilgisi dersi programı MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiştir. Bu program,

- 1-Hayat Bilgisi kazanımlarını,
- 2-Bu kazanımlara hangi temalar çevresinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini,
- 3-Öğrenme-Öğretme sürecinin ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceğini içermektedir (MEB, 2005: 7).

2005 Hayat Bilgisi Öğretim Programına baktığımızda;

- 1-Öğrencilerin zekâ alanlarını dikkate almıştır.
- 2-Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok beceriler esas alınmıştır.
- 3-Öğretmen rehber konumundadır.
- 4-Öğrencilerin eğlenme ihtiyacını göz önünde bulundurmaktadır.
- 5-Öğrenciler, çevreyi kendilerinin de içinde yer aldıkları bir bütün olarak algılamaları ve korumaları gerektiğini kavrarlar.
- 6-Bireyin bilgiyi kendisinin yapılandırması gerekmektedir.
- 7-Her çocuğun özgün, biricik ve saygıdeğer bir birey olduğu varsayımına dayanmaktadır.

8-Programın amacı bireyin doğrudan gözlenebilen davranışlarının yanı sıra dolaylı olarak gözlenebilen tutumlarını, değerlerini ve becerilerini de kapsayan “kazanımlar” şeklinde ifade edilmiştir.

9-Bu program ile eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma ve sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, özsaygı, özgüven, toplumsallık, özyönetim, katılım, paylaşım, işbirliği, takım çalışması, temalarla ilgili temel kavramları tanıma becerilerini kazanmalarına yardımcı olmak esas alınmıştır.

10-Etkinlik temelli bir yaklaşımla öğrenme-öğretme sürecinde geleneksel öğretim yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.

11-Öğrenciler bilgiye ulaşma yollarını kullanarak bilgilerini sürekli güncelleyebilme fırsatına sahiptir.

12-Ürünlerin yanı sıra alternatif ölçme yöntemlerinin yararlanılmaktadır.

2.5.4. Hayat Bilgisi Öğretim Programının Vizyonu

Hayat Bilgisi dersine ayrılan zamanın büyük bir bölümünde öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece ve sadece yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla,

- Öğrenmekten keyif alan,
- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek,
- MUTLU bireyler yetiştirmektir. (MEB, 2005: 9)

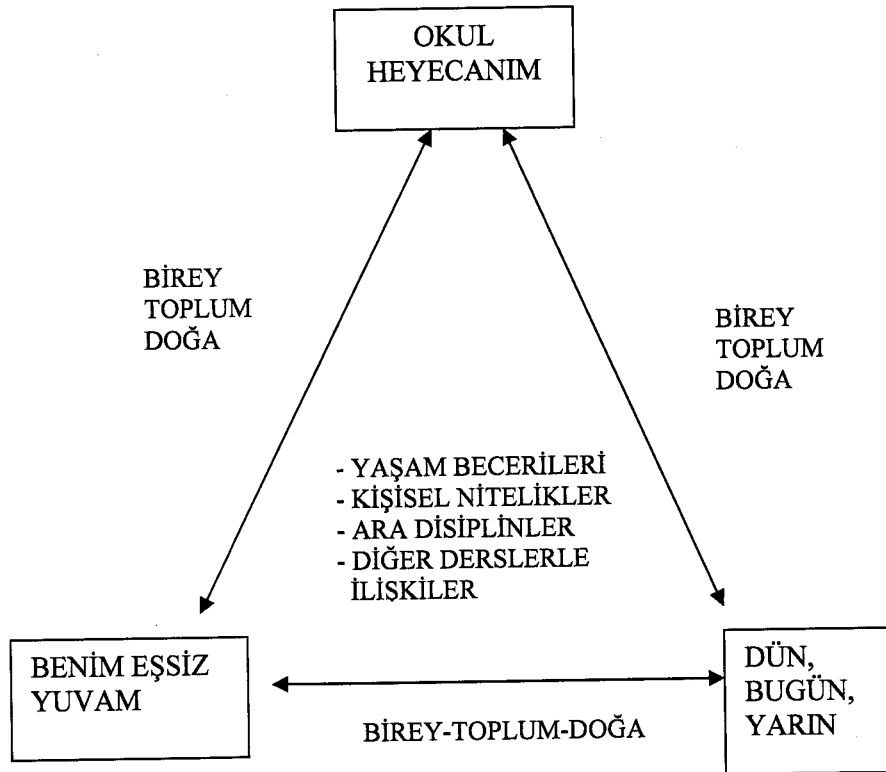
2.5.5. Hayat Bilgisi Öğretim Programının Temel Yapısı ve Yaklaşımı

Programda insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alınmıştır. Bu noktadan

hareketle “birey”, “toplum” ve “doğa” olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenmiş, değişim de bütün bu öğrenme alanlarını kuşatan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Gerçek yaşamda bu öğrenme alanlarının içerikleri ve değişim iç içedir; bunlar sadece eğitim-öğretim amacıyla yapay olarak birbirinden ayrılabilir. Hayat bilgisi dersi için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak, bu öğrenme alanlarını aynı anda kuşatabilen üç tema belirlenmiştir. Programda tema adları, “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” olarak kararlaştırılmıştır.

Şekil 2.2.’de Hayat Bilgisi Öğretim Programının Çatısı yer almaktadır (MEB, 2005: 10).

Şekil 2.2. Hayat Bilgisi Öğretim Programının Çatısı



2.5.6. Hayat Bilgisi Öğretim Programın Öğeleri

2.5.6.1. Kazanımlar

Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri, tutum ve değerleri de içeren ifadelerdir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok, beceriler esas alınmıştır. Programda yer alan kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur. Bu yüzden de öğrenme-öğretme etkinlikleri bu programın en kritik ögesidir. (MEB, 2005: 10)

Programda hayat bilgisi dersi ile diğer derslerin kazanımları ve ara disiplinlere ait kazanımlar arasında da ilişkiler gözetilmiştir.

Öğrenciler, becerileri ve becerilerle ilgili kazanımları, karşılaştıkları nesneler, olaylar ve materyaller hakkındaki bilgileri işlemekte kullanırlar. Bu beceriler geliştirilmedikçe çocukların anlayarak temalarla ilgili sonuçlara ulaşmaları söz konusu olmamaktadır. Bu yüzden ilköğretimde hayat bilgisi eğitiminin temel görevlerinden birisi öğrencilerin bu becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktır.

Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Beceriler

1. Eleştirel düşünme
2. Yaratıcı düşünme
3. Araştırma
4. İletişim
5. Problem çözme
6. Bilgi teknolojilerini kullanma
7. Girişimcilik
8. Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma
9. Karar verme
10. Kaynakları etkili kullanma
- 10.1. Zaman, para ve materyal kullanma

- 10.2. Bilinçli tüketici olma
- 10.3. Çevre bilinci geliştirme ve çevredeki kaynakları etkili kullanma
- 10.4. Planlama ve üretim
- 11. Güvenlik ve korunmayı sağlama
 - 11.1. Sağlık ve güvenlik kurallarına/ prosedürlerine uyma
 - 11.2. Doğal afetlerden korunma
 - 11.3. Trafikte güvenliğini sağlama
 - 11.4. Hayır diyebilme
 - 11.5. Sağlığını koruma
- 12. Öz yönetim
 - 12.1. Etik davranma
 - 12.2. Eğlenme
 - 12.3. Öğrenmeyi öğrenme
 - 12.4. Amaç belirleme
 - 12.5. Kendini tanıma ve kişisel gelişimini izleme
 - 12.6. Duygu yönetimi
 - 12.7. Kariyer planlama
 - 12.8. Sorumluluk
 - 12.9. Zamanı ve mekânı doğru algılama)
 - 12.10. Katılım, paylaşım, işbirliği ve takım çalışması yapma
 - 12.11. Liderlik
 - 12.12. Farklılıklara saygı duyma
- 13. Bilimin temel kavramlarını tanıma
 - 13.1. Değişim
 - 13.2. Etkileşim
 - 13.3. Neden – sonuç ilişkisi
 - 13.4. Değişkenlik/benzerlik
 - 13.5. Karşılıklı bağımlılık
 - 13.6. Süreklilik
 - 13.7. Korunum
- 14. Temalarla ilgili temel kavramları tanıma

Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Kişisel Nitelikler ve Değerler

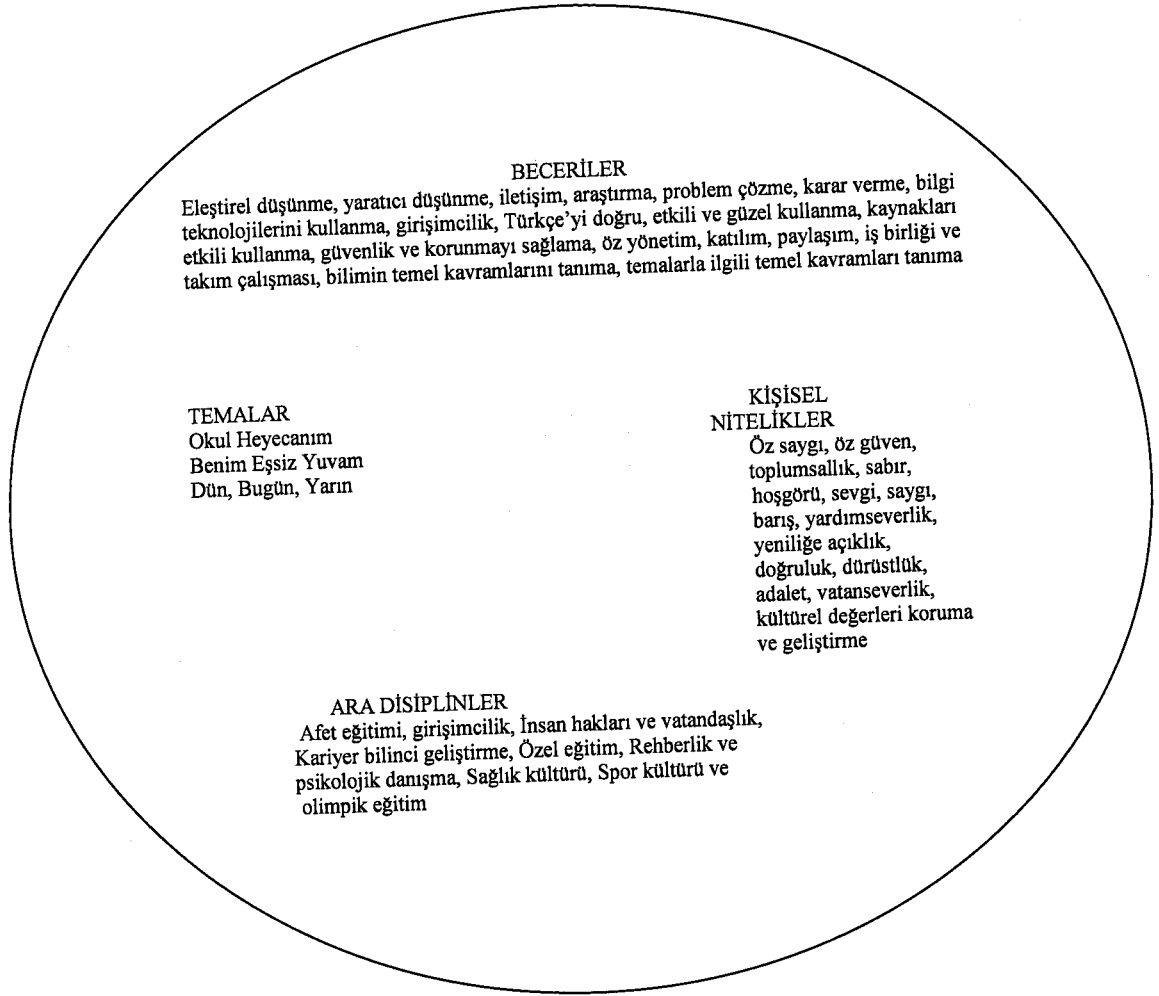
1. Öz güven
2. Öz saygı
3. Toplumsallık
4. Sabır
5. Hoşgörü
6. Sevgi
7. Barış
8. Yardımseverlik
9. Doğruluk
10. Dürüstlük
11. Adalet
12. Yeniliğe açıklık
13. Vatanseverlik,
14. Kültürel Değerleri, Koruma ve Geliştirme

Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Ara Disiplinler

1. Afet eğitimi
2. Girişimcilik
3. İnsan hakları ve vatandaşlık
4. Kariyer bilinci geliştirme
5. Özel eğitim
6. Rehberlik ve psikolojik danışma
7. Sağlık kültürü
8. Spor kültürü ve olimpiik eğitim

Şekil 2.3.'de Hayat Bilgisi Dersi Programına ilişkin beceriler, temalar, ara disiplinler ve kişisel nitelikler yer almaktadır (MEB, 2005).

Şekil 2.3. Hayat Bilgisi Dersi Programına İlişkin Beceriler, Temalar, Ara Disiplinler ve Kişisel Nitelikler



2.5.6.2. Tema

Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda temalar; "Okul Heyecanım", "Benim Eşsiz Yuvam" ve "Dün Bugün Yarın" başlıklarıyla yer almaktadır. Üç yıl boyunca aynı adlandırmayla devam eden temalar; kazanımların pekiştirilmesini, önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesini ve çocuğun ihtiyaçlarına, yeteneklerine ve gelişim düzeylerine uygun içerik belirlenmesini, bunun uygulanmasını sağlamaktadır. Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda temalar, beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler diğer derslerle bütünleştirilebilmektedir. (MEB, 2005: 52).

Tematik yaklaşımın seçilmesinde rol oynayan unsurlar şunlardır:

1. Bireysel farklılıkları olan öğrenciler için motivasyon kaynağı olup, öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmaktadır.
2. Öğrencilerin, başkalarının görüş açısını daha iyi anlamalarını ve onlara saygı duymalarını sağlamaktadır.
3. Öğrencilerin yasadıkları çevreyle olan bağlarını ve farkındalıklarını arttırmaktadır.
4. Öğrencilerin etkinliklere katılarak değişik bilgi ve beceriler edinmelerini sağlamaktadır.
5. Öğrencilerde ekip ruhu geliştirmektedir.
6. Öğrencilerin tutumlarında ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamaktadır.
7. Öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır (MEB, 2005: 52).

Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda temalar seçilirken aşağıda belirtilen özellikler göz önünde bulundurulmuştur:

1. Öğrencinin ilgisini çekmesi
2. Öğrencilerde merak ve araştırma isteği yaratması
3. Öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermesi
4. Öğrencilerin doğal öğrenme yolunu izlemelerine fırsat vermesi
5. Kişisel niteliklerin kazanılmasına olanak sağlaması
6. Derslerin temelini teşkil eden bir yapı taşıması
7. Çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olması
8. Birçok alana uygulanabilmesi
9. Diğer disiplinlerle bütünleşecek kadar genel, eğitim yoluyla ulaşabilecek kadar sınırlı olması
10. Öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi (MEB, 2005: 52).

Tematik yaklaşımın uygulanabilmesi için öğretmenlerin ve eğitimle ilgili herkesin çocukların dünyasını bir bütün olarak görmeleri gerekmektedir. Böylelikle öğrenciler temalar hakkında bilgi edinirken aynı zamanda yaşam becerileri ve kişisel nitelikleri de kazanma fırsatı bulacaklardır (MEB, 2005).

Tablo 2.3., 2.4., 2.5.'de Hayat Bilgisi Öğretim Programında yer alan temalar bulunmaktadır.

Bu temaları incelemek istersek;

Tablo 2.3. Okul Heyecanım Teması

Okul Heyecanım		
1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Fiziksel Özellikler Duygu Kişisel Bakım Beslenme Temizlik Yiyecek Görgü Kuralları Kural Aşı Arkadaş Benzer Farklı Oyun Eğlenme Özel Gün Kutlama Hata Konum Okul Sınıf Eşya Türk bayrağı İstiklal Marşı Gençliğe Hitabe Hayat Millî Bayram Kaynak Bilinçli Tüketim Eğitici Çalışma Görev Grup Çalışması İş birliği Hoşgörü Yardımseverlik Öğretmen	Yardım Sağlık Sorumluluk Saygı Sevgi Barış Görsel Materyal Nezaket İletişim Şekil Doğruluk Dürüstlük Bilinçli Tüketici Proje Dayanışma Kaynak Kitap Yaya Güvenlik	İyimserlik Tutumluluk Kaza İhtiyaç İstek Görüş Duyarlılık Tatil Toplumsal Paylaşım Kroki Hak Yanlı Davranış İşaret Levha Öğrenme Tekniği Yönerge Bilgi Teknolojisi Cesaret Yeterlilik Lider

Sorun Çözüm Öğrenci Adalet Meslek Acil Durum Resimli Kaynak Plan Trafik Görme/Görülme Taşıt Ses Trafik Işığı Duyu Organı Çevre İletişim Aracı Doğal Afet		
--	--	--

Tablo 2.4. Benim Eşsiz Yuvam Teması

Benim Eşsiz Yuvam		
1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
▪ Canlı ▪ Yuva ▪ Varlık ▪ Ev ▪ Aile ▪ İş ▪ Birey ▪ Beden İmgesi ▪ Mesaj ▪ Akraba ▪ Para ▪ Bütçe ▪ Alet ▪ Makine ▪ Madde ▪ Donma ▪ Erime ▪ Buharlaştırma ▪ Kaynama ▪ Teknolojik Ürün	▪ Eşsizlik ▪ Bitki ▪ Hayvan ▪ Organ ▪ Sağlıklı Yaşam ▪ Büyüme ▪ Gelişme ▪ Spor ▪ Ortam ▪ Tasarruf ▪ Amaç ▪ Gezi ▪ Yardım Meslekleri ▪ İzin ▪ Özel Eşya ▪ Güneş ▪ Doğu ▪ Batı ▪ Yer	▪ Aile Büyüğü ▪ Deprem ▪ Yerleşim Birimi ▪ Ülke ▪ Reklam ▪ Mizah ▪ Ön Yargı ▪ Yön ▪ Kuzey ▪ Güney ▪ Harita ▪ Küre ▪ Yangın ▪ Gezegen ▪ Dünya

Tablo 2.5. D n, Bugün, Yarın Teması

D�n, Bugün, Yarın		
1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
▪ Geçmiş ▪ şimdi ▪ Gelecek ▪ �z Geçmiş ▪ Anı ▪ Değişiklik ▪ Kılık-Kıyafet ▪ Bayrak ▪ Marş ▪ Hava ▪ Su ▪ Toprak ▪ Mevsim ▪ Takvim ▪ Hava Durumu ▪ Grafik ▪ Gökyüzü ▪ Gök Cismi ▪ Renk ▪ Gün ▪ Değişim ▪ S�rekliлик ▪ Doğa Olayları ▪ Doğal evre ▪ Yapay evre	▪ Bina ▪ Katı-Sıvı-Gaz ▪ Doğa ▪ Su Döngüsü ▪ Ay ▪ Neden-Sonuç ▪ R�zg�r ▪ Sel Baskını	▪ Kültürel Değer ▪ Cumhuriyet ▪ Ulaşım Aracı ▪ Bilgisayar ▪ İletişim Teknolojileri ▪ M�ze ▪ Cansız Varlık ▪ Karşılıklı Bağımlılık ▪ Toplum ▪ Tahmin ▪ Zaman

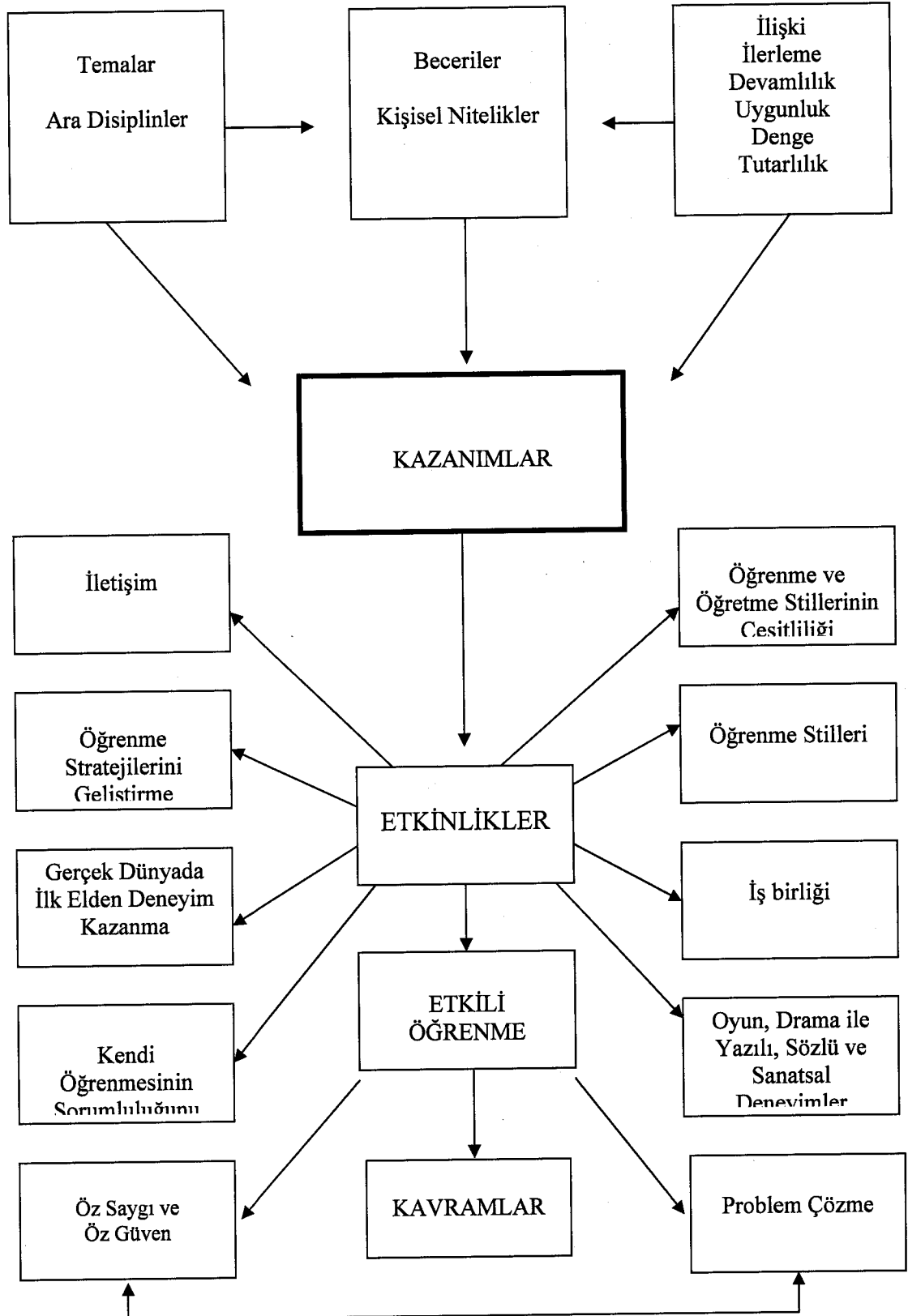
2.5.6.3  ğrenme- ğretme Süreci (Etkinlikler)

 ğrenme ve öğretme sürecinin temalar, ara disiplinler, beceriler, kişisel nitelikler ve kazanımlar dikkate alınarak organize edilmesi gerekmektedir. Günümüzde  ğrenme ve öğretme süreciyle ilgili olarak yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bilginin yarılanma s resinin 4 yıl gibi oldukça kısa s relere inmesi ve dolayısıyla mevcut bilgilerin hızla eskimesi nedeniyle çocuklara bilgi aktarma yaklaşımının önemi azalmıştır.  ğrenme- ğretme sürecinde çocukların bilgilerini sürekli olarak güncelleyebilme becerilerinin geliştirilmesi daha önemli hâle gelmiştir. Bunu da öğrencilerin aktif olduğu yöntemlerle gerçekleştirmek gerekmektedir. Öğretmenlerin temel rollerinden biri, öğrencilere bu anlayışa uygun öğrenme-öğretme ortamları hazırlamaktır (MEB, 2005: 64).

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinin her aşamasına aktif olarak katılımı sağlanmalıdır. Bu süreçte öğretmenler, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almalıdır. Öğrenme-öğretme ortamları düzenlenirken öğrencilerin farklı öğrenme stillerine ve zekâ alanlarına sahip olabilecekleri akılda tutulmalıdır. Her birey, çevresindeki olaylar üzerinde denetim kurmaya ve böylece yetkinliğini artırmaya güdülenmiştir. Bu durum çocuklarda merak duygusu şeklinde kendini gösterir. Bu nedenle öğrenme-öğretme ortamları düzenlenirken, öğrenmeye güdülenmenin de temelinde yatan merak duygusundan yararlanılmalıdır (MEB, 2005: 66).

Şekil 2.4.'de Hayat Bilgisi Öğretim Programında öğrenme-öğretme sürecinin örgütlenmesi yer almaktadır (MEB, 2005).

Şekil 2.4. Hayat Bilgisi Öğretim Programında Öğrenme-Öğretme Sürecinin Örgütlenmesi



Etkili öğrenme ortamı; öğrencilerin dersi pasif bir şekilde izleyip dinlemek yerine sürece etkin olarak katıldıkları, gerektiğinde birer araştırmacı gibi hareket edebildikleri bir ortamdır. Hayat bilgisi eğitimiyle çocukların bir olgu ya da olay hakkında kendi etkinlikleri yoluyla uyarıcıları anlamlandırmaları ve bilgiyi yapılandırmaları gerekmektedir. Bu nedenle hayat bilgisi etkinliklerinin özü ve başlangıç noktası;

- Çocukla bir olgu/olay arasındaki doğrudan karşılaşma,
- Çocukla çevresindeki doğrudan etkileşimi,
- Bu deneyim sonucunda çocuğun kendi fiziksel ve zihinsel çabasıyla doğrudan öğrenmesi olmalıdır.

Çevre, çocuklar için asılması gereken engeller ve öğrenme fırsatlarıyla doludur. Çocuğun bu fırsatlardan ne ölçüde yararlanacağı da çocuğun kendisine bağlıdır. Çünkü öznel deneyimleri hiç kimse çocuk adına anlamlandıramaz ve yapılandıramaz. Bu süreçte öğretmen çocuğa sadece yol gösterici olabilir. Öğrenme ortamı her çocuk için hiçbir zaman mükemmel değildir. Mükemmele yakın bir öğrenme ortamı sağlanabilmesi için, öğrenme ortamı düzenlenirken öğrencilerin öğrenme biçimleri, farklı zeka türlerine sahip oldukları ile öğrenme stratejileri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenme stillerine göre öğrenciler hayalci, düşünür, karar veren, aktör, görsel - işitsel ve dokunsal olarak gruplandırılabilirler (MEB, 2005: 66).

Öğrenme-Öğretme Etkinliğini Uygulama

Öğretim etkinliğinin uygulanması sırasında öğrenme-öğretme stratejileri yöntem ve teknik seçiminde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır (MEB, 2005):

1. Aktif öğrenme bir süreçtir.
2. Kişisel olarak veya grup içerisinde ortaya çıkabilir.
3. Çocuklarda değişik seviyelerde gerçekleşir.
4. Öğrenme sürecinde öğrencileri merkeze alır ve onların aktif olmalarını sağlar.

5. Yol göstermek ve çalışmayı yönetmek için öğretmene ihtiyaç duyar.
6. Güvene ve desteğe dayalı bir sınıf atmosferi gerektirir.

Pozitif bir sınıf ortamı ve atmosferi aşağıdaki hususlar dikkate alınarak oluşturulabilir;

- Mutlu öğretme ve öğrenme ortamı öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.
- Öğrencilerin çalışması ve birbirleriyle olumlu etkileşimleri için çeşitli yollar aranmalıdır.
- Anlaşmazlıkları gidermek ve öğrencileri ödüllendirmek için uygun stratejiler kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanınmalıdır.
- Kendine güveni ve saygıyı artıran örnekler üzerinde çalışılmalıdır.
- Öğrencilere günün veya haftanın amaçlarını oluşturma fırsatı tanınmalıdır.
- Etkinliklerden sonra öğrencilerin öğrendiklerini yapılandırmalarını ve kavramlara ulaşmalarını sağlayacak sessiz bir süreye ihtiyaç duyacakları unutulmamalıdır.
- Sınırlı zaman çok planlı bir biçimde harcanmalıdır.

Öğrenme-öğretme uygulamaları sırasında göz önünde bulundurulması gereken diğer faktörler şunlardır:

1. Sınıfın o ana kadar olan düzeyi
2. Değişen sosyal ve çevresel ihtiyaçları karşılama
3. Programın uygulanmasına spiral yaklaşım
4. Bireysel farklılıkları dikkate alma
5. Beceri gelişimi, bilgiye ulaşma ve tutumlar arasında denge kurma
6. Çeşitli aktif öğrenme yöntem ve metotlarını kullanma ihtiyacı
7. Sınıf içerisinde meydana gelebilecek oluşumu ve olayları dikkate alma (MEB, 2005: 72).

Öğretmenin Rolü

Bu programda öğretmenlerin temel rolü, öğrenme-öğretme ortamını düzenlemek, etkinlikler konusunda öğrencilere rehberlik yapmaktır. Öğretmenin diğer rolleri de Tablo 2.6'da gösterilmiştir (MEB, 2005).

Tablo 2.6. 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda Öğretmenin Rolü

Öğretmenin Rolü
• Öğretimi kaliteli kılabilmek için meslektaşlarıyla iş birliği yapar. • Öğretimi planlar. • Öğrencilerin sağlık ve güvenlik becerilerini kazanıncaya kadar sağlık ve güvenlik içinde olmalarını sağlar. • Öğrencileri grup çalışmasına yönlendirir ve iş birliği içerisinde çalışmalarını sağlar. • Sınıf içi etkinlikler düzenlenirken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurur ve uygulamalarında bunları dikkate alır • Çocukların öğrenme sürecindeki gelişimlerini ölçer ve değerlendirir. • Aktif olarak öğrenir. Beceri ve kişisel niteliklerin kazanılmasında • Aktif olarak öğrenir. Beceri ve kişisel niteliklerin kazanılmasında öğrenciye model olur • Becerilerin ve kişisel niteliklerin kazanılmasına yardım eder. • Aile ile iş birliği yapar. • Öğrencilerin çalışmalarına rehberlik eder. • Kişisel, sosyal ve kültürel eğitimi kolaylaştırır.

Sınıf içi Etkinlikler Uygulanırken Öğretmenlerden Beklenenler

Şunlardır:

- Öğrenci özerkliğini ve girişimlerini destekleyiniz.
- Öğretimde çeşitli ortam ve materyallerin yanı sıra verileri ve birincil bilgi kaynaklarını kullanınız.
- Öğrenmeyi toplumsal deneyimler sağlayacak şekilde organize ediniz.

- Bir öğrenme görevini oluştururken gerçek yaşamda karşılaşılan düzeyde karmaşık olmasına dikkat ediniz.
- Bir öğrenme görevini oluştururken “belirlemek”, “karşılaştırmak”, “sınıflamak”, “çözümlemek”, “oluşturmak” gibi üst düzey bilisel etkinlikleri gerektiren görevlere ağırlık veriniz.
- Bir öğrenme görevi oluştururken doğrudan parçalara ayırmak yerine öncelikle bütüncül olarak tasarlayınız.
- Öğrenenlere açık uçlu, düşündürücü, anlamlı ve derinliği olan sorular sorunuz. Onları konuyu araştırmaları için destekleyiniz. Aynı zamanda öğrencilere kendi arkadaşlarına sorular sormaya yönlendiriniz.
- Öğretim sırasında öğrenme döngüsü modeli (keşfetme, kavramı tanıtma, uygulama) kullanarak öğrencilerin doğal merakını besleyiniz.
- Öğrenci tepkilerine göre dersi yönlendiriniz. Gerekli olduğunda öğretim stratejilerini ve içeriği değiştiriniz.
- Öğrencilerin ilgilerini çekecek sorunlar ortaya atınız.
- Öğrencilerin hem sizinle hem diğer öğrencilerle etkileşimini destekleyiniz.
- Öğrencilerin yaptıkları hataları anlamaları için geri bildirim kullanınız.
- Öğrencilere bir soru yönelttiğinizde olası bir yanıt üzerinde düşünmeleri için yeterince bekleme süresi tanıyınız.
- Öğrencilere sunulan bilgiler arasında bağlantı kurabilmeleri ve çeşitli görüşleri birbirleriyle karşılaştıracabilmeleri için zaman veriniz.
- Öğrencilerin başarısını öğrenme bağlamına göre değerlendiriniz (MEB, 2005: 74).

Okul ve Aile İlişkisi

Hayat Bilgisi Dersi Programı’nın başarıyla uygulanmasında öğretmen ve öğrenme ortamının yanı sıra aile katılımının da önemli bir yeri vardır. Aile katılımı, okulun ve eğitimin önemli olduğu mesajını vererek çocuğun okula istekli bir biçimde devam etmesine, benlik saygısının yükselmesine ve okula yönelik olumlu tutum geliştirmesine yardımcı olur. Bu nedenle ailelerin üst düzeyde katılımının sağlanması hedeflenmelidir.

Aile katılımına yönelik engeller arasında şunlar yer alabilir:

- Anne ve babanın kendi okul yıllarından elde ettikleri olumsuz deneyimler
- Ailelerin ekonomik sıkıntıları
- Okul için ayıracak zamanlarının olmaması
- Eğitim düzeylerinin yetersizliği
- Öğretmenlerin ailelere karşı olumsuz tutumları
- Ev ve okul ortamları arasındaki kültürel farklılıklar

Öğretmenler farklı yollar deneyerek bu engelleri ortadan kaldıracaklardır. Bu yollardan biri öneri kartlarıdır. Öneri kartları, öğrencilerin durumu hakkında velilerle görüşmek için öğretmenlerin kullanabilecekleri formlardır. Bu formlar, öğretmen-veli-öğrenci arasında iletişim kurma yolları ile kısa bilgi notlarını içerir. Velinin öğrenciye yardımcı olabileceği etkinlikler ve yöntemler de öneri kartlarına yazılabilir. Hazırlanan kartlar gerektiğinde öğrenci ile eve gönderilerek veliler bilgilendirilir.

Aile ile iletişim kurulabilecek diğer yollar; veli toplantıları, anababa eğitimi ve bireysel görüşmelerdir. Ayrıca okul ve aile ilişkisini sağlamlaştırmak için okul yönetimi tarafından;

- Okulda velilere yönelik uygun ve sıcak bir karşılamının olması, aşırı resmî, kuralcı, soğuk bir tutum sergilenmemesi,
- Anne ve babaların genellikle olumsuz durumlarda veya okulun ihtiyaçlarının karşılanması için parasal destek istemek amacıyla okula davet edilmelerinden kaçınılması,
- Velilerle görüşmek için uygun fizikî koşulların sağlanması,
- Velilerle yapılan toplantı yönetimi ve sürecindeki eksikliklerin ve aksamaların giderilmesi,
- Toplantıların içeriğinin velilere uygun olması,
- Okulun velilere yeterince tanıtması gerekmektedir. (MEB, 2005: 76).

2.5.6.4. Ölçme ve Değerlendirme

Hayat Bilgisi dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksiklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabileceği gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

Bu programda, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiştir. Bu nedenle ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirme kullanılmıştır. Sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların yaşam becerilerini uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar eleştirel düşünmede ileri düzeydeyken, bazıları yaratıcılıkta, bazıları da kişisel gelişimlerini tanıma ve izlemede başarılı olabilirler (MEB, 2005: 77).

Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamalıdır. Aynı şekilde, bazı değerlendirme teknikleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin, bir öğrencinin “arkadaşlarının oyunlarına katılırken, onlarla oyun kurarken ve oynarken uygun davranışlarda bulunup bulunmadığı” genellikle gözlemlerle saptanabilir. Öğrencilerin “her canlının bir yuvaya ihtiyacının olduğunu kavraması ve canlıların yuvalarını birbirinden ayırt etmesi” ise performans ödevi ile değerlendirilebilir. Ancak bilgiyi edinme, kullanma, yorumlama gibi üst düzey becerileri ölçmede açık uçlu sorular daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin gerekliliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır (MEB, 2005: 77).

2.5.7. Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Temel Değişiklikler

Tablo 2.7.'de 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı ile 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın Karşılaştırılması yer almaktadır (MEB, 2005: 202-203-204).

Tablo 2.7. 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı ile 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın Karşılaştırılması

1998 Hayat Bilgisi Programı	2004 Hayat Bilgisi Programı
Olguların parçalara bölünerek her bir parçanın ayrı ayrı analiz edildiği, mekanik, doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen davranışların temel alındığı "davranışçı yaklaşım"ı yansıtmaktadır.	Bireyin çeşitli uyaranlarla etkileşime girerek bunları anlamlandırdığı ve bilgiyi kendisinin yapılandığı "yapılandırmacı yaklaşım"ı yansıtmaktadır.
Programın amacı, doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen hedefler ve davranışlar şeklinde ifade edilmiştir.	Programın amacı, bireyin doğrudan gözlenebilen davranışlarının yanı sıra dolaylı olarak gözlenebilen tutumlarını, değerlerini ve becerilerini de kapsayan "kazanımlar" şeklinde ifade edilmiştir.
Olgular, atomistik bir yaklaşımla birbirinden bağımsız çok sayıda üniteye bölünmüştür.	Bütüncül bir yaklaşım izlenerek farklı disiplinlere ait bilgiler toplulaştırılarak "tematik yaklaşım" benimsenmiştir. Buna uygun olarak da programda üç tema belirlenmiştir. Bu temalar sarmal bir biçimde üç öğretim yılı boyunca devam edecek şekilde tasarlanmıştır.
Öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciler verilen ya da sunulan bilgileri "ezberlemek" için aktiftirler. Bilgiyi öğretmen yapılandırarak öğrencilere aktarmaktadır.	Öğrenciler çeşitli etkinlikler yoluyla öğrenme-öğretme sürecinde aktif rol alırlar ve bilgiyi kendileri yapılandırır.
Öğrencinin bakış açısı temel alınmamıştır; yetişkinlerin bakış açısı egemendir. Öğrencinin dünyasında yer almayan olgular sunulmaktadır.	Program öğrencinin bakış açısı temel alınarak hazırlanmıştır. Öğrencinin dünyasında yer alan olgular sunulmuştur.
Yoğun bir bilgi aktarımı söz konusudur; öğrenciler aktarılan bilgileri anlamak yerine ezberlemeye yönlendirilmektedir.	Öğrencinin günlük hayatında kullanabileceği ve kendisine gerekli olan temel bilgiler, kendi deneyimleri sonucunda yine kendisi tarafından yapılandırılacaktır.
Bilgi yoğunluğu nedeniyle öğrenciler ve	Öğrencilerin temel yaşam becerilerini

öğretmenler mekanik bir biçimde programı yetiştirme stresi yaşamaktadır.	kazanmaları esastır. Öğrenciler bir yandan bilgileri yapılandırırken bir yandan da temel yaşam becerilerini kazanmaları üzerinde duran esnek bir programdır.
Düşünme, problem çözme, yaratıcılık, gibi üst düzey zihinsel süreçlerden çok, gözlenebilen somut davranışlar ön plana çıkarılmıştır. Süreçten çok, sonuç (ürün) vurgulanmakta ve değerlendirilmektedir.	Araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçler vurgulanmaktadır. Sadece ürün değil, süreç de değerlendirilmektedir.
Çeşitli disiplinlere ait mevcut bilgi birikimi konu merkezli olarak öğrencilere statik bir yaklaşımla ve birbirinden kopuk bir biçimde öğretmen tarafından aktarılmaktadır. Dolayısıyla da öğrencilerden çok, öğretmen merkezlidir.	Öğrenciler bilgiye ulaşma yollarını kullanarak bilgilerini sürekli güncelleyebilme fırsatına sahiptirler. Program, öğretmen değil öğrenci merkezlidir. Öğretmen sadece bir rehberdir.
Bütün öğrenciler aynı yöntemlerle öğrenmeye yönlendirilmektedirler. Öğrenme stillerindeki farklılıklar dikkate alınmamaktadır.	Bireysel farklılıklar nedeniyle her öğrencinin farklı zeka alanlarında ve farklı öğrenme stillerini kullanarak daha iyi öğrenebileceği varsayımı benimsenmiştir.
Öğrencilerin kişilik gelişiminden çok, bilişsel/zihinsel gelişimi öne çıkarılmıştır.	Bireylerde aranan temel değerler ve kişisel nitelikler (öz saygı ve öz güveni yüksek, sabırlı, hoşgörülü, yardımsever, yeniliğe açık) vurgulanmıştır.
Ünite yaklaşımının benimsenmiş olması nedeniyle çeşitli disiplinler (Türkçe, matematik, resim, müzik) ve ara disiplinlerle (kariyer bilinci geliştirme, girişimcilik, vb.) doğrudan bağlantı kurulmamıştır.	Çeşitli disiplinler (Türkçe, matematik, resim, müzik) ve ara disiplinlerle (afet eğitimi, insan hakları ve vatandaşlık, kariyer bilinci geliştirme, özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma, sağlık kültürü, spor kültürü ve olimpiik eğitim, girişimcilik gibi) doğrudan bağlantılar kurulmuştur.
Öğrenme-öğretme sürecinde geleneksel yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.	Etkinlik temelli bir yaklaşımla öğrenme-öğretme sürecinde geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin yanı sıra öğrencilerin aktif olduğu yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.
Ürün (sonuç/çıktı) üzerinde durulduğu için geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.	Ürünlerin yanı sıra alternatif ölçme yöntemlerinden yararlanılarak süreç de ölçülmekte ve değerlendirilmektedir.
Öğrencinin “eğlenme” ihtiyacı dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle de okullar öğrencilerin zevkle gittikleri ve orada bulunmaktan keyif aldıkları yerler değildir.	Öğrencinin “eğlenme” ihtiyacını göz önünde bulundurmaktadır. Eğitim-öğretim sürecine aktif olarak katılmanın, oyun kadar eğlenceli ve keyifli olduğunu öğrencilere yaşatmayı amaçlamaktadır.

Çocuk özgün bir “birey” olarak değil, “toplumun bir üyesi” olarak görülmektedir. Bu nedenle de bireysel farklılıklar arka planda kalmaktadır.	Her çocuğun “özgün”, “biricik” ve “saygıdeğer” bir birey olduğu varsayımına dayanmaktadır. Dolayısıyla da bireyin kendini tanıması ve bireysel farklılıklarını fark etmesi için çalışılmaktadır.
Öğrenciler trafik eğitimi ve çevrenin korunması gibi konularda kendilerine sunulan bilgileri aynen ezberlemektedirler.	Öğrenciler, çevreyi kendilerinin de içinde yer aldıkları bir bütün olarak algılamaları ve korumaları gerektiğini kavrarlar.

2.6. EĞİTİM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitimde önemli olan yalnızca eğitim-öğretim faaliyetlerinin önceden planlanarak uygulanması değil, aynı zamanda bu faaliyetlerin amacına ne ölçüde ulaştığının belirlenmesi ve programın eksik ya da aksayan yönlerinin tespit edilip uygulamaya konulmasıdır. Uygulanmakta olan bir programın işe yarar olup olmadığını, programın uygulamada hedeflere ulaşp ulaşmadığını ya da ne ölçüde ulaştığını, programın aksayan yönlerinin olup olmadığını, varsa bu aksaklıkların nerden kaynaklandığını anlamak için uygulanmakta olan programın sürekli gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerekir (Fidan, 1995).

Özçelik (1992), değerlendirmeyi, ölçme sonucunu bir ölçütlerle karşılaştırma ve bu yolla ölçme sonucuyla belirlenmiş olan özellik hakkında bir karara varma olarak tanımlamıştır.

Eğitim sürecinde değerlendirme genellikle iki amaca yönelik olarak yapılır (Erden, 1998);

1. Öğrencilerin başarısını değerlendirerek bir dersin hangi öğrenciler tarafından tekrar edilmesi gerektiğine karar vermek,
2. Eğitim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak.

Bu durumda program değerlendirmenin tanımını yapacak olursak; gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlara ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir (Erden, 1998).

Ertürk (1997)'e göre program değerlendirme ise, programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir. Ona göre değerlendirme, program geliştirmenin son ve tamamlayıcı halkası halkasıdır ve eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesini tayin etme sürecidir.

2.6.1. Belli Başlı Program Değerlendirme Modelleri

Program geliştirmedeki çeşitlilik nedeniyle program değerlendirme için de tek bir model önermek mümkün değildir. Program değerlendirme araştırmalarında araştırmacılar kendi amaç ve koşullarına en uygun modeli seçebilir ya da bu modellerden yararlanarak yeni bir model geliştirebilirler (Erden, 1998).

- **Stufflebeam'in Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün (CIPP) Modeli**

Bu model oldukça kapsamlı ve çok yönlüdür. Stufflebeam'e göre değerlendirmenin amacı, program hakkında karar verme yetkisine sahip olan kişilere bilgi vermektir. Bunun için de programın dört farklı aşamasının değerlendirilmesi gereklidir. Bunlar; çevre, girdi, süreç ve üründür.

- **Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli**

Tyler tarafından geliştirilen bu model, program geliştirme modeline dayanır. Tyler'a göre bir programın üç temel ögesi vardır. Bunlar; hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirmedir. Tyler'a göre bu üç öge karşılıklı etkileşim içindedir (Erden, 1998). Tyler değerlendirmeyi, bir okul programının ya da eğitim programının vermek istediği eğitsel hedeflerin kapsamına bağlı bir karar verme süreci olarak görmüştür.

- **Eğitsel Eleştiri Modeli**

Bu model, 1975 yılında Eisner tarafından geliştirilmiştir. Bu modelde yeni bir program uygulandıktan sonra, programın niteliksel sonuçları hakkında bilgi toplanması söz konusudur. Modelin betimleme, yorumlama ve değerlendirme olmak üzere üç temel boyutu vardır. Betimsel boyutta, eğitimin niteliği ile ilgili özellikler tanımlanır.

Yorumlamada, program sonucu meydana gelen olaylar göz önünde bulundurularak, bu olayların olası bazı sonuçları tahmin edilir ve yorumlanır. Değerlendirme boyutunda ise, betimleme ve yorumlama sonuçlarına dayalı olarak programın değeri hakkında yargıda bulunulur.

Yukarıda kısaca özetlenmeye çalışılan modellerde görüldüğü gibi, günümüzde program değerlendirme sürecinde programların tüm yönleri ile ele alınıp incelenmesi görüşü kabul görmektedir (Erden, 1998).

- **Programın Öğelerine Dönük Değerlendirme Modeli**

Sadece ürüne ve erişiyeye bakarak program değerlendirme ile programdaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi mümkün değildir. Kapsamlı bir program geliştirme çalışmasında, programın tüm öğelerinin ve uygulama sürecinin incelenmesi gerekmektedir. Bunlar;

- Genel ve özel hedeflerin değerlendirilmesi
- Kapsamın değerlendirilmesi
- Eğitim durumlarının değerlendirilmesi
- Sınama durumlarının değerlendirilmesi
- Öğeler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi' dir.

Bir eğitim programının başarılı olabilmesi için tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere ulaşmış olması gerekir, ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, programın uygulanması sonucunda, yetersiz kalan ya da ters işleyen

öğelerin olup olmadığı; varsa aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirlemek ve gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla programın değerlendirilmesi gerekmektedir (Demirel, 2004).

Turgut (1991), programın uygulanması sonucunda yetersiz kalan ya da ters işleyen öğelerin öğeleri olup olmadığı; varsa aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirlemek ve gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla programın sürekli değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Baykul (1999)'a göre, ilköğretimde değerlendirmenin birinci sıradaki amacı, öğrenme eksiklerini saptama ve etkili bir öğretimin sağlanması için öğretimi değerlendirme olmalıdır. Ertürk (1997)'ün program değerlendirme yaklaşımına göre, değerlendirme; "Program tasarısına bakarak, Başarıya bakarak, Erişiye bakarak, Öğrenmeye bakarak ve Ürüne bakarak" yapılan değerlendirme olarak altı başlık altında toplanır.

Bu araştırmada ise, öğretmen görüşlerine başvurulup onların yaptıkları değerlendirmelere dayanarak programın etkiliği hakkında bir yargıya varılmaya çalışılmıştır.

• Ürüne ve Erişiye Bakarak Değerlendirme Modeli

Bir eğitim programının alt sistemlerini oluşturan programların her biri özel hedeflerine ulaşırsa eğitim programının da amaçlarına ulaşması beklenir. Eğitim programlarının en önemli kısmını öğretim programları oluşturduğu için, eğitimciler genellikle öğretim programlarını değerlendirmeyi tercih etmektedirler. Öğretim programı ürüne ve erişiyeye bakarak değerlendirilirken, temel problem, genellikle "Eldeki program hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirmektedir?" biçiminde ifade edilir (Erden, 1997). Bu değerlendirmede, süreç boyutu kara kutu olarak düşünülür ve girdi ile çıktı arasındaki farka bakılır. Bu tip değerlendirme, öğretim programının genel etkililiği hakkında yargıda bulunmamızı sağlar.

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Baysal (1995), “İlkokullarda Hayat Bilgisi Dersinin Etkililiği” konulu araştırmasını; İstanbul ilinde gerçekleştirmiştir. 50 ilkokul öğretmeni ve 408 2. ve 3. sınıf öğrencisi örneklem olarak alınmıştır. Betimsel olarak yapılan bu çalışmada, öğretmenler ve öğrenciler için iki ayrı anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda,

- Öğretmenlerin %90’ının hayat bilgisi dersini zevkle anlattığı;
- %94’ünün Hayat Bilgisi derslerinin çocuğun hayatında etkili bir değişmeye sebep olduğunu düşündüğü,
- Öğretmenlerin %90’ının bu dersin ikinci devre dersleri için temel oluşturduğu fikrinde birleştiği ve
- Öğrencilerin %96.6’sının Hayat Bilgisi dersini sevdiği görülmektedir.

Karakaş (1998)’ “İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Problem Çözme Yönteminin Öğrencilerin Ders Başarısına Etkisi” konulu araştırmasında “Köyü Tanıyalım” adlı ünite sırasında deney grubundaki 38 öğrenciye problem çözme yöntemi ile kontrol grubundaki 38 öğrenciye ise geleneksel yöntem ile öğretim yapılmıştır. Her iki gruba da ön ve son test olarak başarı testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bulgular yorumlanmıştır. Problem çözme yönteminin, ders başarısını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Laleoğlu (1998) tarafından yapılan “İlkokul 3. Sınıf Öğrencileri için Bir Öğrenme Paketinin Geliştirilmesi” adlı çalışmada, hayat bilgisi dersinin “İlçemizi Tanıyalım” adlı ünitesi için geliştirilen öğrenme paketi deney grubuna uygulanmıştır. Araştırmada iki deney grubu, bir kontrol grubu olmak üzere 119 üçüncü sınıf öğrencisi yer almıştır. Çalışma sonunda öğrenme paketinin, öğrenci başarıları üzerinde olumlu etkisi olduğu ve öğretim için harcanan zamanı azalttığı bulunmuştur.

Belet (1999) araştırmasında, ilköğretim okullarında uygulanan Hayat Bilgisi Programını değerlendirmiştir. Bu araştırma ile ilköğretim kurumlarında uygulanan Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak, öğretmenlerin görüşlerine başvurmuştur. Hayat Bilgisi programına ilişkin olarak genelde öğretmenlerin görüşleri olumlu bulunmuştur. Bilim ve teknolojiye gelişmeler doğrultusunda Hayat Bilgisi programı

sürekli olarak geliştirilmelidir. Hayat Bilgisi programının hedefleri; yeniden gözden geçirilerek Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler programında belirlenen hedeflerle tutarlı olacak biçimde düzenlenmelidir. Bu yolla yapılacak olan düzenlemelerle öğretmenler, öğrencilerin daha sonraki öğrenmelerinde başarılarının artmasına yardımcı olacağı görülmektedir.

Bulut (2006) tarafından, 2004–2005 Öğretim Yılında İlköğretim Birinci Kademe Yeni Programlarının (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) uygulamadaki etkililiğini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Araştırma, 2004–2005 öğretim yılında yeni programların uygulandığı İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Van, Hatay, Samsun ve Bolu illerindeki deneme okullarında yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda Yeni Hayat Bilgisi Dersi programında öngörülen kapsamın, eğitim durumunun ve değerlendirmenin uygulamada “çok” düzeyinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dündar (2003) tarafından, “ilköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Derslerinde Öğrenme Paketi Kullanımının Öğrenci Başarısına, Tutuma ve Yaratıcılığa Etkisi” adlı çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, 34’ü deney grubu, 38’i kontrol grubu olmak üzere 72 ilköğretim üçüncü sınıf öğrencisi yer almıştır. Araştırmada Dündar tarafından geliştirilmiş öğrenme paketi, deney grubuna uygulanmıştır. Çalışma sonunda öğrenme paketi kullanımının, öğrencilerin başarıları, hayat bilgisi dersine karşı tutumu ve yaratıcılığı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir.

Gömlüksiz ve diğerleri (2005): “Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu İlköğretim 1–5. Sınıflar Öğretim Programlarını Değerlendirme” adlı toplantıda, 2005–2006 eğitim öğretim yılından itibaren tüm ülkede uygulanmaya konan yeni ilköğretim programı ile ilgili değerlendirme çalışması yapılmıştır. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığının Eğitim Fakültelerinde Eğitim Programları ve Öğretim alanında görev yapan toplam 25 profesöre gönderdiği 14.11.2005 tarihli çağrısı ile 02.12.2005 günü Eskişehir’de, çeşitli üniversitelerden on üç profesörün katılımıyla toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda yeni ilköğretim programı farklı boyutlarıyla değerlendirilmiş, programın dayandığı ilkeler,

yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğrenme modeli, öğrenci etkinliklerine dayalı ezberden uzak eğitim anlayışı gibi açılımlar benimsenmiştir. Programın hazırlanması ve geliştirilmesi süreciyle ilgili eleştirilerde bulunulmuştur. Kurulun ortak bildirisine göre, Yeni İlköğretim Programı'nın hazırlanmasında ülkemizdeki bilim insanları ve ilgililerin değerlendirmeleri ön plana alınmamıştır. Yeni İlköğretim Programı'nın hazırlanmasında, önceki programın değerlendirilmesine dayalı bilimsel dönütlerden yararlanılmadığı ifade edilmiştir. Programın tek bir eğitim yaklaşımına (yapılandırmacılık) dayandırılmasının, eğitim-öğretim etkinliklerinin bireysel farklılıklar açısından sınırlanacağı bildirilmiştir. Yeni İlköğretim Programı'nın hazırlanmasında, ilköğretimde uygulanmakta olan eğitim programının geliştirilmesi yerine, program içeriğinin ve uygulama ilkelerinin, sosyo-ekonomik ve kültürel koşulları ülkemize göre oldukça farklı olan ülkelerde uygulanan programların örnek alınarak uyarlamasının yanlışlığına işaret edilmiştir. Programın hazırlanmasının çok kısa bir zaman süresine sığdırılmasının, program geliştirme çalışmalarının bir sistem bütünlüğü içinde ele alınmasını engellediği ifade edilmiştir. Yeni geliştirilen bir programın pilot uygulama dönütlerinin önemi vurgulanmış, programın pilot uygulama sürecinin yetersizliği ve tarafsız bir değerlendirmesinin yapılmadığı vurgulanmıştır. Programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin Yeni İlköğretim Programı ile ilgili yeterince bilgilendirilmediği, hazırlayıcı hizmet içi eğitime tabi tutulmadıkları ifade edilmiştir.

Küçükahmet (2005) araştırmasında, 2004 Hayat Bilgisi Programını değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sonucuna göre;

- Kazanımların oldukça karmaşık ve yanlış temada olduğunu, bazı kazanımların ise önyargılı olduğunu, bazı kazanımlarda kavram kargaşası yaşandığını ve bazı kazanımların çok kapsamlı olduğunu ileri sürmüştür.
- Aynı zamanda araştırmacı, program hazırlayıcıların etkinlik önermeleri yerine öğretmenlerin etkinlikleri kendilerinin zenginleştirmelerinin daha uygun olacağını, programın çoğu yerinde yöntem ve tekniğin karıştırıldığını ve programda yer alan ölçme ve değerlendirmenin programın en zayıf halkasını oluşturduğu belirtmiştir (Bulut, 2006: 127).

Özçetin (2000) araştırmasında, 1998 ilköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programıyla ilgili öğretmen görüşlerini almıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

- Öğretmenler tarafından programın hedef boyutu yeterli bulunmuştur.
- Öğretmenler programı içerik yönünden orta yeterlikte görmektedir.
- Öğretmenler programın eğitim durumlarını boyutunda yer alan bazı maddeleri orta yeterliliğin alt sınırında bulunmaktadır.
- Hedefler birey ve toplum ihtiyaçlarına uygun, psiko-motor hedeflere de yer verecek biçimde, bölgesel özelliğe imkân tanıyan ve açık ifadeli olmalıdır.
- İçerik yörelere göre değişen; günlük hayatta kullanılabilir; bilgidен çok eğitsel; uygulanabilir, öğrencilerin gelişimlerine uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- Program değerlendirme yönünden yetersizdir.
- Belirtke tablosu daha iyi açıklanmalıdır.
- Ölçme-değerlendirme konusunda daha yeterli bilgiler ve örnekler verilmelidir.

Ocak (2004) tarafından yapılan “İlköğretim Okulları 3. Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Öğretmen Görüşlerine Göre, Kültürel Değerlere Uygunluk Düzeyi (Standart Belirleme – Erzurum İl Örneği)” adlı çalışmada, öğretmen görüşlerine dayanılarak içerik standartları anketi hazırlanmıştır. Erzurum ili sınırlarında görev yapan 533 öğretmene anket ulaştırılmış ve 374 tanesinin geri dönüşümü sağlanmıştır.

Sonuçlara göre;

- Geliştirilen içerik standartlarının, kültürel değerlere uygunluğu %98.9 oranında desteklenmiştir.
- Öğretmenlerce, belirlenen standartların içerikte, %85 oranında yer almadığı sonucuna varılmıştır.

Ocak ve Beydoğan (2005) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Amaçlarla Tutarlılık ve Öğrenci Seviyesine Uygunluk Açısından Yeterlilik Düzeyi” adlı çalışmada; ilköğretim okullarında uygulanan 3. sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı içerik bakımından, öğretmen

görüşlerine göre analiz edilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmacının örneklemini, çalışma evrenini oluşturan Erzurum ili sınırları içinde yer alan 70 ilköğretim okulundan tesadüfî örnekleme ile seçilen 36 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 533 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmen görüşlerine göre, Hayat Bilgisi ders içeriğinin amaçlarla tutarlı ve öğrenci seviyesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özden (2005) tarafından 2004 “Yeni Hayat Bilgisi Programının Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi” (Samsun ili Örneği) adlı çalışma, yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda öğretmenler tarafından, kazanımların düzensiz olarak sıralandığı, bu durumun öğretmenler açısından belirsizlik yarattığı, programa bir düzen verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin programda en zorlandıkları bölümün ölçme ve değerlendirme olduğunu vurgulanmıştır. Ölçme ve değerlendirmeye ilgili formların, koşullara uygun olması gerektiği belirtilmiştir.

Polat, Tanrıverdi ve Apak (2005) tarafından gerçekleştirilen “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Kazanımların Gerçekleştirilebilirlik Düzeyleri” başlıklı çalışma, ilköğretim okullarında okutulan Hayat Bilgisi dersine ait kazanımların gerçekleştirilebilirlik düzeylerini öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerine dayalı olarak saptamak ve bunla birlikte gerçekleştirilemeyecek hedefleri belirleyip, bunlar üzerinde yeniden çalışma yapılması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Kocaeli İlinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan pilot okullarda ve pilot okullarla benzer özellikler gösteren okullarda görev yapan 182 sınıf öğretmeni ile Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 3. sınıfta okuyan 96 öğretmen adayı oluşturmaktadır. 1., 2., 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan kazanımları genel olarak belirlenmiştir. Araştırma sonunda örneklemin az kısmı “tamamen gerçekleştirilebilir” olarak kazanımları belirtmelerine karşın, “kısmen” gerçekleştirilebilir olarak belirtilen kazanımlarının sayısının çok fazla olduğu belirlenmiştir.

Sabancı ve Şahin (2005), araştırmalarında Hayat Bilgisi Programını sınıf yönetimi açısından değerlendirmeye çalışmışlardır. Bunun için, açık uçlu sorulardan

oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Hazırlanan bu formlar 65 ilköğretim müfettişine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda,

- Etkinlik odaklı ve materyal destekli içerik ile Yeni Hayat Bilgisi Öğretimi Programının olumlu sonuçlar doğurabileceği belirlenmiştir. Ancak fiziki mekânlar, materyal tasarımı, yönetim, veli ve çevrenin niteliği gibi unsurlar düşünüldüğünde yeni bir takım düzenlemelere ihtiyaç duyulacağı belirtilmiştir (Bulut, 2006: 129).

Genç (2006), tarafından demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin etkililiğinin değerlendirilebilmek amacıyla, “Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemine Erzurum il merkezindeki 15 ilköğretim okulunda görev yapan 300 öğretmen yer almıştır. Öğretmenlere demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde kullandıkları etkinlikleri belirlemeye yönelik anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin farklı etkinlikleri farklı oranlarda kullandıkları ortaya konmuştur.

Ocak ve Gündüz (2006) tarafından gerçekleştirilen “1998-2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmada, uygulanmakta olan yeni programla, bundan önceki program karşılaştırılarak, eğitim-öğretim programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde kazanım, tema, etkinlikler ve değerlendirme boyutlarının uygunluğu öğretmen görüşlerine uygun olarak değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Afyon ili merkezinde görev yapan rastlantısal yolla seçilen 152 öğretmene anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; öğretmenler eğitim programının öğeleri açısından 2005 programını 1998 programına göre daha faydalı bulmuştur.

Uğur (2006)’un “2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına ilişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği) adlı araştırması Uşak ili ilköğretim okullarında 2005 ilköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerin programın genel durumuna,

beceri ve kazanımlarına, temalarına, etkinliklerine, ölçme-değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler,

1. Programın 1998 programından daha iyi olduğu,
2. Beceriler, kazanımlar, kişisel nitelikler, değerler, ara disiplinlerin gerçekleştirilebilir olduğu,
3. Temaların birey, toplum ve doğa öğrenme alanları ve bağlı olduğu beceri ve kazanımlar ile örtüştüğü, kazanım sayılarına göre temalar için belirlenen sürenin yeterli olduğu,
4. Ölçme-değerlendirmenin programın değerlendirme boyutunu tam karşılamadığı,
5. Bayan öğretmenlerin görüşlerinin erkek öğretmenlere göre daha olumlu olduğu, il, belde ve köyde çalışan öğretmenlerin görüşlerinin ilçede çalışan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu, on lisans, lisans, diğer mezunu olan öğretmenlerin görüşlerinin öğretmen okulu veya lisesi ve yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre daha olumlu olduğu, birleştirilmiş sınıf, birinci, üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin görüşlerinin ikinci sınıfı okutan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu, normal öğretim yapan okullarda çalışan öğretmenlerin görüşlerinin ikili öğretim yapılan okullarda çalışan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görüşündedir.

Çakır (2007)'ın “Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi” adlı araştırması Hayat Bilgisi Dersi kazanımlarının önerilen etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilebilme düzeyi açısından öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre;

1. Öğretmenlerin çoğunun programın niteliği ile ilgili olumlu görüş bildirdikleri,
2. Programın öğrenciyi daha fazla merkeze aldığı,
3. Programın yeni değerlere uygun olduğu,
4. Programın öğrenci düzeyine uygun olduğu,
5. Programın çağdaş öğrenme yöntem ve tekniklerine uygun olduğu,

6. Öğretmen görüşlerinde cinsiyet, kıdem, mezun olunan okul turu, okutulan sınıfa göre farklılık bulunmadığı,
7. İl ve ilçede görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin beldede görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaların bir bölümünün 2005 İlköğretim Programını (Gömleksiz ve diğerleri, 2005; Bulut, 2006), bir bölümünü de Hayat Bilgisi öğretim programını (Baysal, 1995, Karakaş,1998, Belet,1999; Dünder,2003, Küçükahmet, 2005; Özçetin, 2000; Ocak, 2004; Ocak ve Beydoğan, 2005; Özden, 2005; Polat, Tanrıverdi ve Apak, 2005; Sabancı ve Şahin, 2005; Genç, 2006; Uğur, 2006; Çakır, 2007) incelediğini görülmektedir. Araştırmaların büyük bölümünde öğretmen görüşlerine göre program değerlendirilmesine, çok azında da nitel araştırma yöntemlerine başvurduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmada da Aydın ili merkez ilçe okullarının 3. sınıf öğretmenlerinin görüşleri ile farklı bir örneklem üzerinde programın farklı açılardan değerlendirilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma evreni ve örnekleme, anketin uygulanması verilerin toplanması ve çözümlenmesine yönelik istatistiksel teknikler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, çalışma örneklemindeki ilköğretim okullarının 3. sınıfları okutan öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim programına ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yöneliktir. Bu sayede uygulamadaki sorunları tespit ederek onların giderilmesi ve programın daha iyiye doğru geliştirilmesi düşünülmektedir. Betimsel nitelikte bir çalışmadır. Betimsel nitelikteki çalışmalar, olayların, varlıkların, kurumların, grupların, objelerin, çeşitli alanların “ne” olduğunu ortaya koymaya çalışır ve var olan durumların daha önceki koşullarla ilişkileri dikkate alınarak, olaylar arasındaki ilişkileri açıklar (Balcı, 2001: 220, Karasar, 2006: 77).

Bu araştırma yapılırken tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi, tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan her neyse onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur bu modelde. Bilinmek istenen şey meydandadır. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Asıl amaç değiştirmeye kalkmadan gözlemektir (Karasar, 2006: 77). Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değişmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma vardır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır (Yıldırım, 1966: 67).

Araştırmada veri aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket (Anket EK-1’de yer almaktadır.) kullanılmış ve programın öğelerine dönük bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Aydın ili tüm resmi ilköğretim okullarının 3. sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Örneklem oluşturulurken, evrenin kısmen tamamı veya evreni temsil edecek oranda örneklem alınması ilkesi uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Aydın ili merkez ilçesinde bulunan MEB'e bağlı ilköğretim okullarının 3. sınıf öğretmenlerinden oluşmuştur. Aydın ili merkez ilçede 71 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 139 ilköğretim 3. sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Örneklemde yer alan tüm öğretmenlere ulaşılarak anketler uygulanmıştır. Anketin uygulandığı okullarda bulunan 3. sınıf öğretmenlerinin dağılımları Ek 2'de yer almaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİLERİN TOPLANMASI

3.3.1. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler, öğretmenlere uygulanan anket yoluyla elde edilmiştir. Anket, araştırmadaki alt problemlere yanıt bulmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Anket hazırlanırken önce araştırma ile ilgili kuramsal bilgilerden yararlanılarak taslak anket oluşturulmuştur. Bu anketin kapsam ve görünüş geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca, anketteki soruların anlaşılabilirliği ve kapsamı konusunda, örneklemde yer almayan ilköğretim okulunda bulunan 3. sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölüm de öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programıyla ilgili görüşlerine ve üçüncü bölümde ise genel görüşlere yönelik sorular yer almaktadır. Ankette

İlköğretim okulları 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının genel durumu, kazanımları, temaları, etkinlikleri ve ölçme-değerlendirme boyutlarına ilişkin toplam 67 soru bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin kişisel bilgilerini almak amacıyla 6 soru ve öğretmenlerin programa ilişkin genel görüşlerini almak amacıyla 4 açık uçlu soru bulunmaktadır.

Anketteki sorular üçlü likert tipindedir. (A) Evet, (B) Kısmen, (C) Hayır biçimindedir. Yapılan uygulamalar sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.87 olarak bulunmuştur. Anket maddelerinin Alanlarına göre Cronbach Alpha değerlerine baktığımız da ise;

Tablo 3.1. Anket Maddelerinin Alanlarına Göre Dağılımları

Sıra No	Alanlar	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
	2005 İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Programının		
1	“Genel Durumu”	7	0.81
2	“Beceri ve Kazanımları”	21	0.92
3	“Temaları”	12	0.82
4	“Öğrenme-Öğretme Süreci”	17	0.86
5	“Ölçme ve Değerlendirmesi”	10	0.85

3.3.2. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Anketin, örneklemdaki öğretmenlere uygulanabilmesi için Aydın Valiliği'nden izin alınmıştır. Bu izin Ek 3'de yer almaktadır. Anketin uygulanabilmesi için alınan izin belgesi, ilgili okullara elden ulaştırılmıştır. Araştırmacı anketi öğretmenlere bizzat kendisi uygulamıştır. Uygulama sırasında öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek, veri toplama aracını nasıl cevaplamaları gerektiği açıklanmıştır.

Anket, 2007-2008 eğitim - öğretim yılı bahar döneminin mayıs ayı içerisinde, Aydın ili merkez ilçesinde bulunan 71 ilköğretim okulunda 3. sınıf öğretmeni olarak görev yapan toplam 139 öğretmene uygulanmıştır.

Anketin örneklemdaki öğretmenlerden geri alınmasından sonra toplanan formlar üzerinde çalışılarak veriler istatistiksel olarak çözümlenmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Uygulanan veri toplama aracı olan anketlerden elde edilen veriler SPSS 11,5 paket programına aktarıldıktan sonra, alt problemlere göre istatistiksel çözümlemeler yapılmıştır. Bu veriler, sayı dağılımı ve yüzde ile çözümlenerek sonuçlar tablolastırılmış ve elde edilen bilgiler yorumlanmıştır. Anketlerin uygulandığı katılımcılara ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

Anket formundaki birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü alt problemler için belirlenen dereceler ve sayısal değerler temel alınarak elde edilen aritmetik ortalamalara göre; 1-1.4'e kadar “ hayır”, 1.5 -2.4'e kadar “ kısmen”, 2.5- 3.0'e kadar “ evet” olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin kişisel özelliklerine, 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğreti Programı'nın öğelerine ilişkin olarak elde edilen bulgulara ve araştırmacı tarafından yapılan yorumlara yer verilmektedir.

4.1. KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN BULGULAR,

Bu bölümde örneklemdaki öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4.1. Örneklemdaki Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	76	54,7
Erkek	63	45,3
Toplam	139	100
Mesleki Kıdem	f	%
0-5 yıl	3	2,2
6-10 yıl	7	5,0
11-15 yıl	26	18,7
16-20 yıl	29	20,9
20-üzeri yıl	74	53,2
Toplam	139	100
Mezuniyet Durumu	f	%
Öğretmen Okulu	2	1,4
Eğitim Enstitüsü	44	31,7
Lisans (Eğitim Fakültesi)	64	46,0
Lisans (Eğitim Fakültesi Dışı)	29	20,9
Toplam	139	100
Bilgi Düzeyi	f	%
Oldukça yeterli	55	39,6
Yeterli	66	47,5

Orta düzeyde Yeterli	15	10,8
Yetersiz	1	0,7
Oldukça yetersiz	2	1,4
Toplam	139	100
Hizmet içi Eğitim	f	%
Evet	93	66,9
Hayır	46	33,1
Toplam	139	100
Hizmet içi Eğitimin Verimi	f	%
Kursa katılıp, Evet diyen	58	62.36
Kursa katılıp, Hayır diyen	35	37.63
Toplam	93	100

Cinsiyete göre örnekleme yer alan öğretmenlerin % 55'inin kadın, % 45'inin erkek olduğu görülmektedir.

Mesleki kıdemlerine göre örnekleme yer alan öğretmenlerin % 2'si 0-5 yıl, % 5'i 6-10 yıl, % 19'u 11-15 yıl, % 21'i 16-20 yıl, % 53'ü 20 yıldan fazla deneyime sahiptirler. Görüldüğü gibi örnekleme yer alan öğretmenlerin yarısından fazlası 20 yıldan fazla deneyime sahiptir.

Mezuniyet durumlarına göre örnekleme yer alan öğretmenlerin % 1'i öğretmen okulundan, % 32'si eğitim enstitüsünden, % 46'sı eğitim fakültesinden, % 21'i eğitim fakültesi dışı bölümlerden mezun olmuşlardır. Bu sonuçlara göre, sınıf öğretmenlerinin daha çok eğitim fakültesi mezunları tarafından oluştuğu söylenebilir.

Örnekleme öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programına ilişkin bilgi düzeylerine bakıldığında % 40'ı oldukça yeterli, % 47'si yeterli, % 11'i orta düzeyde yeterli, % 1'i yetersiz, % 1'i oldukça yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuca göre öğretmenlerin yarısından fazlasının yeni programa ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Örneklemdaki öğretmenlerin % 67'si hizmet içi eğitime katıldıklarını, % 33'ü katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Örneklemdaki öğretmenlerin % 62'si hizmet içi eğitimi verimli, % 38'i hizmet içi eğitimi verimsiz bulmuştur.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi niçin verimli bulduklarına ilişkin verdikleri cevaplar aşağıda sunulmaktadır;

- Yeni program için gerekli olan tüm bilgiler yeterli düzeyde sunulmuştur.
- Programı tanıtan CD'ler çok yeterli düzeyde hazırlanmıştır.
- Ekinliklerin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.
- Seminerler görsel ağırlıklıdır.

Öğretmenlerin hizmet içi kurslarını niçin verimli bulmadıklarına ilişkin verdikleri cevaplar aşağıda sunulmaktadır;

- Kurs süresi kısadır.
- Kurs düzeyi yetersizdir.
- Semineri veren bireyler yeterli bilgiye sahip değildir.
- Seminerlerde öğretmenlere eleştirme hakkı verilmemiştir.
- Seminerler plansızdır.
- Uygulama örnekleri slaytlardan okunarak sunulmuştur.

4.2. ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim programına ilişkin görüşleri yer almaktadır.

4.2.1. Öğretmenlerin İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşleri

Örneklemdaki öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının genel durumuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplara ait bulgular Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşleri

Genel Durumu	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
1. İlköğretim 3.sınıf Hayat Bilgisi Programı diğer derslerle ilişkilidir.	102 73.4	35 25.2	2 1.4	2.71
2. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.	82 59	44 31.7	13 9.4	2.49
3. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı öğretmen kılavuz kitabıyla bire bir örtüşmektedir.	101 72.2	36 25.9	2 1.4	2.71
4. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmaktadır.	81 58.3	55 39.6	3 2.2	2.56
5. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.	87 62.6	45 32.4	7 5	2.57
6. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı bilimsel gelişmelere uygundur.	64 46	68 48.9	7 5	2.41
7. Program 1998 İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programından daha iyidir.	65 46.8	49 35.3	25 18	2.28

kısmen”, % 5’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.5’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin çoğunluğunun programın kendi içinde bir bütünlük gösterdiği konusunda hemfikir olduğu söylenebilir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı bilimsel gelişmelere uygundur.” maddesine öğretmenlerin % 46’sı “ evet”. % 49’u “ kısmen”, % 5’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.4’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Program 1998 İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programından daha iyidir.” maddesine öğretmenlerin % 47’si “ evet”. % 35’ü “ kısmen”, % 18’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.28’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin programın genel durumlarıyla ilgili maddelerine ($\bar{X}$: 2.53) “Evet” düzeyinde katıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.2. Öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Kazanım ve Beceri Boyutuna İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programı kazanımlar ve beceriler boyutunun ne düzeyde gerçekleştiğine ilişkin sorulara verdikleri cevaplara ait bulgular Tablo 4.3’de yer almaktadır.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programını Kazanımlar ve Beceriler Boyutunun Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Görüşleri

Kazanım ve Beceriler	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
1.İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.	93 66.9	42 30.2	4 2.9	2.64
2.İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında yer alan kazanımlar 3. sınıf Hayat Bilgisi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.	82 59	51 36.7	6 4.3	2.54
3.İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.	59 42.4	68 48.9	12 8.6	2.33
4.Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.	78 56.1	51 36.7	10 7.2	2.48
5.Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.	61 43.9	74 53.2	4 2.9	2.41
6.Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.	63 45.3	68 48.9	8 5.8	2.39
7.Kazanımlar birbiriyle tutarlıdır.	81 58.3	50 36	8 5.8	2.52
8.Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.	69 49.6	62 44.6	8 5.8	2.43
9.Programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır.	79 56.8	52 37.4	8 5.8	2.51
10.Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.	67 48.2	62 44.6	10 7.2	2.41
11.Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor.	70 50.4	59 42.4	10 7.2	2.43
12.Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir.	66 47.5	67 48.2	6 4.3	2.43
13.Beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir.	78 56.1	55 39.6	6 4.3	2.51

Tablo 4.3'ün devamı

Kazanım ve Beceriler	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
14.Beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir	80 57.6	57 41.0	2 1.4	2.56
15. Belirlenen kişisel nitelikler ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programı ile kazandırılabilir özelliktedir.	78 56.1	57 41	4 2.9	2.53
16.Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.	71 51.1	60 43.2	8 5.8	2.45
17.Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.	74 53.2	55 39.6	10 7.2	2.46
18.Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur	66 47.5	59 42.4	14 10.1	2.37
19.Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.	69 49.6	58 41.7	12 8.6	2.41
20.Beceriler Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlarına uygundur.	87 62.2	42 30.2	10 7.2	2.55
21.Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir	64 46	63 45.3	12 8.6	2.37

Tablo 4.3'de yer alan sonuçlar incelendiğinde, “İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 67'si “ evet”. % 30'u “ kısmen”, % 3'ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi kazanımlarının anlaşılabilir şekilde ifade edilmesi görüşünde öğretmenler arasında görüş birliği olduğu söylenebilir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında yer alan kazanımlar 3. sınıf Hayat Bilgisi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.” şeklinde ifade edilen madde için öğretmen görüşleri % 59'u “ evet”. % 37'si “ kısmen”, % 4'ü

“hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak örneklemdaki öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.54’dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu verilere baktığımızda örneklemdaki öğretmenlerin çok az kısmı “Hayır” yanıtını vermiştir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin % 42’si “evet”, % 49’u “kısmen”, % 9’u “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.33’dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur..” maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 56’sı “evet”. % 39’u “kısmen”, % 7’si “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.48’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmen görüşleri % 44’ü “evet”. % 53’ü “kısmen”, % 3’ü “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.41’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 45’i “evet”. % 49’u “kısmen”, % 6’sı “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.39’dur. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu verilere baktığımızda öğretmenlerin çok az kısmı “Hayır” yanıtını verdiği görülmektedir.

“Kazanımlar birbiriyle tutarlıdır.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin % 58’i “evet”, % 36’sı “kısmen”, % 6’sı “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik

ortalaması 2.52'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu verilere baktığımızda öğretmenlerin yarısından fazlasının evet yanıtını verdiği görülmektedir.

"Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir." maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 50'si " evet". % 45'i " kısmen", % 6'sı "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.43'tür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 57'si "evet". % 37'si " kısmen", %6'sı "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.51'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının " Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir." Maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 48'i " evet". % 45'i " kısmen", % 7'si "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.41'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 50'si "evet", % 42'si " kısmen", % 7'si "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.43'dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir." maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 47'si " evet", % 48'i " kısmen", % 4'ü "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.43'tür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.46'dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur." maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 47'si "evet". % 42'si "kısmen", % 10'u "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.37'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 50'si "evet". % 42'si "kısmen", % 9'u "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.41'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir. Becerilerle birlikte öğrencilere problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, vb. gibi üst düzey zihinsel beceriler kazandırılmalıdır. Böylece öğrenci gerçek yaşamda karşılaştığı problemleri rahatlıkla çözüm bulacak düzeye gelecektir. Acat ve diğerleri (2005), yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan becerilere sahip olma düzeylerini incelemişler ve eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, Türkçeyi etkili kullanma becerileri bakımında öğretmen adaylarının kendilerini "yeterli" bulduklarını ortaya koymuşlardır

"Beceriler Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlarına uygundur." maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 62'si "evet". % 30'u "kısmen", % 7'si "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.55'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 46'sı "evet". % 45'i "kısmen", % 9'u "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin

Tablo 4.4.'ün devamı

Temalar	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
7.Temalar ile ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programdaki kazanımlar tutarlıdır.	85 61.2	46 33.1	8 5.8	2.55
8.“Okul Heyecanım” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	97 69.8	37 26.6	5 3.6	2.66
9.“Benim Eşsiz Yuvam” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	98 70.5	35 25.2	6 4.3	2.66
10.“Dün, Bugün, Yarın” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	92 66.2	36 25.9	11 7.9	2.58
11.3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde yer alan 3 tema yeterlidir.	90 64.7	30 21.6	19 13.7	2.51
12.Temaların sıralanışını uygun buluyorum.	95 68.3	28 20.1	16 11.5	2.56

Tablo 4.4’de yer alan sonuçlar incelendiğinde “Temalar öğrenci seviyesine uygundur.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 68’i “evet”. % 31’i “kısmen”, % 1’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.67’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar Sönmez (1999)’in “ilköğretim çağındaki çocukların zihinsel gelişiminde tümdengelim önemlidir. Kazandırılacak davranışların parça parça değil, tam aksine bir bütün içinde verilmelidir. Bu durum çocuğun diğer akıl yürütme yollarını öğrenmesi bakımından da önemlidir” ve “içerik öğrencinin fiziksel, zihinsel ve sosyal düzeyi ile paralellik göstermelidir” görüşü ile tutarlılık göstermektedir.

“Temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 54’ü “evet”, % 41’i “kısmen”, % 5’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.48’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler içeriğe ilgi duydukları zaman daha iyi öğrenirler (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997; Sönmez, 1994).

“Temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 37’si “evet”. % 55’i “kısmen”, % 9’u “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.28’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.” şeklinde ifade edilen madde için, örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 45’i “ evet”, % 50’si “kısmen”, % 6’sı “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.38’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin % 60’ı “ evet”, % 35’i “kısmen”, % 4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.56’dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 50’si “ evet”, % 45’i “kısmen”, % 5’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.45’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Verilen yanıtlar incelendiğinde örneklemdeki öğretmenlerin yarısından fazlası temaların öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlarla ilişkili olduğu görüşünde oldukları söylenebilir.

“Temalar ile ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programdaki kazanımlar tutarlıdır.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 61’i “ evet”. % 33’ü “kısmen”,

Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.56'dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının tema boyutunda yer alan maddelere ($\bar{X} : 2.53$) "Evet" düzeyinde katıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.4. Öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Etkinlikler (Öğrenme-Öğretme Süreci) Boyutuna İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının etkinlikler (öğrenme-öğretme süreci) boyutuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplara ait bulgular Tablo 4.5'de yer almaktadır.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Programın Etkinlikler (Öğrenme- Öğretme Süreci) Boyutuna İlişkin Görüşleri

Etkinlikler	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
1.Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.	76 54.7	40 28.8	23 16.5	2.38
2.Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir.	54 38.8	72 51.8	13 9.4	2.29
3.Etkinlikler öğrencilerin "yaparak yaşayarak" öğrenmelerine sağlamaktadır.	77 55.4	50 36	12 8.6	2.46
4.Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.	72 51.8	61 43.9	6 4.3	2.47
5.Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır.	65 46.8	65 46.8	9 6.5	2.40

Tablo 4.5.'in devamı

Etkinlikler	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
6.Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.	55 39.6	73 52.5	11 7.9	2.31
7.Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.	51 36.7	67 48.2	21 15.1	2.21
8.Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.	52 37.4	44 31.7	43 30.9	2.06
9.Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.	63 45.3	66 47.5	10 7.2	2.38
10.Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.	82 59	51 36.7	6 4.3	2.54
11.Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde ve hem de sınıf dışında çalışmasını sağlar.	81 58.3	52 37.4	6 4.3	2.53
12.Etkinlikler ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.	94 67.6	39 28.1	6 4.3	2.63
13.Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.	98 70.5	40 28.8	1 0.7	2.69
14.Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır	85 61.2	51 36.7	3 2.2	2.58
15.İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.	65 46.8	66 47.5	8 5.8	2.41
16.Etkinlikler okul-aile işbirliğini geliştirmektedir.	47 33.8	82 59.0	10 7.2	2.26
17.Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.	71 51.1	63 45.3	5 3.6	2.47

Tablo 4.5’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, “Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.” maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 55’i “ evet”. % 29’u “ kısmen”, % 16’sı “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye

ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.38'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 39'u "evet". % 52'si "kısmen", % 9'u "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.29'dur. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler öğrencilerin "yaparak yaşayarak" öğrenmelerine sağlamaktadır." maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 55'i "evet". % 36'sı "kısmen", % 9'u "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.46'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 52'si "evet". % 44'ü "kısmen", % 4'ü "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.47'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdaki öğretmenlerin görüşleri % 47'si "evet". % 47'si "kısmen", % 6'sı "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.4'dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır." maddesine örneklemdaki öğretmenlerin % 40'ı "evet". % 52'si "kısmen", % 8'i "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.31'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.” şeklinde ifade edilen madde için öğretmen görüşleri % 37’si “ evet”. % 48’i “ kısmen”, % 15’i “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.21’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu verilere baktığımızda öğretmenlerin yarısına yakın kısmı “Kısmen” yanıtını verdiği görülmektedir.

“Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.” maddesine öğretmenlerin % 37’si “evet”. % 32’si “ kısmen”, % 31’i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.06’dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 45’i “ evet”. % 47’si “ kısmen”, % 7’si “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.38’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 59’u “ evet”. % 37’si “ kısmen”, % 4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.54’dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde ve hem de sınıf dışında çalışmasını sağlar.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 58’i “ evet”. % 37’si “ kısmen”, % 4’ü “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.53’dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Etkinlikler ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 68’i “evet”, % 28’i “ kısmen”, % 4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu

maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.63'dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 70'i "evet". % 29'u "kısmen", % 1'i "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.69'dur. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır." maddesine öğretmenlerin % 61'i "evet". % 37'si "kısmen", % 2'si "hayır" yanıtı vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.58'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır." maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 47'si "evet". % 47'si "kısmen", % 6'sı "hayır" yanıtı vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.41'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Etkinlikler okul-aile işbirliğini geliştirmektedir." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 34'ü "evet". % 59'u "kısmen", % 7'si "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.26'dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara göre örneklemdeki öğretmenlerin yarısında fazla kısmı "Kısmen" yanıtı verdiği söylenebilir.

"Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 51'i "evet". % 45'i "kısmen", % 4'ü "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.47'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının etkinlikler boyutunda yer alan maddelere ($\bar{X}$: 2.42) “Kısmen” düzeyinde katıldığı görülmektedir.

4.2.5. Öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Ölçme – Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin, 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının Ölçme-Değerlendirme boyutuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplara ait bulgular Tablo 4.6’da yer almaktadır.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Ölçme – Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri

Ölçme - Değerlendirme	Evet	Kıs- men	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
1.Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.	59 42.4	69 49.6	11 7.9	2.34
2.Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.	61 43.9	58 41.7	20 14.4	2.29
3.Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güveniliridir.	54 38.8	67 48.2	18 12.9	2.25
4.Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.	59 42.4	64 46.0	16 11.5	2.30
5.İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır.	68 48.9	55 39.6	16 11.5	2.37
6.Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.	69 49.6	59 42.4	11 7.9	2.41
7.Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.	83 59.7	51 36.7	5 3.6	2.56

Tablo 4.6'nın devamı

Ölçme - Değerlendirme	Evete	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f %	f %	f %	
8.Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir.	77 55.4	52 37.4	10 7.2	2.48
9. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programında öngörülen ölçme – değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur.	74 53.2	59 42.4	6 4.3	2.48
10. Öğrencilere proje ödevleri verilmektedir.	101 72.7	32 23.0	6 4.3	2.68

Tablo 4.6'da yer alan sonuçlar incelendiğinde, “Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.” maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 42'si “evet”, % 50'si “kısmen”, % 8'i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.34'dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.” şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 44'ü “ evet”. % 42'si “ kısmen”, % 14'ü “hayır” biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.29'dur. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güvenilirlerdir.” maddesine öğretmenlerin % 39'u “evet”. % 48'i “ kısmen”, % 13'ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.25'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Kısmen” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 42'si “evet”. % 46'sı “ kısmen”, % 11'i “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye

ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.30'dür. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır." maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 49'u "evet", % 40'ı "kısmen", % 11'i "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.37'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır." şeklinde ifade edilen madde için örneklemdeki öğretmenlerin görüşleri % 44'ü "evet", % 42'si "kısmen", % 8'i "hayır" biçimindedir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.41'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir." maddesine öğretmenlerin % 60'ı "evet", % 37'si "kısmen", % 4'ü "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.56'dır. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Evet" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir." maddesine öğretmenlerin % 55'i, "evet", % 37'si "kısmen", % 7'si "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.48'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

"İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur." maddesine örneklemdeki öğretmenlerin % 53'ü "evet", % 42'si "kısmen", % 4'ü "hayır" yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.48'dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının "Kısmen" düzeyinde olduğunu göstermektedir.

“Öğrencilere proje ödevleri verilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 72’si “evet”, % 23’ü “kısmen”, % 4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Bu maddeye ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalaması 2.68’dir. Bu değer öğretmen görüşlerinin ortalamasının “Evet” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan maddelere ($\bar{X}$: 2.43) “kısmen” düzeyinde katıldığı sonucuna varılmaktadır.

4.3. ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN GENEL GÖRÜŞLERİ

Ankete katılan öğretmenlerin bir kısmının ortak olarak anket sonunda sorulan dört açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar aşağıda maddeleştirilmiştir. Öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtların tümü okunduktan sonra, benzer olanlar bir araya getirilerek bir maddede gösterilmiştir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde kapıdan girdiğiniz andan çıktığınız ana kadar dersi nasıl işlediğinizi kısaca açıklayınız?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki şekildedir.

- “O gün işlenecek konuyla ilgili bir olay veya örnek ile derse başlar, öğrencilere de bu olaya benzer olaylar karşılaşıp karşılaşmadıklarını sorarak onların katılımlarını sağlarım. Bu olaylar arasında bağlantı kurarak anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesi sağlarım.”
- “Öğrencilerin konuyla ilgili önceden yaptıkları araştırmaları ve görselleri sınıf ortamında sundurarak ders süreci gerçekleştirim ve dersi konuyla ilgili yaptığım bir özette tamamlarım. Ders sürecinde kullandığım pekiştireçlerle öğrencilerin güdülenmesi sağlarım.”

- “Öğrencilerin ilgilerini toplayabilmek amacıyla günlük hayattan bir örnekle derse başlayarak, konunun önemini sezdiririm. Konuyla ilgili görseller ve etkinliklerle konu kavratır, değerlendirme sorularıyla konunun öğrenilip öğrenilmediği kontrol ederim.”
- “İşlenecek konuyla ilgili öğrencilere sorular yönelterek öğrencilerin konuya ilgilerini çekerim. Öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlardan sonra konuyla ilgili açıklamalar yaparım. Ders kitabında yer alan metinleri okutturarak, öğrencilerin metinde yer alan soruları cevaplamalarını sağlayarak etkinlikleri gerçekleştiririm.”
- “Konuya dikkat çekebilmek amacıyla bir olay ya da örnekler anlatarak öğrencilerin motivasyonlarını arttırırım. Sunular ve şekillerle konu anlatır, etkinlikleri uygulatırım. Not tutturarak ya da özet yaptırarak ders imi tamamlarım.”
- “Öğretmen kılavuz kitabını bir gün önceden okuyarak gerekli ön hazırlıkları yaparım. Öğrencilerin dikkatini çekmek amacıyla araç-gereçlerle sınıfa girerim. Ders kitaplarında yer alan etkinlikleri öğrenciler tarafından hayata geçirilmesini sağlayarak, yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştiririm.”
- “Öğretmen kılavuz kitabına uygun olarak derse giriş yaparak etkinlikleri gerçekleştiririm.”
- “Ön hazırlık bölümüne uygun olarak derse giriş yapar, dersin sürecinde ise etkinlikleri gerçekleştirilerek öğrencilerin kazanımlara ulaşmalarını sağlarım. Konuyla ilgili gerektiğinde not tuttururum.”
- “Hayat Bilgisinde yer alan okuma parçalarını öğrencilere sessiz olarak okutturduktan sonra örnek bir okuma yaptırarak, öğrencilerin konuyla ilgili tartışmalarını ve soruları cevaplamalarını sağlarım.”

Öğretmenlerin görüşlerine göre, her öğretmenin kendine göre bu süreci planladığı ve gerçekleştirdiği söylenebilir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde ölçme – değerlendirme için hangi yolları kullanıyorsunuz? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki şekildedir.

- “Kılavuz kitaptaki değerlendirme formları, soru-cevap, test gibi değerlendirmeler kullanırım.”
- “Sınıfa uygun olarak hazırladığım değerlendirme formları kullanırım.”
- “Konu hakkında kısa bilgiler yazdırırım.”
- “Sözlü sunumlar yaptırarak öğrencilerin konuşma yeteneklerini kontrol ederim.”
- “Proje çalışmaları yaptırarak öğrencilerin bu konuyla ilgili oluşturdukları ürünleri, bununla birlikte grup çalışmalarındaki öğrencilerin iletişim ve başkalarıyla çalışabilme becerilerini kontrol ederim.”
- “Öğrenci gözlem formu kullanırım.”
- “Eve verilen çalışmaları değerlendiririm.”
- “Soru-cevap, test, beyin fırtınası, ürün dosyası, münazara, forum, deney, gezi, gözlem, tartışma, performans gibi değerlendirmeleri kullanırım.”
- “Çalışma kitabındaki değerlendirme etkinliklerini kullanırım.”
- “Öğrencilerin sınıf içi performanslarını, etkinliklerdeki becerilerini göz önünde bulundururum.”
- “Soru-cevap: öğrencilerin düşünmelerini sağlarım.
Rol yapma: düşünme ve konuşma alışkanlığı kazandırırım.
Küçük grup oluşturma: yardımlaşarak çalışmayı öğretirim.
Alan gezileri: inceleme şansı oluştururum
Resimleme: konuyu ve anlattıklarını daha rahat görebilmelerini sağlarım.
Dosya oluşturma: girişimcilik yaratır ve güdülerim.
Takrir: tekrarla konuyu pekiştirmelerini sağlarım.”

Bu görüşlere göre, örneklemdaki öğretmenlerin öğretmen kılavuz kitabına uygun olarak ve bu kitapta yer alan teknikleri gerçekleştirerek ölçme- değerlendirme boyutunu gerçekleştirdikleri söylenebilir.

“İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” , sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki şekildedir.

- Tema süreleri iş günü süresine paralellik göstermemektedir.
- Kitapların kalitesiz olması nedenlere sorun olmaktadır. Cildi dağılmış kitaplarla uğraşmak zorunda kalınmaktadır.
- Kaynaklar yetersizdir.
- Araç-gereçler yetersiz gelmektedir.
- Velilerin duyarsız davranmaktadır.
- Araç-gereç hazırlamada güçlük yaşanmaktadır.
- Sınıflar çok kalabalıktır.
- Hayat bilgisi öğretim programında yer alan temalar 3 yıl boyunca aynı isimle karşımıza aşamalı bir şekilde gelmektedir ve etkinlikler basitten karmaşığa sıralanmaktadır. Ama programda yer alan etkinliklerdeki aşamalılık uygun bir şekilde oluşturulamadığı için bazı etkinlikler öğrenci düzeyinin çok altında kalmaktadır.
- Bazı konular öğrenci açısından soyut kalmaktadır. Bundan dolayı öğrenciler araştırma yapmakta zorlanmaktadır.
- Bazı etkinlikler öğrenci seviyesinin üstünde olduğu için eve ödev olarak verilmektedir ve bu ödevler veliler tarafından yapıldığı için etkili öğrenme gerçekleşmemektedir.
- Etkinlikler çok fazla olduğu için sınıf ortamında zaman bakımından yetişemeyen ödevler eve ödev verilmektedir.
- Ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinlikler birebir örtüşmemektedir.
- Okul ortamında gerekli olan bilgisayar, internet gibi materyallerin yetersiz kalmaktadır.
- Program çevre şartlarına uygun değildir.
- Ders kitaplarında yer alan konu anlatımının yetersiz kalmaktadır.

- Etkinlikler ekonomik gücü zayıf olan aileler göz önünde bulundurulmadan hazırlanmıştır.
- Temalarda önemli gün ve haftaların yerleşimi düşünülmemiştir.
- Öğrenciler hiç bilgi sahibi olmadığı bir konu hakkında araştırma ve yorum yapmaktadır.
- Temalarda yer alan konular birbirinden kopuktur.
- Program her seviyedeki öğrenciye hitap etmemektedir.

“İlköğretim 3.sınıf hayat bilgisi öğretim programı ile ilgili önerileriniz nelerdir?” ,sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki şekildedir.

- Atatürk ve milli kültürümüz ile ilgili konulara biraz daha ayrıntılı olarak yer verilebilir.
- Konular günlük yaşamdan seçilebilir.
- Bölgesel farklar göz önünde bulundurulabilir.
- Konuları destekleyen görsellere yer verilebilir.
- Konular belirli gün ve haftalarla paralellik göstermesi gerekir.
- Etkinlikler için gerekli olan süre yeterli hale getirilmelidir.
- Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır.
- Öğrencileri hür biri olarak hayata hazırlayabilmelidir.
- Etkinliklerin sayısı azaltılmalıdır.
- Programı tanıtan cd'ler hazırlanarak öğretmenlere sunulmalıdır.
- Ders ve kılavuz kitaplarda konuyla ilgili daha fazla bilgi bulunmalıdır.
- Kitapların ciltlenmesi daha iyi olmalıdır.
- Ölçme – değerlendirme teknikleri daha uygulanabilir hale getirilmelidir.
- Programla ilgili görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.
- Program yaşama dönük hale getirilmelidir.
- Ders kitapları her il ve okul için ayrı olmalıdır.
- Verilen etkinlik ödevleri her ailenin ekonomik yapısına uygun olmalıdır.
- Hayat bilgisi kitabı öğrencilere fasiküller şeklinde verilerek öğrencilerin gelişim özelliklerine daha uygun hale getirilmelidir.
- Sınıf mevcudunda yer alan öğrenci sayılarının azaltılması gerekmektedir.
- Temalar öğrencilerin seviyesine ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. ÖĞRETMENLERİN 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ GENEL DURUMUNA İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre örneklemdaki öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının genel durumuna yönelik görüşleri “kısmen” düzeyinde etkili olduğunu görülmektedir.

Öğrencilerin, sorunların neler olduğunu ve onların nasıl çözüleceğini kendilerinin doğrudan bularak öğrenmeleri, öğrenci aktifliğinin temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Bu durumda öğrenci bilgi eksikliğinin farkına vararak bu eksikliği ve merak ettiklerini nasıl gidereceği ve hangi kaynaklardan yararlanacağını öğretmen rehberliğinde kendi tespit etmektedir. Öğrencilerin öğrenim hedeflerini ve gelecekteki ihtiyaçlarına uygun öğrenme kaynaklarını seçmeye yönlendirilmeleri kendilerine olan güvenini artırarak, bağımsız öğrenme becerisini kazandırarak daha fazla güdülenmelerini sağlamaktadır (Şişman, 1999). Bu görüşe paralel olarak yapılandırmacı eğitim anlayışında, öğrenme, anlamlı, özgün ortamlarda gerçekleştiğinden, öğrencinin kendi kararlarını verebildiği kendi öğrenme planını yaptığı ve uyguladığı, gelişimini izlediği, çalışmalarını değerlendirdiği özgün öğrenme etkinlikleri kullanılmaktadır (Gagnon-Collay, 2001’den Aktaran: Çınar, Teyfur ve Teyfur, 2006: 52). Böylece daha kalıcı izli eğitim yaşantıları sağlanmış olmaktadır. Öğretmen görüşlerine göre hayat bilgisi dersi programı, öğrenci tepkilerine göre yönlendirilen, bu anlamda da yapılandırmacı anlayışa “kısmen” uygun düzeyde bir programdır.

Bayram (2005: 455), 1998 ile 2004 programını uygulayan okullar arasında, Hayat Bilgisi dersinde “öğrenme-öğretme sürecinin iyi işleyişinin sağlanması” konusunda yaptığı karşılaştırmada, 2004 programının daha etkili olduğu sonucunu elde etmiştir.

5.2. ÖĞRETMENLERİN 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLAR VE BECERİLER BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA

3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan kazanımlar, geliştirilmesi amaçlanan özellikler ve bunun yanı sıra öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerleri içeren ifadeler olarak tanımlanmaktadır. Programda kazanımların belirlenmesinde özellikle öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri esas alınmaktadır. Ayrıca, programda öğrencilere araştırma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, iletişim, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma gibi becerilerle ifade edilmektedir.

Bu araştırmada öğretmenlerin 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının kazanım boyutu olan bu maddelerine ile “Kısmen” katıldığı ve çok az kısmının bu boyutta yer alan maddelere hayır yanıtını verdiği görülmektedir.

Programda geliştirilecek becerilerin üç tema altında kazanımlarla eşleştirilmesi tablolar kullanılarak yapılmaktadır. Tema için geliştirilecek becerilerin bir kısmı davranışsal olarak, bir kısmı ise bilişsel, duyuşsal ya da psiko-motor özellikler olarak ifade edilmektedir. Ayrıca programda Hayat Bilgisi dersi kazanımları, ara disiplin kazanımlarıyla eşleştirilerek verilmiştir. Ara disiplinler altında verilen kazanımların bir kısmının da dersin kazanımlarında olduğu gibi davranışa yönelik olarak ifade edildiği dikkat çekmektedir (ERG, 2005: 117).

Buna rağmen Özden (2005, 442), yapmış olduğu araştırmada yeni programı uygulayan öğretmenlerin büyük bir kısmının, kazanım ifadelerinin öğrencileri çalıştırmaya yönelik ifadeler olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaştığı görülmektedir. Bayram (2005: 449-455) ise yapmış olduğu araştırmada, 1998 ile 2004 Hayat Bilgisi programlarını öğretmen adayı görüşlerine dayalı olarak değerlendirmiş ve amaçların gerçekleşme düzeyinin 1998 programının uygulandığı okullarda “orta” düzeyde ($X=3.23$), 2004 programını uygulayan okullarda ise “çok” düzeyinde ($X=3.79$) olduğunu saptamıştır. Küçükahmet (2005: 378-379), programda kazanımların oldukça karmaşık halde olduğunu, bazılarının yanlış temalarda yer aldığını, bazılarının

objektif olmadığını, bazılarının ise öğrencilerde kavram karmaşasına yol açabileceğini belirtmektedir.

Polat, Tanrıverdi ve Apak (2005: 412) programda yer alan kazanımların gerçekleştirilebilme düzeyine ilişkin yapmış oldukları araştırmada, yeni programı uygulayan öğretmenlerin, 1. ve 3. sınıflarda yer alan kazanımların ‘büyük oranda’ gerçekleştirilebilir şeklinde olduğunu ileri sürülmektedir.

Acat ve diğerleri (2005), yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan becerilere öğretmen adaylarının sahip olma düzeylerini incelemişler ve eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, Türkçeyi etkili kullanma becerileri bakımında öğretmen adaylarının kendilerini “yeterli” bulduklarını ortaya koymuşlardır. Bu bulgu, programda yer alan becerilerin, öğrencilere kazandırılması için bir gereklilik olan öğretmen nitelikleri hakkında bilgi sağlamaktadır. Halen görev yapmakta olan öğretmenlerin bu becerilerden birçoğu ile ilgili yeterlik algıları düşük bulunmuş, onların eğitim gereksinimi içinde oldukları bazı araştırmalarda vurgulanmıştır (Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005; Özden, 2005; Yaşar, Gültekin, Türkan ve Yıldız, 2005). Bu halde dahi öğretmenlerin bu programla ilgili algılarının, görüş ve düşüncelerinin kazanımlar boyutunda oldukça pozitif yönde olduğu görülmektedir. Aday öğretmenlerin varolan beceriler açısından kendilerini yeterli bulmaları mevcut programın ilerleyen zamanlarda daha iyi anlaşılıp uygulanması bakımından önemlidir.

“Kişisel nitelikler” ifadesi, özsaygı, özgüven, toplumsallık, sabır hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik gibi programda konu edilen nitelik ve değerlerdir. Maddede yer alan “beceri” sözcüğü ile de eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, girişimcilik gibi programda ifadesini bulan kavramlar anlatılmak istenmiştir. Bu maddeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yarıdan fazlasının olumlu düzeyde olması, öğretmenlerin, programın anılan beceri ve kişisel nitelikleri kazandırma hususunda yeterli olabileceğine inandıklarını göstermektedir.

5.3. ÖĞRETMENLERİN 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMA (İÇERİK) BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA

3.sınıf Hayat Bilgisi öğretim programına baktığımızda tematik bir yaklaşımın yer aldığı görülmektedir. Bu öge düzenlenirken birçok ilkeye uygun olmasına dikkat edilmiştir. Bu araştırmada öğretmenlerin 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının tema (içerik) boyutuyla ilgili olan maddelerine “Evet” düzeyinde katıldığı ve birçoğunun evet yanıtını verdikleri görülmektedir.

Üç sınıf için çocuğun yaşamında temel oluşturan üç ana öğrenme alanı - birey, toplum ve doğa- benimsenmiş ve bu alanları kuşatan ana temalar programda yer almıştır. Bu tematik yaklaşım çerçevesinde ortaya çıkan “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün ve Yarın” temalarında birbiriyle ilişkili ünite, konu ve kavramların bütünlük içinde ele alınması amaçlanmıştır. Programda temalar altında beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler ve diğer derslerle bütünleştirici bir yaklaşım izlenmesi amaçlanmıştır. Tematik yaklaşımın gerekçesi, özellikleri ve seçilmede dikkate alınan özellikler üzerinde durulmuştur, ancak belirlenen üç temanın nasıl ve neden seçildiği ile ilgili bilgilere rastlanmamıştır. Programda, Hayat Bilgisi dersinin diğer disiplinlerle ilişkilendirilmesi üzerinde önemle durulmuştur (ERG, 2005: 17-18).

Hayat Bilgisi dersi için benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak dersin “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam”, “Dün Bugün Yarın” adlı temalara ayrılması öğretmenler tarafından uygun bulunmuştur. Temaların üç yıl boyunca aynı adlandırmayla devam etmesi, kazanımların pekiştirilmesini, önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesini; çocuğun ihtiyaçlarına, yeteneklerine ve gelişim düzeyine uygun içerik belirlenmesini ve uygulanmasını sağlamaktadır (MEB, 2005). Öğretmenlerin görüşleri, Milli Eğitim Bakanlığı Program Hazırlama Özel İhtisas Komisyonu’nun bu konudaki yaklaşımını destekleyici niteliktedir. Öğretmenlerin bu tutumu ABD’deki bazı örnek uygulama sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Şöyle ki, ABD’de yapılan araştırmalarda

araştırmasında, öğretmenlerin etkinlikler sayesinde derste hiç aktif olmayan öğrencilerin dahi yaratıcılıklarını kullanarak derslere katılmaya başladıklarını, dersten zevk aldıklarını, dersin onlara oyun gibi geldiğini belirtmektedir. Bununla beraber literatürde yeni programların öğrencinin aktifliği ilkesine dayalı olduğunu ortaya koyan görüşlerin yer aldığı da gözlenmektedir (Akar ve Yıldırım 2004; Aykaç ve Başar 2005; Ercan ve Altun, 2005).

Diğer taraftan Özden'in (2005, 444) araştırmasında öğretmenler, yeni programda bilgi yükleme yerine, bilgiye ulaşma yolunun yer aldığı noktasında aynı düşüncede olduklarını belirtmişlerdir. MEB (2004b: 8) bilginin bizzat öğrenci tarafından yapılandırılmasını öngörmektedir. Ancak, Sabancı ve Şahin (2005: 387) yapmış oldukları araştırma sonucunda ilköğretim müfettişlerinin mevcut programın içerik açısından çok yoğun olduğunu ve müfredatı yetiştirme kaygısının öğretimsel hedeflerden daha fazla öncelik kazandığı görüşünde oldukları belirtilmiştir. İlköğretim müfettişlerinin ders içeriğinin uygulanmasında bireysel farklılıkların göz ardı edildiğini, anlatım yönteminin tercih edildiğini, öğretim etkinliği ve materyaline yeterli düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Eldeki çalışmada ise ulaşılan sonuçlar arasında öğretmenlerin programda öngörülen kapsamın uygulamada 'çok' düzeyinde etkili olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Yeni Hayat Bilgisi Öğretim Programında, temelde yapılandırmacı yaklaşımın kuramsal olarak benimsendiği ve açıkça ifade edildiği gözlenmektedir. Programın öğrenci merkezli olduğu, öğrencinin bakış açısının esas alındığı, ezberleme yerine aktif katılım yoluyla öğrenmenin, öğrencinin ihtiyacı olan ve sürekli yenilenen bilgiyi öğrencinin yapılandırmasının önemi, bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerileri kazanmanın, yetenekleri ve kişiliği geliştirmenin önceliği, dersin zevkli ve eğlenceli olması, yaşamın ve insanın bütünlüğüne paralel olarak olguların da bütüncül ve tematik bir yaklaşımla ele alınmasının gereği üzerinde durulmuştur (ERG, 2005: 10).

Nitekim çalışmada ulaşılan sonuca göre, öğretmenler programda öngörülen öğretme-öğrenme sürecini uygulamada "kısmen" düzeyinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenci merkezli eğitimde, öğrencilerin ayırt edici bakış açıları üzerinde geçmiş yaşantıları, çevreleri, ilgileri, amaçları, inançları ve düşünme biçimlerinin etkisi vardır. Bu nedenle öğrencilerin öğrenme sürecinde bağımsız düşünmelerine ve daha çok aktif bir şekilde bulunmalarına saygı gösterilmelidir. Öğrencilerin benzersiz farklılıkları vardır. Bu farklılıklar duygusal özellikleri, öğrenme oranları, öğrenme stilleri, gelişim düzeyleri, yetenekleri, eğilimleri, etkililiği hissetme ve diğer ihtiyaçları kapsamaktadır. Öğrenmenin daha çok etkili olabilmesi için bütün bunların öğrenme sürecinde öğretmen tarafından hesaba katılması gerekir (Henson, 2005). Dolayısıyla yeni programları uygulayan öğretmenlerin sınıfta öğrenci merkezli bir yaklaşım sergilemeyebilmeleri için, öğrencilerin duygusal özelliklerini, öğrenme oranlarını, öğrenme stillerini, gelişim düzeylerini, yeteneklerini, eğilimlerini, etkililiği hissetme düzeylerini ve diğer ihtiyaçlarını öğrenme sürecinde dikkate almaları gerekir. Yeni programda amaçlara ulaşılabilmesi için öğretme-öğrenme sürecinin, özellikle etkinliklerin önemi üzerinde durulmuştur. Bunun sonucu olarak programda kazanımlar için etkinlikler ve süreç ile ilgili açıklamalara ağırlık verilmiştir. Bunun yanında etkinliklerin örnek niteliğinde olduğu ve uygulamada bireysel farklılıklar ve çevresel koşullar dikkate alınarak esnek olmanın gereği üzerinde durulmuştur (ERG, 2005: 24). Bundan dolayı programın başarıyla uygulanabilmesi için, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin programları çok iyi bilmesi ve uygulama yeteneğine sahip olması gerekir (Acat, Anılan, Girmen ve Anagün, 2005: 399). Konuya ilişkin olarak Gömleksiz'in (2005: 365) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin yeni programları "çok" düzeyinde benimsedikleri ve iyi tanıdıkları saptanmıştır.

Arslan ve Yanpar (2006), işbirliğine dayalı öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisini ortaya çıkarabilmek amacıyla yaptıkları araştırmada ön test son test kontrol gruplu deney deseni kullanarak iki sınıfta işbirliğine dayalı öğrenmenin etkililiğini denemiştir. Araştırma sonucunda, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin başarısını arttırmada etkili olduğu ve öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Hayat Bilgisi programında işbirliğine dayalı etkinliklere yer verilmesi, öğrencilerin derse olan ilgilerinin artmasına, derse aktif katılmalarının sağlanmasına ve bu sayede öğrenme

düzeylerinin yükselmesine neden olacağından önemli görülmektedir. Bu araştırmada da öğretmen görüşleri bu durumu destekler nitelikte bulunmuştur.

5.5. ÖĞRETMENLERİN 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖLÇME-DEĞERLENDİRME BOYUTUNA İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre öğretmenler, 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programında öngörülen değerlendirme boyutunu uygulamada “kısmen” düzeyinde etkili olduğu görülmektedir.

3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim programında değerlendirme süreci devamlılık ilkesine uygun olarak ele alınmış ve mevcut değerlendirme tekniklerinin yanı sıra yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni değerlendirme yaklaşımlarına önem verilmiştir. Ayrıca gözleme, öz değerlendirmeye, akranlarını ve grubu değerlendirmeye, öğrenci ürün dosyasına, duyuşsal özellikleri ve performansı değerlendirmede farklı ölçeklerin ve ölçütlerin kullanılmasına ağırlık verilmiştir. Programda her sınıf ve tema için kazanımlar ve etkinlik örneklerine uygun olarak değerlendirme süreci ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Sadece ürünün değil, sürecin de değerlendirilmesi vurgulanmıştır (ERG, 2005: 28).

Diğer taraftan Küçükahmet (2005: 381), programın en zayıf halkalarından birinin değerlendirme olduğunu vurgularken, Sabancı ve Şahin (2005: 392) yeni öğretim programının öğrencinin bireysel özelliklerine uygun, ilgi ve yeteneklerinin değerlendirilebileceği farklı yöntemleri olanaklı kıldığını belirtmişlerdir.

Kutlu (2005: 69) programda performans gerektiren görevlerle ve dereceli puanlama anahtarı örneklerine yeterince ve açıklayıcı biçimde yer verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca kazanımlara ilişkin açıklamalarda yer alan değerlendirme etkinliklerinde bazı kavramsal hatalar bulunmaktadır. Örneğin: ‘görüşme formu ile değerlendirilecektir’, ‘gözlem formu ile değerlendirilecektir’, ‘kontrol listesi ile değerlendirilecektir’, ‘öğrenci ürün dosyası ile değerlendirilecektir’ vb. gibi

karşılaştırmaların ne anlama geldiğini anlamak mümkün görünmemektedir. Bunlarla ilgili açıklamaların yetersiz olması, öğretmenlerin öğretim sürecinde farklı ve yanlış uygulamalarına neden olabilir.

EPÖ Profesörler Kurulu Sonuç Bildirgesi'nde (2005) de bu konu yer almış ve kurul üyelerinin, sınama durumlarının açık ve anlaşılır olmadığı konusunda hem fikir olduğu görülmektedir. İşe koşulması önerilen ölçme araçlarının neyi, nasıl ölçeceği anlaşılır şekilde düzenlenmemiştir, şeklinde eleştirilerini dile getirmişlerdir. Ancak yapılan çeşitli eleştirilerin dikkate alındığı, programda sürekli olarak, düzenlemeler, ekleme ve çıkarmalar yapıldığı anlaşılmıştır. Öğretim programının ölçme ve değerlendirme ile ilgili bölümleri incelendiğinde öğretmenlere önerilen her bir ölçme aracının nasıl ve ne amaçla kullanılacağına açıklandığı görülmüştür. Bu ifadeye katılmayan öğretmenlerin, programı dikkatli bir biçimde inceleyen ve tartışan öğretmenler olduğu söylenebilir. Ancak ortalamanın kısmen katılıyorum düzeyinde ortaya çıkmış olması bu konunun öğretmenler arasında yeterince açıklığa kavuşmamış olduğuyla da ilişkilendirilebilir. Ayrıca bir eğitim programının en önemli öğelerinden biri de değerlendirmedir. Bu sürecin etkinlikle kullanılması öğretmenin bu konuda yeterli bilgi ve becerilerle donanmış olmasını gerektirir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin bu konudaki deneyimlerinin yok denecek kadar az olduğunu göstermiştir (Yanpar, 1997). Öğretmenlerin deneyimlerinin az olması bu önermedeki düşüncelerini etkilemiş olabilir. Bununla beraber alan uzmanları özellikle programların tümünde belirli araçların (portfolyo (ürün dosyası) gibi) oluşturulmasına, değerlendirilmesine ve öğrencilerde çeşitli özelliklerin gelişmesine katkısının nasıl belirleneceğine ve öğrencilere nasıl geribildirim verileceğine dair yeterli bilgi yer almadığını dile getirmektedirler (Kutlu, 2005).

Öğretmenler uzun yıllar, öğrencilerinin kitaplarda yer alan ve sınıfta anlatılan bilgi ve becerileri ne derece kazandıklarını belirlemeye yönelik başarı testleri ile ilgilenmişlerdir. Bu yolla öğrencilerin ancak hatırlama ve ezberleme gerektiren alt zihinsel becerileri ölçülebilmiş ve ölçme sonuçları öğrencilerin sınıflarını geçip geçemeyeceklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ancak değişen dünyaya paralel olarak gelişen yeni eğitim anlayışında bilgi ve becerilerin yanında yeteneklerin tespit edilerek, gelişiminin ölçülmesi de amaçlanmaktadır (Kutlu, 2002).

Proje değerlendirmede en önemli nokta sadece etkinlikler sonucu ortaya çıkan ürünün değerlendirmesi değil, aynı zamanda ürünle birlikte bu ürünün ortaya konulması sürecidir.

Performans dayanaklı durum belirleme ve portfolyoya dayalı durum belirleme, yeni yaklaşımlara dayalı yöntemlerdir. Öğrencinin yetenek düzeyindeki davranışını değerlendirmede kullanılan en etkili yol, performans dayanaklı durum belirlemedir. Portfolyo ise hem yapılan işi sergileme hem de gelecekte yapılacak çalışmalar için öğrencilere yapıcı geri bildirimler ve eleştiriler alma fırsatı sağlar (Kutlu, 2005). Bu bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin çoğunluğunun Hayat Bilgisi dersinde performans ödevleri verdiklerini, öğrencilerin de ürün dosyası kullandığını ifade etmek mümkündür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, 2005 ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi sonucu elde edilen bulgulara dayalı olarak varılan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusundaki önerilere yer verilmiştir.

6.1. SONUÇLAR

Araştırmanın temel amacı Aydın İli Merkez İlçe İlköğretim Okullarında 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada öğretmenlerin Hayat Bilgisi programının genel durumuna, beceri ve kazanımlarına, temalarına, eğitim-öğretim sürecine ve ölçme -değerlendirmeye ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

6.1.1. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının, genel durumuna ilişkin öğretmen görüşleri ile ilgili sonuçlar:

Öğretmenlerin programın genel durumuyla ilgili maddelere “evet” düzeyinde katıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulguya uygun olarak örneklemdaki öğretmenler,

- İlköğretim 3.sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının diğer derslerle ilişkili olduğunu,
- 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının genel olarak, 1998 programına göre daha olumlu yönde değerlendirdiği sonucuna “kısmen” düzeyinde ulaşıldığını
- Davranışçı yaklaşımın yerini, öğreneni merkeze alan yapılandırmacı yaklaşımın aldığını;
- İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretmen kılavuz kitabının yeterli olduğunu söylemektedir.

Öğretmenlerin, ölçme ve değerlendirmede gözlem formu, proje değerlendirme, sözlü sunum, drama, yazılı sınavlar, performans ödevleri, portfolyo, grup ve akran değerlendirmesi, öğrenci öz değerlendirmesi, kavram haritaları, tutum ölçekleri, kontrol listesini kullandığı görülmektedir.

6.2. ÖNERİLER

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Öğretmenler belirli aralıklarla programların uygulanmasıyla ilgili hizmet içi eğitime alınarak geliştirilen program hakkında bilgilendirilmelidir.
- Programdaki gelişmeleri görsel sunumlarla anlatan CD'ler hazırlanmalıdır.
- Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları (bilişsel, duygusal ve devinimsel özellikleri, zeka alanları, öğrenme oranları, öğrenme stilleri, gelişim düzeyleri, yetenekleri, eğilimleri, etkililiği hissetme ihtiyaçları) göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.
- Okullar öğrencilerin etkinlikleri etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmeleri için yeterli bilgisayar, internet gibi olanakları sunmalıdır.
- Etkinlikler her öğrenciye uygun hale getirilerek, onlarda çalışma isteği yaratmalıdır.
- Sınıfın fiziki koşulları (araç-gereçler) etkinliklerin sınıfta kolaylıkla uygulanabilmesini sağlamalıdır.
- Etkinliklerin sınıf ortamında etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için sınıf mevcudu uygun hale getirilmelidir.
- Ölçme-değerlendirme teknikleri öğretmen kılavuz kitabında daha iyi açıklanarak, öğretmenler tarafından her koşulda uygulanabilir hale getirilmelidir.
- Hayat Bilgisi öğretim programında ölçme-değerlendirme araçlarının oluşturulmasına, değerlendirilmesine, öğrencilerde çeşitli özelliklerin gelişimine katkısının nasıl belirleneceğine ve öğrencilere nasıl geribildirim verileceğine dair yeterli bilgiye yer verilmelidir.
- Öğrenciler arasındaki farklılaşmayı azaltmak amacıyla okul-aile işbirliği artırılmalıdır. Aileler ortak bir amaç için güdülenmelidir.

- Hayat Bilgisi kitapları öğrencilere fasiküller şeklinde verilerek öğrencilerin gelişim özelliklerine daha uygun şekle getirilmelidir.

6. 2. 2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Hazırlanan programların etkili şekilde uygulanmasına engel olabilecek noktaların belirlenmesi, bunların giderilmesi için çözümler ortaya koyacak araştırmaların yapılması program geliştirmenin süreklilik ilkesini açıklar.

Bu ilkeye dayalı olarak araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Bu çalışmaya benzer araştırmalar farklı örneklemelerde de yapılarak edilen sonuçlar birbiriyle karşılaştırılabilir.
- Programı yaşama geçiren öğretmenlerin programı uygulamadaki yeterlilikleri hakkında araştırmalar yapılabilir.
- Yapılan bu çalışma 3. sınıf Hayat Bilgisi programı ile sınırlı kalmıştır. İlköğretim 1. ve 2. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programına ilişkin araştırmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin dışında öğrencilerin, müfettişlerin, Eğitim Fakülteleri, Eğitim Bilimleri ve İlköğretim bölümlerinde görev yapan ilgili öğretim elemanlarının Hayat Bilgisi öğretim programına ilişkin görüşleri alınabilir.

KAYNAKÇA:

- Acat, B., Anılan, H., Girmen, P., Anagün, Ş. (2005) “Öğretmen Adaylarının İlköğretim Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Becerilere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Görüşleri ,Eğitimde Yansımalar VIII”, *Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu* ,14-16 Kasım 2005, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı Yayınlar : Ankara.
- Açıkgöz, K. (2003) “*Etkili Öğrenme ve Öğretme*”, Tanyılmaz Matbaası: İzmir.
- Açıkgöz, K. Ü. (2006) “*Aktif Öğrenme*”, Eğitim Dünyası Yayınları: İzmir.
- Akınoğlu, O. (2002) “*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Akyüz, Y. (2006) “*Türk Eğitim Tarihi*”, Alfa Basım Yayın Dağıtım: Ankara.
- Arıbaş, S. ve Yılmaz, M. (2004) “Hayat Bilgisi Dersinin Öğretime İlişkin Bir Araştırma ve Bazı Öneriler”, *Milli Eğitim Dergisi*, s. 31, ss. 161,132-136.
- Aydın, M. Z. (1998) *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programını değerlendirilmesi*, www.efdergi.yyu.edu.tr. adresinden 27.09.2008 tarihinde ulaşılmıştır.
- Başaran, İ Ethem. (1996) “*Türk Eğitim Sistemi*” ,Yargıcı Matbaası: Ankara.
- Baykul, Y. (1999) , “*Modül 3, İlköğretimde Ölçme ve Değerlendirme, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı*” , Milli Eğitim Bakanlığı: Ankara.
- Baymur, F.(1997) “*Genel Psikoloji*”, İnkılap Yayınları: İstanbul.

- Bayram, H. (2005) “1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı ile 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programının Etkiliğine İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri, Eğitimde Yansımalar VIII”, *İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu*, 14-16 Kasım 2005 Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı, ss. 446-457: Kayseri.
- Baysal, N. (1995) *İlkokullarda Hayat Bilgisi Dersinin Etkinliği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Başaran, İ. E. (1996) “*Eğitim Yönetimi*”, Yargıcı Matbaası: Ankara.
- Belet, D. (1999) *İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.
- Brooks, G. J. & G. M. Brooks (1999) In Serach of Understanding: The Case for Constructivist Classrooms Association for Supervision and Curriculum Development (alıntı: Can. 2004: 54-59): New York, USA.
- Bukova, E., Güzel E. ve Alkan H. (2005) “Yeniden Yapılandırılan İlköğretim Programı Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi”, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, s. 5.
- Bulut, İ. (2006) *Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Çivi, C. (2002) “Öğrenmeyi Öğrenmek”, *Eğitimde Yeni Bakışlar- 1*”, Mikro Dizgi: Ankara.
- Demirci, C. (2002) “Etkin Öğrenme Yaklaşımının İlköğretimde 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Uygulanması”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 18.

Demirel, Ö. (2000) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Demirel, Ö. (2002) “*Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Demirel, Ö. (2004) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Demirel, Ö. (2005) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Dündar, S. (2002) “İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Tarihsel Gelişimi” *Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, c. 2, s.1, ss. 11-18.

Dündar, S. (2003) *İlköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenme Paketi Kullanımının Öğrencinin Başarısına, Tutumuna ve Yaratıcılığına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

Dündar, H., Kayhan, C. ve Yel, S. (2006) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi”, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, Gazi Üniversitesi, ss. 436-442: Ankara.

EARGED (2005) “*Pilot Uygulama Sonuçları*”, MEB Yayınları: Ankara.

Erden, M. (1993) “*Sosyal Bilgiler Öğretimi*”, Alkım Yayınları: Ankara.

Erden, M. (1997) “*Eğitimde Program Değerlendirme*”, Pegem Yayınları: Ankara.

Erden, M. (1998) “*Eğitimde Program Değerlendirme*”, Anı Yayıncılık: Ankara.

Ertürk, S. (1997) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Yelkentepe Yayınları: Ankara.

Ertürk, S. (1998) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Meteksan Matbaacılık: Ankara.

Fidan, N. (1995) “Okulda Öğrenme ve Öğretme”, Alkım Yayınları: Ankara.

Genç, S. Z. “Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi” *Milli Eğitim Dergisi*, 171, www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/171/171/4.pdf , (22.05.2006).

Gömleksiz, M., Yaşar, Ş., Sağlam, M., Hakan, A., Sözer, E., Gözütok, D., Saylan, N., Battal, N., Yıldırım, G., Kaya, Z., Ulusoy, A., Aksu, M. ve Yıldırım, A. (2005) “Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu ilköğretim 1–5 Sınıflar Öğretim Programlarını Değerlendirme Toplantısı (Eskişehir) Sonuç Bildirisi” ,*Çağdaş Eğitim*, s. 329 (2006).

Karakaş, M. (1998) *İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Problem Çözme Yönteminin Öğrencilerin Ders Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi: Denizli.

Karasar, N. (2006) “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, Nobel Yayıncılık: Ankara.

Karşlı, M. (1998) “*Yönetmelik*”, AİBÜ Yayıncılık: Bolu.

Kenneth T. H., “Foundations for Learner-Centered Education:A Knowledge Base” http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3673/is_200310/ai_n9332038, adresinden 03.10.2008 tarihinde ulaşılmıştır.

Kodaman, B.(1991) “*Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*”, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.

Küçükahmet, L. (2005) “2004 Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi”, Eğitimde Yansımalar, *VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Küçüktepe, C. (1998) *EARGED Tarafından Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programının Program Geliştirme İlkelerine Uygunluk Derecesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Laleoğlu, S. (1998) *İlkokul 3. Sınıf Öğrencileri İçin Bir Öğrenme Paketinin Geliştirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Denizli.
- MEB (2004) “MEB Program Geliştirme Süreci”, www.programlar.meb.gov.tr adresinden 12.06.2008 tarihinde ulaşılmıştır.
- MEB (2005) “İlköğretim 1. ,2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ve Öğretmen Klavuzu”, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- MEB (2004b) “*İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-3. Sınıflar) Öğretim Programı*” Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi: Ankara.
- Merter, Feridun (2005) “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi” Programının Eğitim Sosyolojisi Bakışı Açısından Olumlu ve Olumsuz Eleştirisi.” *Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Ocak, G. (2004) “İlköğretim Okulları 3. Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Öğretmen Görüşlerine Göre, Kültürel Değerlere Uygunluk Düzeyi (Standart Belirleme - Erzurum İl Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, s. 1, ss. 1.
- Ocak, G., Beydoğan, H. Ö. (2005) “İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İçerik Standartlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Bazı Değişkenler Açısından Yeterlilik Düzeyi (Standart Belirleme – Erzurum Örneği)”, *Milli Eğitim Dergisi*, Eğitim -Sanat – Kültür Temmuz,Ağustos, Eylül, s. 165, ss. 109-132.

- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006) “1998–2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” *Milli Eğitim Dergisi*, s. 172.
- Ocak, G. ve Mevlüt G. “1998–2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*. 172, 2006. <http://www.afegitim.aku.edu.tr/gocak.htm-17k> (22.05.2007).
- Özçelik, D. A. (1992) “*Eğitim Programları ve Öğretimi*.”, ÖSYM Yayınları: Ankara.
- Özçetin, A. (2000) *1998 İlköğretim Hayat Bilgisi 3.sınıf Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi: Çanakkale.
- Özdemir, M. (1998) “*Hayat Bilgisi Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Özden, Y. (2003) “*Öğrenme ve Öğretme*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Özden, Y. (2005) “2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi (Samsun İli Örneği), Eğitimde Yansımalar VIII”, *Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu*, 14-16 Kasım 2005, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri, ss. 440-445, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı Yayınları: Ankara.
- Polat, S., Tanrıverdi, B., Apak, Ö. (2005) “Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleştirilebilirlik Düzeyleri.” *Eğitimde Yansımalar*, *VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Saban, A. (2002) “*Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teoriler ve Yaklaşımlar*”, Nobel Yayıncılık: Ankara.

- Sabancı, A. ve Şahin, A. (2005) “Öğretmenlik Etkinlik Odaklı Hayat Bilgisi Öğretiminde Sınıf Yönetimi Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi Öğretmenden Bulduran Öğretmene Doğru, Eğitimde Yansımalar VIII”, *Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu*, 14 -16 Kasım 2005, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri, ss. 382 -393, Tekışık Eğitim Araştırma Vakfı: Ankara.
- Sönmez, V. (1986) “*Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*”, Anı Yayıncılık: Ankara.
- Sönmez, V. (1999) “*Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*”, MEB Yayınları: İstanbul.
- Sözer, E. (1998). “Sosyal Bilgiler Programının Amaçları İlkeleri ve Temel Özellikler”, (Ed. G. Can), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları: Eskişehir.
- Tazebay, A. (2000) “*İlköğretim Programları ve Gelişmeler*”, Nobel Yayınevi: Ankara.
- Tezcan, M. (1997) “*Atatürk ve Eğitim*”, Gündoğan Yayınları: Ankara.
- Titiz, O. (2005) *Yeni İlköğretim Sistemi: Nasıl Bir Öğretmen? Yapılandırmacı Öğrenme, Öğrenci Merkezli Öğrenme, Çoklu Zeka Kuramı*”, Zambak Yayınları: İstanbul.
- Turgut, F. (1991) “*Cumhuriyet Döneminde Eğitim*”: İstanbul.
- Uçan, A. (1989) “Çağdaş Eğitim Program Geliştirme Sürecine Genel Bakış”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiri Özetleri*, 15-17 Haziran, 1989, İ. Ü. Eğitim Fakültesi: Malatya.
- Varış, V. (1998) “*Eğitim Bilimlerine Giriş*”, Alkım Yayınları: İstanbul.

- Varış, F. (1997) “*Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler, Teknikler*”, Alkım Kitapçılık Yayıncılık: Ankara.
- Varış, F. (1988) “*Eğitimde Program Geliştirme*”, Ankara Üniversitesi Yayınevi: Ankara.
- Varış, V. (1988) “*Eğitim Bilimine Giriş*”, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: Ankara.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000) “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yılmaz, N. (2007) “Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Eğitim”, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, s. 340.
- Yurdakul, B. (2005) “*Yapılandırmacılık.*”, (Ed. Ö. Demirel Eğitimde Yeni Yönelimler), Pegem A Yayıncılık: Ankara.

EKLER

EK-1: İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programını Değerlendirme Anketi

EK-2: Anketin Uygulandığı Okul Listesi

EK-3: Araştırma İzin Belgesi

EK 1. İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINI DEĞERLENDİRME ANKETİ

Sevgili Öğretmenler,

Bu anket “Yeni İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri” ni belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Programın uygulayıcıları olan, siz öğretmenlerin, görüşlerini değerlendirmek oldukça önemlidir. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Kişisel Bilgiler”, ikinci bölümde “İlköğretim 3. Sınıf Programına İlişkin Görüşler” ilişkin maddeler ve üçüncü bölümde “Genel Görüşler” sorular yer almaktadır. Lütfen anketteki soruları dikkatlice okuduktan sonra seçeneklerden size en uygun olan seçeneğin altındaki boşluğa (x) işareti koyarak yanıtlayınız.

Anket aracılığı ile elde edilecek veriler yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak olup, araştırma amacı dışında kesinlikle kullanılmayacaktır.

Araştırmaya yapacağınız katkılarınızdan dolayı sizlere teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Tez Danışmanı

Özlem TUNCER
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz: 1. Kadın () 2. Erkek ()
2. Kaç yıldır öğretmen olarak çalışıyorsunuz:
1. 0-5 yıl () 2. 6-10 yıl () 3. 11-15 yıl () 4. 16-20 yıl () 5. 20- üzeri yıl ()
3. En son mezun olduğunuz yüksek öğretim programı:
1. Öğretmen Okulu () 2. Eğitim Enstitüsü ()
3. Lisans (Eğitim Fakültesi) () 4. Lisans (Eğitim Fakültesi Dışı) ()
4. Yeni 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı hakkındaki bilgi düzeyiniz nedir?
1. () Oldukça yeterli
2. () Yeterli
3. () Orta düzeyde yeterli
4. () Yetersiz
5. () Oldukça yetersiz
5. Yeni programla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katıldınız mı? 1. Evet () 2. Hayır ()
6. Eğer hizmet içi eğitim kursuna katıldınız iseniz, bu kursu verimli buldunuz mu?
1. () Evet, çünkü;.....
.....
2. () Hayır, çünkü;
.....

II. İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

A. 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ GENEL DURUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının genel durumuna ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan size **en uygun** olan bir seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1.	İlköğretim 3.sınıf Hayat Bilgisi Programı diğer derslerle ilişkilidir.			
2.	İlköğretim 3.sınıf Hayat Bilgisi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.			
3.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı öğretmen kılavuz kitabıyla bire bir örtüşmektedir.			
4.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmaktadır.			
5.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.			
6.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programı bilimsel gelişmelere uygundur.			
7.	Program 1998 İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi öğretim programından daha iyidir.			

B. 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ BECERİ VE KAZANIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının beceri ve kazanımlarına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan size **en uygun** olan bir seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.			
2.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında yer alan kazanımlar 3. sınıf Hayat Bilgisi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.			
3.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.			
4.	Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.			
5.	Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.			
6.	Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur			
7.	Kazanımlar birbiriyle tutarlıdır.			
8.	Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.			
9.	Programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır.			
10.	Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.			
11.	Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor.			

		Evet	Kısmen	Hayır
12.	Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir.			
13.	Beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir.			
14.	Beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir.			
15.	Belirlenen kişisel nitelikler ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programı ile kazandırılabilir özelliktedir.			
16.	Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.			
17.	Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.			
18.	Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur			
19.	Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.			
20.	Beceriler Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlarına uygundur.			
21.	Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir.			

C. 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMALARINA (İÇERİĞİNE) İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının temalarına (içeriğine) ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan size **en uygun** olan bir seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1.	Temalar öğrenci seviyesine uygundur.			
2.	Temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.			
3.	Temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır.			
4.	Temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.			
5.	Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir.			
6.	Temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir.			
7.	Temalar ile ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programdaki kazanımlar tutarlıdır.			
8.	“Okul Heyecanım” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			
9.	“Benim Eşsiz Yuvam” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			

		Evet	Kısmen	Hayır
10.	“Dün, Bugün, Yarın” teması için ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			
11.	3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde 3 tema yeterlidir.			
12.	Temaların sıralanışını uygun buluyorum.			

D. 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİNE (ETKİNLİKLERİNE) İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının öğrenme-öğretme sürecine (etkinliklerine) ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan size **en uygun** olan **bir** seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1.	Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.			
2.	Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir.			
3.	Etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerine sağlamaktadır.			
4.	Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.			
5.	Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır.			
6.	Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.			
7.	Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.			
8.	Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.			
9.	Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.			
10.	Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.			
11.	Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde ve hem de sınıf dışında çalışmasını sağlar.			
12.	Etkinlikler ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.			
13.	Etkinlikler ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.			
14.	Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.			

		Evet	Kısmen	Hayır
15.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.			
16.	Etkinlikler okul-aile işbirliğini geliştirmektedir.			
17.	Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.			

E. 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖLÇME-DEĞERLENDİRMeye İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlköğretim 3.Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının ölçme-değerlendirmeye ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan size **en uygun** olan **bir** seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1.	Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.			
2.	Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.			
3.	Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güveniliridir.			
4.	Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.			
5.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır.			
6.	Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.			
7.	Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.			
8.	Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir.			
9.	İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur.			
10.	Öğrencilere proje ödevleri verilmektedir.			

III. GENEL GÖRÜŞLER

1. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde kapıdan girdiğiniz andan çıktığınız ana kadar dersi nasıl işlediğinizi kısaca açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde ölçme-değerlendirme için hangi yolları kullanıyorsunuz? Neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programı ile ilgili önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

EK 2. :Okullara Göre İlköğretim 3. Sınıf Öğretmenlerinin Dağılımı

Okul Adı	Öğretmen Sayısı
Çeştepe Atatürk İlköğretim Okulu	2
Çeştepe İlköğretim Okulu	2
Dalama İlköğretim Okulu	2
Ovaeymiri İlköğretim Okulu	5
Şehit Rıfat Tunçbilek İlköğretim Okulu	2
Tepecik Köyü İlköğretim Okulu	2
Umurlu Atatürk İlköğretim Okulu	1
Umurlu Cavit Başlık İlköğretim Okulu	1
Umurlu Fatih İlköğretim Okulu	1
Umurlu Umurbey İlköğretim Okulu	2
Alanlı İlköğretim Okulu	1
Armutlu İlköğretim Okulu	1
Aşağı Kayacık İlköğretim Okulu	1
Baltaköy Hacı İbrahim Akdemir İlköğ.Okulu	1
Dağeymiri Köyü İlköğretim Okulu	1
Dalama Kozalaklı Köyü İlköğretim Okulu	1
Dalama Kuloğulları Köyü İlköğretim Okulu	1
Dalama Yeniköy İlköğretim Okulu	1
Göhlisar Köyü İlköğretim Okulu	1
Işıklı Köyü İlköğretim Okulu	1
İmamköy Gölcük İlköğretim Okulu	1
İmamköy İlköğretim Okulu	1
Kadıköy İlköğretim Okulu	1
Kardeşköy İlköğretim Okulu	1
Kenker Köyü İlköğretim Okulu	1
Kızılcaköy İlköğretim Okulu	1
Konuklu Köyü İlköğretim Okulu	1
Kuyulu-Şevketiye İlköğretim Okulu	1
Şahnalı Köyü İlköğretim Okulu	1
Savrandere H.Ahmet Atay İlköğretim Okulu	1
Tepeköy İlköğretim Okulu	1
Umurlu Eğrikavak İlköğretim Okulu	1

Umurlu Emirdoğan Köyü İlköğretim Okulu	1
Umurlu Kocagür Köyü İlköğretim Okulu	1
Umurlu Kuyucular Köyü İlköğretim Okulu	1
Umurlu Musluca Köyü İlköğretim Okulu	1
Umurlu Ortaköy İlköğretim Okulu	1
Umurlu Serçeköy İlköğretim Okulu	1
Umurlu Terziler İlköğretim Okulu	1
Umurlu Yukarı Kayacık Köyü İlköğretim Okulu	1
Yeniköy İlköğretim Okulu	2
Yılmazköy İlköğretim Okulu	1
60.Yıl İlköğretim Okulu	1
Ahmet Şerife Sanlı İlköğretim Okulu	3
Avukat Cevat Aldemir İlköğretim Okulu	3
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	4
Dr.Fevzi-Mürüvet Uğuroğlu İlköğretim Okulu	2
Efeler İlköğretim Okulu	4
Ekrem Çifçi İlköğretim Okulu	4
Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	2
Gazipaşa İlköğretim Okulu	6
Güzelhisar İlköğretim Okulu	6
Hacı Celal Oto İlköğretim Okulu	2
Hacı Lütfiye Atay İlköğretim Okulu	2
Halide Hatun İlköğretim Okulu	3
Hürriyet İlköğretim Okulu	1
Ilıcabaşı İlköğretim Okulu	1
İnönü İlköğretim Okulu	2
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	3
Merkez 75.Yıl Vali Muharrem Göktaoğlu İlköğretim Okulu	2
Mustafa Kiriş İlköğretim Okulu	3
Nahit Menteşe İlköğretim Okulu	2
Osman Yozgatlı İlköğretim Okulu	3
Ticaret Odası İlköğretim Okulu	4
Vali Ünal Özgödek İlköğretim Okulu	2

Yahya Kemal Beyatlı İlköğretim Okulu	5
Yedieylül İlköğretim Okulu	4
Yörük Ali Efe İlköğretim Okulu	2
Yunus Emre İlköğretim Okulu	4
Zafer İlköğretim Okulu	3
Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu	3
TOPLAM	139

EK 3. : İzin Belgesi

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.09.00.06/ 21.05.2008* 16117

AYDIN

KONU : İzin

VALİLİK MAKAMINA

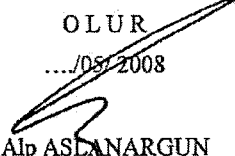
AYDIN

Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğünün 02/05/2008 gün ve 2811 sayılı yazılarında; Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Özlem TUNÇER'in, " İlköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında, İlimiz Merkez ve Merkeze Bağlı İlköğretim Okullarında anket çalışması yapma isteği belirtilmektedir.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Özlem TUNÇER'in İlimiz Merkez ve Merkeze Bağlı İlköğretim Okullarında anket çalışması yapması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olur'larınıza arz ederim.


Ertuğrul DİNDAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
..../05/2008

Alp ASLANARGUN
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Özlem Tuncer
Doğum Yeri ve Tarihi : Aydın 29.05.1983

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Burdur Eğitim Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce ve Almanca
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : -
Projeler : -
Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

e-posta Adresi : ozlemtuncer09@gmail.com
Tarih : 28.09.2009